

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİYOLOJİ ANABİLİM DALI

BİGADIÇ İLÇESİNİN (BALIKESİR) ETNOBOTANİK
ÖZELLİKLERİ

GÖKHAN TANAYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Fatih SATIL (Tez Danışmanı)**
Prof. Dr. Selami SELVİ
Doç. Dr. Rıdvan POLAT

BALIKESİR, TEMMUZ - 2021

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak tarafımda hazırlanan “**BİGADIÇ İLÇESİNİN (BALIKESİR) ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ**” başlıklı tezde;

- Tüm bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Kullanılan veriler ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Tüm bilgi ve sonuçları bilimsel araştırma ve etik ilkelere uygun şekilde sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Gökhan TANAYDIN

ÖZET

**BİGADIÇ İLÇESİNİN (BALIKESİR) ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÖKHAN TANAYDIN
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**(TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. FATİH SATIL)
(EŞ DANIŞMAN: DOÇ. DR. UĞUR ÇAKILCIOĞLU)
BALIKESİR, TEMMUZ - 2021**

Bu çalışma; Bigadiç (Balıkesir) ilçesindeki yöre halkının geleneksel bitki kullanım kültürünü belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada farklı kullanımları olan bitki taksonları belirlenerek etnobotanik özellikleri araştırılmıştır.

Çalışma, Ocak 2020 ve Mayıs 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamında Bigadiç ilçesine bağlı 22 kırsal mahalle ziyaret edilmiştir. Araştırma sırasında 130 kaynak kişi ile görüşme yapılmıştır. Ayrıca ilgili köylerde yaşayan 164 ortaokul öğrencisine anket çalışması uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda yöre halkı tarafından geleneksel kullanımı olan 45 familyaya ait 112 bitki taksonu (86 doğal ve 26 kültür) tespit edilmiş ve bu bitkilerin etnobotanik özellikleri kayıt altına alınmıştır. Çalışmada kullanımı belirlenen taksonların; latince ve yöresel adları, kullanım amaçları, kullanılan kısımları ve hazırlanış şekilleri ortaya konulmuştur.

Yörede tespit edilen bitkiler arasında en çok kullanımı görülen ilk 5 familya sırasıyla; Lamiaceae (17 takson), Rosaceae (9 takson), Asteraceae (7 takson), Fabaceae (6 takson), Cucurbitaceae, Solanaceae ve Poaceae (5'er takson)'dir.

Halk arasında geleneksel kullanımları tespit edilen taksonların kullanım sayıları: Tıbbi (132), gıda (63), el sanatları (65), yakacak (11), yem (9), arı bitkileri (9) ve diğer (8) olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca tıbbi ve gıda amaçlı kullanılan bitkilerin kullanım değeri (UV) hesaplanmıştır.

Çalışmada anket sonucunda kullanım değeri (UV) ve FIC değerleri hesaplanmıştır. Kullanımı belirlenen bitkiler arasında UV değeri en yüksek (0.50) *Salvia tomentosa* olmuştur. Tıbbi kullanımda en yüksek FIC değeri ise Soğuk algınlığı (0.94)'nde görülmüştür.

ANAHTAR KELİMELELER: Balıkesir, Bigadiç, Etnobotanik, Tıbbi Bitki, Flora

Bilim Kodu : 20306

Sayfa Sayısı: 236

ABSTRACT

ETNOBOTANICAL PROPERTIES OF BIGADIC DISTRICT (BALIKESİR)

**MSC THESIS
GÖKHAN TANAYDIN
BALIKESİR UNIVERSITY INSTITUTE OF SCIENCE
BİOLOGY**

**(SUPERVISOR: PROF. DR. FATİH SATIL)
(CO-SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. UĞUR ÇAKILCIOĞLU)
BALIKESİR, JULY - 2021**

This work; It was made to determine the traditional plant usage culture of the local people in Bigadiç (Balıkesir) district. In the study, plant taxa were determined and their ethnobotanical properties were investigated.

The study was carried out between January 2020 and May 2021. In this context, 22 rural neighborhoods in Bigadiç district were visited. During the research, 130 resource people were interviewed. In addition, questionnaire was applied to 164 secondary school students living in the relevant villages.

As a result of the research, 112 plant taxa (86 natural and 26 cultures) belonging to 45 families, which are traditionally used by the local people, were determined and the ethnobotanical properties of these plants were recorded. The taxa determined to be used in the study; Latin and local names, usage purposes, used parts and preparation methods are revealed.

Among plants detected in the region, the first 5 families most used are respectively; Lamiaceae (17 taxa), Rosaceae (9 taxa), Asteraceae (7 taxa), Fabaceae (6 taxa), Cucurbitaceae, Solanaceae and Poaceae (5 each).

The use of taxa with traditional uses among the public: Medicinal (132), food (63), handicrafts (65), fuel (11), fodder (9), bee plants (9) and other (8). In addition, use value (UV) of plants used for medicinal and food purposes was calculated.

In the study, use value (UV) and FIC values were calculated as a result of the survey. Among these plants, *Salvia tomentosa* had the highest UV (0.50). The highest FIC value in medicinal use was seen in the cold (0.94).

KEYWORDS: Balıkesir, Bigadiç, Ethnobotany, Medicinal Plant, Flora

Science Code: 20306

Page Number : 236

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ŞEKİL LİSTESİ	vii
TABLO LİSTESİ.....	xi
ÖNSÖZ	xii
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	4
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	13
3.1 Materyal.....	13
3.2 Yöntem	13
3.2.1 Kaynak Kişiler	13
3.2.2 Pazar Araştırması	19
3.2.3 Anket Çalışması.....	20
3.2.4 Saha Çalışması.....	21
3.2.5 Uygulanan İstatistik Yöntemleri	22
3.3 Araştırma Bölgesi Bigadiç İlçesinin Genel Özellikleri.....	22
3.3.1 Etimolojik Yapısı.....	22
3.3.2 Tarihçe	23
3.3.3 Coğrafi Özellikler	24
3.3.4 İklim Özellikleri.....	25
3.3.5 Orman Varlığı ve Tarım.....	25
3.3.6 Bigadiç Halkının Geçim Kaynakları	26
4. BULGULAR.....	27
4.1 Araştırma Bulguları.....	27
4.1.1 <i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	28
4.1.2 <i>Equisetum giganteum</i> L.....	30
4.1.3 <i>Pinus brutia</i> Ten. var. <i>brutia</i>	31
4.1.4 <i>Sambucus nigra</i> L.	35
4.1.5 <i>Spinacia oleracea</i> L.....	37
4.1.6 <i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>terebinthus</i>	38
4.1.7 <i>Rhus coriaria</i> L.	40
4.1.8 <i>Anethum graveolens</i> L.	41
4.1.9 <i>Conium maculatum</i> L.	42
4.1.10 <i>Asparagus acutifolius</i> L.	43
4.1.11 <i>Achillea millefolium</i> L. subsp. <i>millefolium</i>	44
4.1.12 <i>Artemisia scoparia</i> Waldst. & Kit	45
4.1.13 <i>Cichorium intybus</i> L.....	46
4.1.14 <i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i>	47
4.1.15 <i>Matricaria chamomilla</i> L. var. <i>chamomilla</i>	48
4.1.16 <i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn. subsp. <i>marianum</i>	49
4.1.17 <i>Taraxacum microcephaloides</i> Soest	50
4.1.18 <i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn. subsp. <i>barbata</i> (C.A.Mey.) Yalt.....	51

4.1.19	<i>Carpinus betulus</i> L.....	53
4.1.20	<i>Corylus avellana</i> L. var. <i>avellana</i>	54
4.1.21	<i>Brassica oleracea</i> L.	56
4.1.22	<i>Raphanus raphanistrum</i> L.....	57
4.1.23	<i>Cistus laurifolius</i> L.....	58
4.1.24	<i>Cistus salvifolius</i> L.	59
4.1.25	<i>Cornus mas</i> L.....	60
4.1.26	<i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai	61
4.1.27	<i>Cucumis melo</i> L.	62
4.1.28	<i>Cucurbita pepo</i> L.	63
4.1.29	<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. Rich.....	64
4.1.30	<i>Lagenaria siceraria</i> (Mol.) Standl.....	65
4.1.31	<i>Diospyros kaki</i> L.....	67
4.1.32	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L. var. <i>angustifolia</i>	68
4.1.33	<i>Arbutus andrachne</i> L.	69
4.1.34	<i>Dorycnium graecum</i> (L.) Ser.....	70
4.1.35	<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	71
4.1.36	<i>Spartium junceum</i> L.....	72
4.1.37	<i>Vicia faba</i> L.	73
4.1.38	<i>Vicia peregrina</i> L.....	74
4.1.39	<i>Vigna unguiculata</i> (L.) Walp	75
4.1.40	<i>Castanea sativa</i> Mill.....	76
4.1.41	<i>Fagus orientalis</i> Lipsky	78
4.1.42	<i>Quercus cerris</i> L.	80
4.1.43	<i>Quercus infectoria</i> Oliv. subsp. <i>infectoria</i>	81
4.1.44	<i>Hypericum perforatum</i> L. subsp. <i>veronense</i> (Schrank) H.Linb	83
4.1.45	<i>Juglans regia</i> L.....	86
4.1.46	<i>Juncus effusus</i> L. subsp. <i>effusus</i>	89
4.1.47	<i>Lavandula angustifolia</i> Mill	90
4.1.48	<i>Lavandula stoechas</i> L. subsp. <i>stoechas</i>	91
4.1.49	<i>Melissa officinalis</i> L. subsp. <i>officinalis</i>	92
4.1.50	<i>Mentha aquatica</i> L.	93
4.1.51	<i>Mentha longifolia</i> (L.) L. subsp. <i>typhoides</i> (Briq.) Harley.....	94
4.1.52	<i>Micromeria myrtifolia</i> Boiss. & Hohen.....	96
4.1.53	<i>Ocimum basilicum</i> L.	97
4.1.54	<i>Origanum onites</i> L.....	98
4.1.55	<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>hirtum</i> (Link) Ietswaart.....	99
4.1.56	<i>Salvia tomentosa</i> Mill.....	101
4.1.57	<i>Satureja cuneifolia</i> Ten.....	103
4.1.58	<i>Sideritis perfoliata</i> L.....	104
4.1.59	<i>Teucrium chamaedrys</i> L. subsp. <i>chamaedrys</i>	105
4.1.60	<i>Teucrium polium</i> L. subsp. <i>polium</i>	106
4.1.61	<i>Thymus zygoides</i> Griseb	107
4.1.62	<i>Vitex agnus-castus</i> L.	108
4.1.63	<i>Ziziphora taurica</i> M.Bieb. subsp. <i>taurica</i>	110
4.1.64	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench.....	111

4.1.65	<i>Malva sylvestris</i> L.	112
4.1.66	<i>Tilia argentea</i> Desf. ex DC.....	113
4.1.67	<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>carica</i>	114
4.1.68	<i>Morus alba</i> L.	115
4.1.69	<i>Morus nigra</i> L.....	116
4.1.70	<i>Peganum harmala</i> L.....	117
4.1.71	<i>Phillyrea latifolia</i> L.	118
4.1.72	<i>Sesamum indicum</i> L.....	120
4.1.73	<i>Papaver rhoeas</i> L.....	123
4.1.74	<i>Papaver somniferum</i> L. var. <i>somniferum</i>	124
4.1.75	<i>Platanus orientalis</i> L.	126
4.1.76	<i>Plantago lanceolata</i> L.....	128
4.1.77	<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i>	129
4.1.78	<i>Polygonum aviculare</i> L.	130
4.1.79	<i>Rumex acetosella</i> L.	131
4.1.80	<i>Rumex patientia</i> L.	132
4.1.81	<i>Portulaca oleracea</i> L.	133
4.1.82	<i>Anagallis arvensis</i> L.	134
4.1.83	<i>Helleborus orientalis</i> Lam.	135
4.1.84	<i>Nigella sativa</i> L.....	136
4.1.85	<i>Paliurus spina-christi</i> Mill.	139
4.1.86	<i>Zizyphus jujuba</i> Mill.....	141
4.1.87	<i>Crataegus orientalis</i> Pall. ex M.Bieb.....	142
4.1.88	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.....	143
4.1.89	<i>Malus sylvestris</i> (L.) Mill. subsp. <i>orientalis</i> (Uglitzk.) Browicz.....	144
4.1.90	<i>Prunus armeniaca</i> L.....	145
4.1.91	<i>Prunus divaricata</i> Ledeb. var. <i>divaricata</i>	146
4.1.92	<i>Prunus domestica</i> L.....	147
4.1.93	<i>Prunus spinosa</i> L.....	148
4.1.94	<i>Rosa phoenicia</i> Boiss.....	149
4.1.95	<i>Rubus sanctus</i> Schreb.	151
4.1.96	<i>Galium verum</i> L. subsp. <i>verum</i>	152
4.1.97	<i>Populus nigra</i> L. subsp. <i>nigra</i>	153
4.1.98	<i>Salix caprea</i> L.....	155
4.1.99	<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>album</i>	156
4.1.100	<i>Datura stramonium</i> L.....	158
4.1.101	<i>Hyoscyamus niger</i> L.....	159
4.1.102	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.....	160
4.1.103	<i>Nicotiana tabacum</i> L.....	161
4.1.104	<i>Solanum tuberosum</i> L.....	163
4.1.105	<i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>dioica</i>	165
4.1.106	<i>Vitis vinifera</i> L.	167
4.1.107	<i>Dracunculus vulgaris</i> Schott.....	169
4.1.108	<i>Avena sativa</i> L.	170
4.1.109	<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud.....	171
4.1.110	<i>Secale cereale</i> L. var. <i>cereale</i>	172
4.1.111	<i>Triticum durum</i> Desf.....	173

4.1.112	<i>Zea mays</i> L. subsp. <i>mays</i>	174
5.	TARTIŞMA VE SONUÇ	176
5.1	Tıbbi Amaçlı Kullanılan Bitkiler.....	197
5.2	Gıda Olarak Kullanılan Bitkiler.....	199
5.3	El Sanatlarında Kullanılan Bitkiler	202
5.4	Yakacak Olarak Kullanılan Bitkiler	207
5.5	Hayvan Yemi Olarak Kullanılan Bitkiler.....	207
5.6	Arı Bitkileri.....	208
5.7	Diğer Amaçlarla Kullanılan Bitkiler.....	208
5.8	Kaynak Kişiler ve Anket Uygulaması	209
6.	KAYNAKLAR (APA)	212
	ÖZGEÇMİŞ	236

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1: Türkiye'nin fitocoğrafik bölgeleri ve Anadolu çaprazı (Davis, 1965)	1
Şekil 3.1: Bigadiç ilçesi ziyaret edilen kırsal mahalle ve köyler	13
Şekil 3.2.1: Yöre halkı ile yapılan görüşmeler	19
Şekil 3.2.2: Pazar araştırması	20
Şekil 4.1: <i>Pteridium aquilinum</i>	28
Şekil 4.2: <i>Equisetum giganteum</i>	30
Şekil 4.3: <i>Pinus brutia</i> var. <i>brutia</i>	31
Şekil 4.3.1: Çam bitkisinden elde edilen ürünler	34
Şekil 4.4: <i>Sambucus nigra</i>	35
Şekil 4.5: <i>Spinacia oleracea</i>	37
Şekil 4.6: <i>Pistacia terebinthus</i> subsp. <i>terebinthus</i>	38
Şekil 4.6.1: Çitlembik Kullanılarak Yapılmış Oyun Kaşığı.....	39
Şekil 4.6.2: Çitlembik Kullanılarak Yapılmış Nazarlık	39
Şekil 4.7: <i>Rhus coriaria</i>	40
Şekil 4.8: <i>Anethum graveolens</i>	41
Şekil 4.9: <i>Conium maculatum</i>	42
Şekil 4.10: <i>Asparagus acutifolius</i>	43
Şekil 4.11: <i>Achillea millefolium</i> subsp. <i>millefolium</i>	44
Şekil 4.12: <i>Artemisia scoparia</i>	45
Şekil 4.13: <i>Cichorium intybus</i>	46
Şekil 4.14: <i>Helichrysum plicatum</i> subsp. <i>plicatum</i>	47
Şekil 4.15: <i>Matricaria chamomilla</i> var. <i>chamomilla</i>	48
Şekil 4.16: <i>Silybum marianum</i> subsp. <i>marianum</i>	49
Şekil 4.17: <i>Taraxacum microcephaloides</i>	50
Şekil 4.18: <i>Alnus glutinosa</i> subsp. <i>barbata</i>	51
Şekil 4.19: <i>Carpinus betulus</i>	53
Şekil 4.20: <i>Corylus avellana</i> var. <i>avellana</i>	54
Şekil 4.20.1: Yabani fındık kullanılarak yapılmış ürünler	55
Şekil 4.21: <i>Brassica oleracea</i>	56
Şekil 4.22: <i>Raphanus raphanistrum</i>	57
Şekil 4.23: <i>Cistus laurifolius</i>	58
Şekil 4.24: <i>Cistus salviifolius</i>	59
Şekil 4.25: <i>Cornus mas</i>	60
Şekil 4.26: <i>Citrullus lanatus</i>	61
Şekil 4.27: <i>Cucumis melo</i>	62
Şekil 4.28: <i>Cucurbita pepo</i>	63
Şekil 4.29: <i>Ecballium elaterium</i>	64
Şekil 4.30: <i>Lagenaria siceraria</i>	65
Şekil 4.30.1: Su kabağı kullanılarak yapılmış karıştırma kepçesi.....	66
Şekil 4.30.2: Süs eşyası	66
Şekil 4.31: <i>Diospyros kaki</i>	67
Şekil 4.32: <i>Elaeagnus angustifolia</i> var. <i>angustifolia</i>	68
Şekil 4.33: <i>Arbutus andrachne</i>	69
Şekil 4.34: <i>Dorycnium graecum</i>	70
Şekil 4.35: <i>Phaseolus vulgaris</i>	71
Şekil 4.36: <i>Spartium junceum</i>	72

Şekil 4.37: <i>Vicia faba</i>	73
Şekil 4.38: <i>Vicia peregrina</i>	74
Şekil 4.39: <i>Vigna unguiculata</i>	75
Şekil 4.40: <i>Castanea sativa</i>	76
Şekil 4.40.1: Kesatane ağacından yapılmış ambar.....	77
Şekil 4.40.2: Kesatane ağacından yapılmış merdiven.....	77
Şekil 4.41: <i>Fagus orientalis</i>	78
Şekil 4.41.1: Sapina.....	79
Şekil 4.41.2: Yakacak olarak kullanılan kakak dalları	79
Şekil 4.42: <i>Quercus cerris</i>	80
Şekil 4.43: <i>Quercus infectoria</i> subsp. <i>infectoria</i>	81
Şekil 4.43.1: Pelit kullanılarak yapılan hayvan yemi.....	82
Şekil 4.43.2: Kuru yem (pelit).....	82
Şekil 4.44: <i>Hypericum perforatum</i> subsp. <i>veronense</i>	83
Şekil 4.44.1: Sarı kantaron kullanılarak yapılmış halk ilacı(1).....	85
Şekil 4.44.2: Sarı kantaron kullanılarak yapılmış halk ilacı(2).....	85
Şekil 4.45: <i>Juglans regia</i>	86
Şekil 4.45.1: Cevizden yapılmış baston	88
Şekil 4.45.2: Tarhana karıştırıcı ve mutfak tahtası	88
Şekil 4.45.3: <i>Juglans regia</i> kullanılarak yapılmış bıçak sapı	88
Şekil 4.46: <i>Juncus effusus</i> subsp. <i>effusus</i>	89
Şekil 4.47: <i>Lavandula angustifolia</i>	90
Şekil 4.48: <i>Lavandula stoechas</i> subsp. <i>stoechas</i>	91
Şekil 4.49: <i>Melissa officinalis</i> subsp. <i>officinalis</i>	92
Şekil 4.50: <i>Mentha aquatica</i>	93
Şekil 4.51: <i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>typhoides</i>	94
Şekil 4.52: <i>Micromeria myrtifolia</i>	96
Şekil 4.53: <i>Ocimum basilicum</i>	97
Şekil 4.55: <i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>hirtum</i>	99
Şekil 4.55.1: Kekik çayı	100
Şekil 4.55.2: Haşerat uzaklaştırma uygulaması	100
Şekil 4.56: <i>Salvia tomentosa</i>	101
Şekil 4.57: <i>Satureja cuneifolia</i>	103
Şekil 4.58: <i>Sideritis perfoliata</i>	104
Şekil 4.59: <i>Teucrium chamaedrys</i> subsp. <i>chamaedrys</i>	105
Şekil 4.60: <i>Teucrium polium</i> subsp. <i>polium</i>	106
Şekil 4.61: <i>Thymus zygoides</i>	107
Şekil 4.62: <i>Vitex agnus-castus</i>	108
Şekil 4.63: <i>Ziziphora taurica</i> subsp. <i>taurica</i>	110
Şekil 4.64: <i>Abelmoschus esculentus</i>	111
Şekil 4.65: <i>Malva sylvestris</i>	112
Şekil 4.66: <i>Tilia argentea</i>	113
Şekil 4.67: <i>Ficus carica</i> subsp. <i>carica</i>	114
Şekil 4.68: <i>Morus alba</i>	115
Şekil 4.69: <i>Morus nigra</i>	116
Şekil 4.70: <i>Peganum harmala</i>	117
Şekil 4.71: <i>Phillyrea latifolia</i>	118
Şekil 4.72: <i>Sesamum indicum</i>	120
Şekil 4.72.1: Susam eleme işlemi	121
Şekil 4.72.2: Kurumaya bırakılan susam	122

Şekil 4.72.3: Susamdan yapılan Bigadiç helvası.....	122
Şekil 4.72.4: Susam yağı.....	122
Şekil 4.73: <i>Papaver rhoeas</i>	123
Şekil 4.74: <i>Papaver somniferum</i> var. <i>somniferum</i>	124
Şekil 4.74: Haşhaş ezmesi.....	125
Şekil 4.74.2: Haşhaşlı börek.....	125
Şekil 4.75: <i>Platanus orientalis</i>	126
Şekil 4.76: <i>Plantago lanceolata</i>	128
Şekil 4.77: <i>Plantago major</i> subsp. <i>major</i>	129
Şekil 4.78: <i>Polygonum aviculare</i>	130
Şekil 4.79: <i>Rumex acetosella</i>	131
Şekil 4.80: <i>Rumex patientia</i>	132
Şekil 4.81: <i>Portulaca oleracea</i>	133
Şekil 4.82: <i>Anagallis arvensis</i>	134
Şekil 4.83: <i>Helleborus orientalis</i>	135
Şekil 4.84: <i>Nigella sativa</i>	136
Şekil 4.84.1: Keçi kılından yapılmış torba.....	137
Şekil 4.84.2: Tohumları yumuşatmak için kullanılan kazan.....	137
Şekil 4.84.3: Soğuk sıkım yapılan pres.....	138
Şekil 4.84.4: Çörek otu yağı.....	138
Şekil 4.84.5: Hayvan yemi olarak kullanılan küspe.....	138
Şekil 4.85: <i>Paliurus spina-christi</i>	139
Şekil 4.85.1: Çaltı dalları kullanılarak yapılmış süpürge.....	140
Şekil 4.86: <i>Zizyphus jujuba</i>	141
Şekil 4.87: <i>Crataegus orientalis</i>	142
Şekil 4.88: <i>Cydonia oblonga</i>	143
Şekil 4.89: <i>Malus sylvestris</i> subsp. <i>orientalis</i>	144
Şekil 4.90: <i>Prunus armeniaca</i>	145
Şekil 4.91: <i>Prunus divaricata</i> var. <i>divaricata</i>	146
Şekil 4.92: <i>Prunus domestica</i>	147
Şekil 4.93: <i>Prunus spinosa</i>	148
Şekil 4.94: <i>Rosa phoenicia</i>	149
Şekil 4.94.1: Kuşburnu marmeladı.....	150
Şekil 4.95: <i>Rubus sanctus</i>	151
Şekil 4.96: <i>Galium verum</i> subsp. <i>verum</i>	152
Şekil 4.97: <i>Populus nigra</i> subsp. <i>nigra</i>	153
Şekil 4.97.1: Binet(1), Ekmek tahtası(2), Salça karıştırıcı(3) ve Merdane(4).....	154
Şekil 4.97.2: Kavaktan yapılan dirgen.....	154
Şekil 4.98: <i>Salix caprea</i>	155
Şekil 4.99: <i>Viscum album</i> subsp. <i>album</i>	156
Şekil 4.100: <i>Datura stramonium</i>	158
Şekil 4.101: <i>Hyoscyamus niger</i>	159
Şekil 4.102: <i>Lycopersicon esculentum</i>	160
Şekil 4.103: <i>Nicotiana tabacum</i>	161
Şekil 4.103.1: Tütün yapraklarının yabani fındık dallarından yapılmış çumağa dizilerek kurutulması.....	162
Şekil 4.104: <i>Solanum tuberosum</i>	163
Şekil 4.105: <i>Urtica dioica</i> subsp. <i>dioica</i>	165
Şekil 4.106: <i>Vitis vinifera</i>	167
Şekil 4.106.1: Üzümleri ezilerek suyunun çıkarılması ve süzülmesi.....	168

Şekil 4.106.2: Üzüm pekmezi yapımı	168
Şekil 4.107: <i>Dracunculus vulgaris</i>	169
Şekil 4.108: <i>Avena sativa</i>	170
Şekil 4.109: <i>Phragmites australis</i>	171
Şekil 4.110: <i>Secale cereale</i> var. <i>cereale</i>	172
Şekil 4.111: <i>Triticum durum</i>	173
Şekil 4.112: <i>Zea mays</i> subsp. <i>mays</i>	174
Şekil 4.112.1: Mısır Kurutulması.....	175
Şekil 5.1: Kullanımı belirlenen taksonların familyalara göre dağılımı	176
Şekil 5.2: Çalışma alanında tedavi amaçlı bitki kullanımı tespit edilen hastalıklar	197
Şekil 5.3: Gıda olarak yararlanılan taksonların kullanışlarına göre dağılımı.....	200
Şekil 5.4: Keşkek ve köy hayırı	201
Şekil 5.5: Bigadiç helvası.....	201
Şekil 5.6: Üzüm pekmezi yapımı	202
Şekil 5.7: El Sanatları amaçlı kullanım	203

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1: Kaynak kişilerin demografik yapısı.....	14
Tablo 3.2: Ziyaret edilen mahallelerin özellikleri	17
Tablo 5.1: Doğal ve kültür bitkileri	177
Tablo 5.2: Taksonların kullanım amaçlarına göre dağılımı.....	179
Tablo 5.3: Araştırma Alanında Kullanım Tespit Edilen Taksonlar ve Kullanım Şekilleri	180
Tablo 5.4: Tespit edilen taksonların kullanım amaçlarının yakın çevre çalışmaları ile karşılaştırılması	196
Tablo 5.6: Tıbbi amaçlı kullanılan taksonların kullanım değeri (UV).....	199
Tablo 5.5: Gıda amaçlı kullanılan taksonların kullanım değeri (UV)	202
Tablo 5.7: Anket sonucu kullanım değerleri (UV)	210
Tablo 5.8: Tıbbi kullanım atfı beşten büyük olan hastalıkların FIC değeri.....	211

ÖNSÖZ

Doğduğum şehirde yapmış olduğum akademik çalışma benim için büyük bir mutluluk ve gurur kaynağıdır. Etnobotanik araştırmaların neyi kaybettiğimizi bilmeden kaybolan geleneksel değerlerimizi yaşattığını bilmek şahsıma büyük bir heyecan vermektedir. Özellikle çağımızda önemi gittikçe artan bitki kullanım kültürünün korunması ve yaşatılması için tüm enerjim ve heyecanıyla çalışmarıma yenilerini eklemek için sabırsızlanıyorum.

Bigadiç ilçesinde yapmış olduğum araştırmalar süresince halkımızın güler yüzü, misafirperverliği ve doğaya olan saygısı şahsımı ziyadesiyle memnun etti. Bitki kullanım kültürün benimsenmiş olması gelecek nesillere aktarılacak bu mirasın teminatıdır. Ayrıca araştırmamın benden sonra Bigadiç ilçesinde araştırma yapacaklara katkı sağlamasını dilerim. Bigadiç herkesin görmesi gereken güzel doğal yaşam imkanları sunmaktadır.

Çalışmam esnasında hem çalışmamın her aşamasında yanımda olan hemde bilgi birikimini benimle paylaşmaktan bir an olsun geri durmayan kıymetli hocam Prof. Dr. Fatih Satıl'a çok teşekkür ederim. Ayrıca çalışmalarım esnasında destekleriyle beni onurlandıran eş danışmanım değerli Doç. Dr. Uğur Çakılcıoğlu'na teşekkür ederim. Emekli olmasına rağmen saha çalışmarımın bir bölümüne katılan değerli hocamız Prof. Dr. Güldem Tümen'e teşekkür ederim. Ayrıca bulgularımızın teşhisi konusunda destek olan Prof. Dr. Selami Selvi'ye teşekkür ederim.

Çalışmalarım esnasında çalışmama destek olan Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanımız Yücel Yılmaz'a, Bigadiç Belediye Başkanı İsmail Avcu'ya teşekkür ederim. Çalışmamın büyük bölümüne araç desteği sağlayan Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyesi ve kıymetli dostum Muhammed Zahid Bayram'a çok teşekkür ederim.

Saha çalışmalarım esnasında bana katılan kıymetli dostlarım Halil Özcan, Raşid Macan. Emirhan Bilen'e teşekkür ederim. Ayrıca her gittiğim yerleşim yerinde bizleri misafirperverlikleriyle karşılayan ve ağırlayan yöre halkına teşekkür ederim.

Son olarak eğitim hayatımın her aşamasın maddi ve manevi desteğini sürekli hissettiren, hayatımın her anında moral kaynağım olan ve ailelerinin bir parçası olmaktan ömrüm boyunca gurur duyacağım babam, annem, kardeşim ve anneanneme gönülden teşekkür ederim.

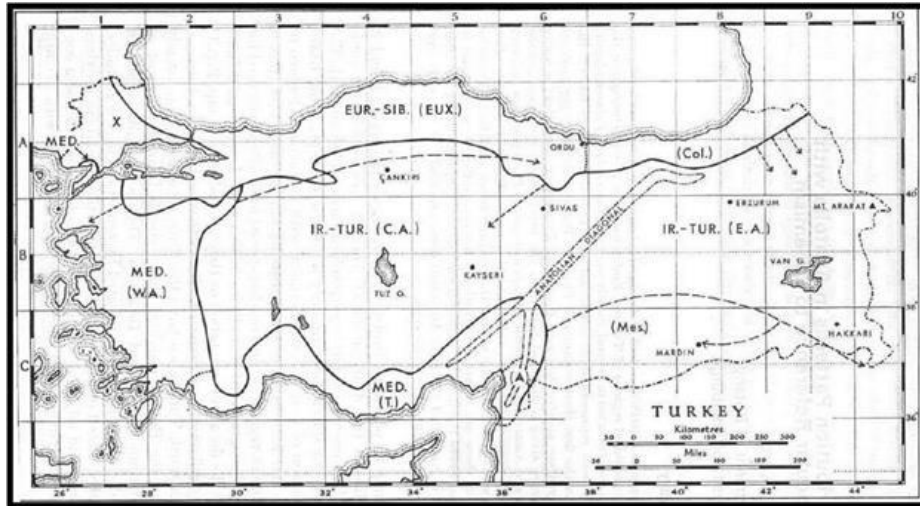
Balıkesir, 2021

Gökhan TANAYDIN

1. GİRİŞ

Ilıman kuşakta bulunan ülkemiz, üç kıtanın birbirine en çok yaklaştığı konumda bulunması, iklimlerin özelliklerini belirgin bir şekilde göstermesi ve jeomorfolojik yapısından dolayı bitki çeşitliliği açısından diğer Avrupa ülkelerine kıyasla dikkat çekici bir zenginliğe sahiptir. Güner ve ark. (2012) göre Türkiye’de 167 familya, 1320 cins, 9996 tür, 263 melez tür, 1989 alttür, 867 varyete, 3649 endemik, 171 yabancı, 70 tarım ve 11466 doğal olmak üzere toplam 11.707 takson bulunmaktadır. Bu bitki çeşitliliğini Avrupa ile kıyasladığımızda Avrupa kıtasının 12.000 bitki türü bulundurduğu bilinmektedir. Ayrıca ülkemizdeki bu zenginlik yapılan çalışmalar ve araştırmalar sayesinde her geçen gün artış göstermektedir (Davis ve ark. 1985; Davis ve ark. 1988; Güner ve ark. 2000).

Türkiye’deki bu zengin floristik çeşitliliğin nedenlerinden biri ise birbirinden farklı 3 flora alanının kesişim noktasında bulunmasıdır. Ülkemizde görülen flora bölgeleri Kuzey Anadolu’da Avrupa-Sibiryaya; Batı ve Güney Anadolu’da Akdeniz; İç ve Güney Doğu Anadolu’da İran-Turan flora alanlarıdır (Şekil 1.1).

Şekil 1.1: Türkiye'nin fitocoğrafik bölgeleri ve Anadolu çaprazı (Davis, 1965)

Bunlara ek olarak ülkemiz üzerinde oluşan Anadolu çaprazı, ülkemiz doğusu ve batısı arasında ekolojik açıdan farklılık göstermesine neden olmaktadır. Bu farklılıkla beraber floristik zenginlik artmaktadır (Davis ve ark. 1965-1985; Davis ve ark. 1988)

Ülkemiz bu zengin bitki çeşitliliği yanında geleneksel bitki kullanım kültürü açısından da oldukça zengindir. Birçok bitki halk arasında asırlardır; yiyecek, yem, içecek, yakacak, yapı malzemesi, boya ve ilaç olarak kullanılmaktadır. Kırsal kesimlerde yaşayan insanlar çevrelerindeki otların, meyvelerin, kök ya da yumrularını; gıda, hayvan yemi, yakacak, tedavi, nazarlık, süpürge, zamk, yün boyama amaçlı kullanmaktadırlar (Ertuğ 1996).

Bu geleneksel bitki kullanım kültürünü araştıran Etnobotanik, kelime anlamı olarak “halk bitki ilişkisi” olarak ifade edilmektedir. Herhangi bölgede yaşayan yöre insanının yakın çevresinde bulunan bitkilerden çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere yararlanma bilgisi ve bitkiler üzerine etkileri olarak özetlenebilir (Cotton 1996). Daha farklı bir anlatımla ise “bir yörede yaşayan halkın, yakın çevresinde bulunan bitkilerin çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere yararlanma bilgisi” dir (Ertuğ 1996).

Halkımız çoğunlukla kırsal mahalle ve köylerde yaşadıklarından dolayı yabani bitkilere oldukça ilgi duymaktadır. Türk halkı yabani bitkilerin belirli bir kısmından ilaç, gıda, baharat ve boya maddesi olarak kullanmaktadır. Bir kısmı ise büyü yapmak amacıyla da kullanılmaktadır. Zehirli bileşenler içeren yabani bitkilerde insan ve hayvan sağlığı bakımından öneme sahiptir (Baytop, 1999)

Etnobotanik terimi ilk kez Amerikalı botanikçi John W. Harshberger tarafından 1895 yılında yerli halkların bitki kullanımını araştıran bir çalışması esnasında kullanılmıştır. 1896 yılında yayınlanan "Etnobotaniğin esasları" isimli çalışması etnobotanik çalışmaların miladı olarak kabul edilir (Balick ve ark. 1999).

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan ülkemizde, yaşayan medeniyetler bir önceki medeniyetten aldığı bitki kullanımlarına ait bilgileri kendi gelenekleri ile birleştirip günümüze kadar ulaştırmışlardır. Bu durum ülkemizde bitki kullanımını üzerinde zengin bir etnobotanik kültür mirasının oluşmasına yol açmıştır. Anadolu’da pek çok yerel bitki asırlardır gıda, insan ve hayvan tedavisi, doğal boya, oyuncak, barınak, giyim, eğlence, estetik ve inanç gibi birçok amaç için kullanılmıştır. Ancak modernleşme, kırsal alanlardan şehirlere hızlı göç, sağlık hizmetlerine daha kolay erişim, köy ürünlerinin ekonomik değerini yitirmesi vb. nedenler ülkemizdeki zengin faydalı bitkileri kullanma geleneğinin çok hızla yok olmasına neden olmaktadır. Etnobotanik açıdan oldukça değerli olan bu kültürel mirasın sonraki nesillere ulaşması için bu alanda yapılacak çalışmaların artırılmasına ihtiyaç vardır (Polat 2010).

Ülkemizde özellikle son yıllarda artan etnobotanik çalışmalarda, halk tarafından yararlanılan bitkiler ve kullanım amaçları belirlenmeye çalışılmaktadır (Yapıcı ve ark. 2009). Özellikle son zamanlarda bitkilerin tedavide kullanılmasını konu alan tartışmalar konuya olan ilgiyi daha da artırmıştır (Polat, 2010).

Çalışma alanımız olan Bigadiç ilçesinin seçilme nedeni; ilçesinin yaşadığım ikamet ettiğim bölgeye yakın olması, Bigadiç halkının %70' inin kırsal mahallelerde yaşıyor olması, iklimsel olarak karasal ve akdeniz iklimi göstermesi, zengin bitki varlığı olması, bulunduğu konum itibariyle coğrafi özelliklerinin alan içerisinde çeşitlilik göstermesi, tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olması, ilçede farklı etnik gruplardan insanların yaşıyor olmasıdır. Bu çalışma ile Bigadiç ilçesinin sahip olduğu bu zengin etnobotanik kültür ayrıntılı olarak ortaya çıkartılarak kayıt altına alınacaktır.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

İnsan ve bitki ilişkisini temel alan Etnobotanik bilimi ile bir bölgede yaşayan yöre halkının geleneksel bitki kullanım kültürü tespit edilmektedir. Yerel halkın bitkilere verdiği yöresel isimler, kullanım amaçları (tıbbi, gıda, el sanatları, eşya yapımı, hayvan yemi, nazarlık, vb.) ve kullanım şekilleri etnobotaniğin başlıca konusudur. Ülkemiz ve araştırama alanımızın da içinde bulunduğu Balıkesir geleneksel bitki kullanım kültürü açısından oldukça zengindir.

Araştırma alanımızın yer aldığı Marmara ve Ege bölgesi sınırlarında etnobotanik konusunda yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır.

Sevinç ve Altan (1995) tarafından Demirci (Manisa) yöresinde yapılan etnobotanik çalışmada 21 bitki taksonunun tıbbi, gıda, el sanatları gibi çeşitli alanlarda kullanıma sahip olduğu ortaya konulmuş ve taksonların yöresel isimleri bildirilmiştir.

Deniz (1999), Balıkesir-Dursunbey bölgesinde Yağcıbedir halılarının tarihçesi, özellikleri ve üretimi ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Araştırma neticesinde halılara renk vermek üzere kullanılan bitkileri ve bu bitkilerden yararlanarak iplerin nasıl boyandığını belirtmiştir. Araştırmaya göre gök boya(mavi) için labada kökü, sarı (koyu kırmızı) için boyalık otu ve narınc (kahverengi) için ise kekik ve boş yaprağı kullanılmaktadır.

Altan ve Alçitepe (2000) tarafından Kuşadası (Aydın) yöresinde yapılan etnobotanik çalışmada 43 bitki taksonunun çeşitli alanlarda kullanıldığı belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca bu taksonların yöresel isimleri verilmiştir.

Yücel ve ark. (2000), Kütahya Çevresinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler adlı çalışmalarında 6 familyaya ait 8 türden 11 yöresel kullanım (ilaç) belirlemişlerdir. Bu ilaçlardan 4'ü solunum, 3'ü sindirim, 2'si dolaşım, 1'i diyabette, 1'i sıtmada, 1'i de teskin edici olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

Duran ve ark. (2001), Balıkesir ilinde yabani meyveleri ve bu bitkilerin etnobotanik özelliklerini araştırmışlardır. Araştırma neticesinde belirlenen 52 taksonun 37'si tür ve 15'i alttür seviyesindedir. Ayrıca çalışmada bu taksonların yöresel adları, kullanım amaçları ve kullanım şekilleri de verilmiştir.

Tuzlacı ve Aymaz (2001), Gönen (Balıkesir) bölgesinde yaptıkları bir çalışmada; 73'ü doğal ve 11'i kültür bitkisi olan 84 türün romatizma, hemoroit, mide ve böbrek rahatsızlıklarında kullanıldığını belirlemiştir.

Ertuğ ve ark. (2003) tarafından Buldan (Denizli)'da yapılan etnobotanik envanter çalışmasında, 21'i Türkiye'ye endemik olmak üzere toplam 258 tür belirlemiştir. Bu türlerin; 97'si gıda, 108'i ilaç, 11'i yakacak, 41'i yem bitkisi ve 46'sı el sanatlarında ve farklı alanlarda kullanıldıkları tespit edilmiştir.

Satıl ve ark., 2002-2004 yılları arasında Kazdağı'nda kekik adıyla anılan yabancı bitkilerin ticaretini konu alan bir çalışma yapmışlardır. Çalışma esnasında 14 köy ve 10 yerel çarşıda anket uygulaması yapmışlardır. Yerel halk tarafından toplanılan kekik türlerinin lokasyonları, yerel isimleri ve kullanımları incelenmiştir. *Origanum vulgare* L. ssp. *hirtum* (Link) Ietswaart, *O. onites* L., *Satureja cuneifolia* Ten., *S. pilosa* Velen, *S. thymbra* L., *Thymbra spicata* L., *Thymus pulvinatus* Celak., *T. cherlerioides* Vis. var. *cherlerioides*, *T. sipyleus* Boiss. ssp. *sipyleus* var. *sipyleus*, *T. longicaulis* C. Presl, ve *Corydanthus capitatus* (L.) Reichb türlerinin yörede kekik olarak adlandırıldığı tespit edilmiştir.

Ertuğ (2004) tarafından Bodrum Yarımadası'nda yapılan başka bir çalışmada 350'den fazla yararlı bitki türü saptanmıştır. Bu taksonların 92'sinin doğal ve 24'ünün kültür olmak üzere toplam 116'sının tedavi amaçlı kullanıldığı belirlenmiştir.

Koyuncu (2005)'nin Sakarya ili Geyve ilçesi üzerine yaptığı floristik ve etnobotanik araştırmada; 47 familya ve 66 cinse ait 89 tür ve alttür taksonun yöre halkı tarafından yiyecek, yakacak, süs bitkisi ve tıbbi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Koçyiğit (2005) tarafından Yalova ilinde gerçekleştirilen araştırmada 99 bitki taksonunun kullanımı belirlemiştir. Değerlendirmede taksonların 53'ü tıbbi, 40'ı gıda, 5'i baharat olarak, 3'ü oyuncak olarak, 4'ü el aletlerinde, 2'si saman balyalamasında, 2'si dekoratif eşyalar da 2'si büyü yapılmasında, 2'si boyamada, 2'si saç bakımında, 2'si de harç yapımında kullanıldığı tespit edilmiştir.

Satıl ve ark. (2006), Kazdağı Milli Parkı ve çevresinde yaptıkları çalışma ile bölgenin bir etnobotanik envanterini çıkartmışlardır. Çalışma 24 yerleşim yeri ve 8 yerel pazarda gerçekleştirilmiş ve 118 kaynak kişi ile görüşülmüştür. Tespit edilen 243 bitki taksonunun; 153'ü gıda, 130'u ilaç, 16'sı yakacak, 25'i yem, 41'i el sanatları ve 66'sı da farklı amaçlarda kullanımları belirlenmiştir.

Sarı ve ark. (2006); 2002-2005 yılları arasında Ege Bölgesi ve Marmara Bölgesinin güneyinde bulunan Afyon, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Denizli, İzmir, Manisa, Muğla ve Uşak illerinde araştırma yapmışlardır. Lamiaceae familyasının halk ilacı olarak nasıl kullanıldığını tespit etmek için 20'si kadın olmak üzere toplam 71 kişiden bilgi almışlardır. Halk ilacı olarak 90 farklı kullanımı kayıt altına almışlardır. Bitkilerin %83'ünü doğal yayılış alanından %17'sini ise aktarlardan veya bahçelerden toparlamışlardır. Halk hekimliğinde kullanılan bitkilerin bazıları tek başlarına kullanılırken, bazılarının ise diğer bitki türleri ile veya şeker, bal vb. katkı maddeler ile karıştırılarak kullanıldığını söylemektedirler.

Satıl ve ark. (2008), Balıkesir ve İzmir sınırında bulunan Madra Dağı ve çevresinde etnobotanik bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sırasında yörede ikamet eden 26'sı kadın 19'u erkek toplam 45 kaynak kişisinden bilgi alınmıştır. Çalışma bölgesinde 115 bitki taksonu tespit edilmiştir. Bu bitkiler kullanım amaçlarına göre; 52 gıda, 46 ilaç, 19 yem, 14 el sanatlarında, 10 süs bitkisi olarak dağılım göstermektedir.

Kızıllarslan 2008 yılında yaptığı yüksek lisans tezinde, İzmit Körfezi'nin güney bölgesinde yerel kullanımda olan bitkileri tespit etmiştir. Bitkilerin yerel adlarını, kullanılışlarını, kullanılan kısımlarını, hazırlanışlarını, uygulanış biçimleri hakkında bilgiler vermiştir.

Bulut (2008), doktora tezinde Bayramiç (Çanakkale) bölgesinde etnobotanik araştırmalar gerçekleştirmiştir. Sonuçta 364 bitkinin yerel adları, kullanım alanları ve uygulama biçimleri kayıt altına alınmıştır.

Deniz ve ark. (2010), yaptıkları çalışmada Uşak Üniversitesi 1 Eylül kampüs alanında doğal olarak yetişen yahut kültürü yapılan bazı bitki türlerinin özelliklerini araştırmışlardır. Kampüs alanı ve çevresinde 36 familya ve 88 cinse ait 95 takson tespit etmişlerdir. Çalışmaları sonucunda bitkilerin 71'i tıbbi, 50'si gıda, 25'i çay, 6'sı süs, 6'sı baharat, 5'i yakacak ve 25'i de değişik amaçlarla kullanılan bitki olduğu belirlemiştir.

Polat ve Satıl (2010), Balıkesir ili Havran ve Burhaniye ilçelerinde yerel halkın kullandığı bitkilerin etnobotanik özelliklerini araştırmışlardır. Çalışma neticesinde bölgede bulunan bitkilerin yerel adlarını, kullanım amaçlarını ve kullanım şekillerini belirlemiştir. Çalışma süresince 25 köy ziyareti, 244 bilirkişi görüşmesi ve 400 ilk ve orta dereceli öğrenim gören öğrenciye anket yapılmıştır. Araştırma sonuçlandığında yörede 76 familya ve bu familyalara ait 194 cins üzerinden 239 tür ve alttüre ulaşılmıştır. Kullanım alanlarına göre gruplandığında kayıt altına alınan bitkilerin 141 gıda, 118 tıbbi, 46 el sanatları, 34 süs

30 hayvan yemi ve 20 yakacak amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir. Dokuz bitki taksonunun etnobotanik özellikleri ilk defa bu çalışma ile kayıt altına alınmıştır.

Uysal ve ark. (2010), Balıkesir ili sınırları içerisinde bulunan Kapıdağ yarımadasındaki bitkilerin etnobotanik özelliklerini belirlemek üzere bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 2004-2006 yılları arasında yapılan çalışmada 7 köy ziyaret edilip 119 bilirkişiden görüşleri alınmıştır. Sonuç olarak 47 familyaya ait 88 takson ve bu taksonunların kullanım amaçları tespit edilmiştir.

Polat (2010) yapmış olduğu doktora tezinde Burhaniye ve Havran (Balıkesir) bölgesinde bulunan bitkilerin etnobotanik özelliklerini belirlemiştir. Araştırması esnasında 239 kaynak kişi ile görüşülmüş; 400 ilk ve ortaöğretim öğrencisine bitkilerin kullanım alanlarını belirlemeye yönelik bir anket yapılmıştır.

Satıl ve ark. (2011) Kazdağı'nda çam reçinesinin yerel halk tarafından etnik kurulumu üzerine bir çalışma yapmışlardır. Çam reçinesi üretimi Türk Kızılçam (*Pinus brutia* Ten.) Ormanlarının en uygun ormanlar olduğu belirtilmiştir. Çalışma sırasında 2 kasaba ve 14 köy ziyaret edilmiştir. Araştırmada çam reçineleri toplanarak yerel isimleri, kullanımları, sınıflandırılmaları ve derecelendirme metotları yerel halktan öğrenilmiştir.

Satıl 2011 yılında Balıkesir ili ormanlarında yayılış gösterip çay olarak tüketilen bazı türleri (*Sideritis* sp. ve *Salvia* sp.) ve bu türlerin üretim potansiyellerini araştırmıştır. Araştırmada *Sideritis trojana*, *S. perfoliata* ve *S. athena* ile *Salvia tomentosa* türlerinin yaygın olarak toplandığı, çay olarak kullanıldığı ve ya ticari olarak satıldığı tespit edilmiştir. En çok toplanma olan bölgelerin ise Marmara Adası ve Madra Dağının İvrindi-Korucu bölgesi olduğu belirtilmiştir. Son olarak ticari amaçlı lakin tedbirsiz toplanan türlere tehdit oluşturan faktörler belirlenerek tedbir alınması için önerilerde bulunmuştur.

Yılmaz ve ark. (2011), Balıkesir ili ormanlarında yayılış gösteren ve yerel halk tarafından kullanılan ondun dışı orman ürünlerini belirlemişlerdir. Bu amaca yönelik yapılan çalışmada 11 familyaya ait 16 takson tespit edilmiştir.

Polat ve Selvi (2011), Edremit Körfezi'nde arı bitkileri üzerine bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bu araştırmada 21 köy ziyaret edilip 80 arıcı ile görüşülmüştür. Bal arılarının daha fazla ziyaret ettiği Asteraceae, Boraginaceae, Fabaceae, Lamiaceae ve Cistaceae familyaları başta olmak üzere 34 bitki taksonu tespit edilmiştir.

Aktan ve Altan (2011), Yenişehir (Bursa) taşra bölgelerinde bitkilerin etnobotanik özelliklerini tespit için bir çalışma yapmışlardır. Sonuç olarak 5'i endemik olmak üzere toplam 13 bitki taksonunun yerel halk tarafından kullanıldığını belirlemişlerdir.

Polat ve Satıl (2012), 2007-2009 yılları arasında Burhaniye ve Havran ilçelerinde ticari olarak satılan tıbbi bitkilerin kullanım şekillerini belirlemek için bir çalışma yapmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre bölgede 9 taksonun yoğun bir şekilde toplanıp satıldığı görülmüştür. Belirlenen bitki taksonlarının bir kısmı da baharat olarak kullanılmaktadır.

Polat ve Satıl (2012), Edremit Körfezindeki şifalı bitkilerin etnobotanik özelliklerini araştırmıştır. Yapılan araştırma sonucunda 50 familyaya ait toplam 118 tıbbi bitki tespit etmişlerdir. Bu bitkilerin 99'u yabani 19'u ise kültür bitkisi olduğu belirtilmiştir. En yaygın kullanımı olan familyalar; Lamiaceae (>%18), Asteraceae (>%11), Rosaceae (>%7)'dir. Ayrıca tespit edilen bu bitkilerin 218 farklı tıbbi amaçlı kullanımı kayıt altına alınmıştır.

Selvi ve ark. 2012 yılında Edremit (Balıkesir) ve beldelerinde yerel halk tarafından tip II diyabet tedavisinde kullanılan bitkileri ve kullanım şekillerini belirlemek üzerine yaptıkları araştırmada 20 aktar dükkânı ve 5 köy ziyaret etmişlerdir. Tip II diyabet tedavisinde kullanımı olan 17 familyaya ait 28 bitki taksonu belirlemişlerdir.

Ahıskalı ve ark. (2012) Kazdağı'nda kış aylarında yenilebilen yabani bitkileri ve tüketimlerini araştırmışlardır. Araştırma sırasında Boztepe, Ayvacık ve Bahçedere kırsal köylerinde tüketim alışkanlıkları tespit edilmiştir.

Selvi ve ark. (2012) Kazdağlarından toplanarak bölgedeki aktarlarda satılan tıbbi bitkiler üzerine bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma kapsamında 22 aktar ile görüşme yapmışlardır. Kazdağlarından toplanıp aktarlarda satılan 12 familyaya ait 20 bitki taksonu tespit etmişlerdir. Tıbbi amaçlar için kullanılan bu bitkiler daha çok idrar arttırıcı, soğuk algınlığı tedavisi, mide ve haricen yara tedavilerinde kullanıldığını belirtmişlerdir.

Akyol ve Altan (2013), Maldan (Manisa) da yaptıkları çalışmada 70 familya ve 276 cinse ait 468 taksonun etnobotanik özelliklerini belirlemişlerdir. Kaynak kişilerle görüşerek bu bitkilerin farklı kullanım alanları ortaya çıkartılmıştır.

Polat ve ark. (2013), Balıkesir ili Havran ve Burhaniye ilçelerinde el sanatlarında kullanılan bitkilerin etnobotanik özelliklerini araştırmışlardır. Araştırma sırasında 21 yerel yerleşim bölgesi ve 8 semt pazarında gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacılar çalışma sonunda el sanatları icra etmek amacıyla kullanılan 46 bitki taksonu belirlemişlerdir. Bu bitkilerin

ağaç işlerinde (16 takson), boyar madde (9 takson), süpürge (7 takson), sepet-sele (5 takson), tesbih (3 takson) ve diğer (6 takson) kullanımı kayıt altına alınmıştır. Bu bilgilere ek olarak bölgedeki farklı kültürlere ait grupların da el sanatları alanında kullandığı bitkilerin karşılaştırılması yapılmıştır.

Sargın (2013), doktora tezinde Alaşehir (Manisa) ilçesinin taşradaki halkının geleneksel olarak faydalandığı doğal ve tarım bitkilerini tespit ederek kullanım alanlarını belirlemek amacıyla çalışma yapmıştır. Çalışma sırasında 62 köy ve 7 belde ziyaret etmiş 500 ilköğretim öğrencisine anket uygulaması yapmıştır. 241 farklı tespit edilen taksonun halk ilacı, gıda, yakacak, hayvan yemi, el sanatları, süs, arıcılık, avcılık, böcek kovucu, mantar ve küf kovucu, çocuk oyunları, yağ ve sabun eldesi, inanç, tutkal amaçlı kullanıldığını belirtmiştir.

Selvi ve ark. (2013), Balıkesir ili Edremit ilçesi sınırlarında bulunan ve tıbbi ve aromatik bitkiler bakımından zenginliğe sahip Kaz Dağlarından toplanıp çay olarak tüketilen tıbbi bitkiler üzerinde bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu amaçla Kazdağları eteklerindeki ilçe, belde aktarları (20) ve semt pazarları (7) ziyaret edilerek halk tarafından talep gören bitki çayları ve bu çayların kullanılış amaçları belirlenmiştir. Sonuç olarak 3 familyaya ait 11 bitki taksonun kullanımı ortaya konmuştur.

Alkaç (2013), yüksek lisans tezinde Alaçam Dağlarının Balıkesir ili Bigadiç ilçesi bölümünde bulunan bitkilerin ekonomik önemi ve etnobotanik özelliklerini araştırmıştır. Çalışmada 35 familya ve 65 cinse ait tür ve türaltı seviyede 75 takson tespit edilmiştir. Arıların en fazla ziyaret ettiği 37 bitki taksonu belirlenmiştir. Çalışmada en fazla takson içeren ilk 4 familya sırasıyla Rosaceae (%41), Lamiaceae 8 (%28), Liliaceae 5 (%17) ve Cistaceae 4 (%14) şeklindedir. Bunların 41 taksonu gıda, 44 taksonu halk ilacı, 12 taksonu yakacak ve hayvan yemi olarak yörede kullanılmaktadır.

Selvi ve ark. (2013), Havran (Balıkesir) ilçesinde karadut şurubu ve reçeli üretimi üzerine bir araştırma yapmışlardır. Yapılan araştırmada bu meyvenin tüketim türlerinin taze meyve, pekmez, kuru meyve, tatlandırılmış meyve marmelatı, şurup tipi alkolsüz içecekler, dut pekmezi, pestil ve meyve suyu gibi geleneksel ürünlerden alkollü içeceklere kadar çeşitlilik gösterdiği belirtilmiştir. Ayrıca halk ilaçlarında ateş düşürücü, müshil, balgam söktürücü ve idrar kolaylaştırıcı ve tansiyonu düşürücü olarak kullanılır.

Arı (2014), Afyonkarahisar İli ve civarında halkın kullandığı bitkilerin etnobotanik özellikleri üzerine bir doktora tezi yapmıştır. Yapılan çalışma neticesinde 178 farklı

kullanım tespit etmiştir. Bu kullanımların tıbbi(84), gıda(68), hayvan yemi(16), ev eşyası(3), boyama(3), el sanatları(3) ve diğer amaç(1) olduğunu belirtmiştir.

Selvi ve Kalkan (2014), Altınoluk' un (Edremit/Balıkesir) park ve bahçelerinde yayılış göstermiş olan zararlı süs bitkileri üzerine bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışma ile zararlı süs bitkilerinin canlılar üzerindeki zararlı etkileri ve etken maddelerini tespit etmeyi hedeflemişlerdir. Çalışma alanında 30 bitki türünde canlılarda toksik etki yaratan glikozit ve alkaloid bileşenlerini tespit etmişlerdir.

Tütenocaklı (2014), yaptığı doktora tezinde Yenice (Çanakkale) ve çevresinde etnobotanik araştırmalar yapmıştır. 75 yerleşim yeri ziyaret etmiş ve 1200 ilköğretim ve ortaöğretim öğrencisine anket uygulaması yapmıştır. Bitkilerin gıda, tıbbi, yakacak ve süs bitkisi olarak kullanıldığını tespit etmiştir. Çalışmasında 57 familyaya ait 175 bitki taksonuna ek olarak 5 tane de mantar çeşidi belirlemiştir.

Kılıç ve ark. (2015), Kazdağı'nda yetişen *Sideritis trojana* bitkisinde esansiyel yağ bileşenlerinin diürenal ve ontogenik varyasyonlarının belirlenmesi üzerine bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada uçucu yağ bileşenleri için GC-MS analizi yapmışlardır.

Kalankan ve ark. (2015), Kazdağlarında tıbbi amaçlı kullanılan yabancı bitkileri belirleyip geleneksel kullanılışlarını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda 24 familyaya ait 51 bitki taksonu tespit edilmiştir. Bu familyalardan en yoğun olarak kullanılanları; Lamiaceae (13 takson), Asteraceae (4 takson) ve Malvaceae (4 takson)'dir. Bitkilerin en çok soğuk algınlığı, mide rahatsızlığı tedavisinde ve gıda amaçlı kullanıldığı görülmüştür.

Güner ve Selvi (2016), Balıkesir ilinde faaliyet gösteren aktarlarda satılan yabancı tıbbi bitkilerin ve bunların kullanım özelliklerini tespit için bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma süresince 18 aktar dükkânı gezilerek halkın tıbbi kullanım amacıyla tükettiği bitkiler tespit edilerek kayıt altına alınmıştır. Sonuç olarak tıbbi olarak kullanılan 25 familyaya ait 46 takson tespit edilmiştir. Bu bitkiler en çok infüzyon ve dekoksasyon yöntemleriyle çay olarak demlenip içilmektedir.

Kayabaşı ve ark. (2016), 2009-2011 yıllarında Balıkesir ili Manyas ilçesinde yöre halkı tarafından kullanılan yararlı bitkilerin etnobotanik özelliklerini belirlemek adına çalışma yapmışlardır. Çalışma esnasında 14 köy ve 4 halk pazarı ziyaret edilip buralarda 64'ü kadın 51'i erkek toplamda 115 bilirden bilgi alınmıştır. Araştırmada bitkilerin hayvan

yemi (35 takson), süs bitkisi (26 takson), el sanatlarında (17 takson), boyar madde (9 takson) ve diğer (19 takson) amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Satıl ve ark. (2017) Balıkesir ilinde yayılış gösteren parazit bitkilerin etnobotanik özelliklerini araştırmışlardır. Araştırma neticesinde bölgede tespit edilen taksonların yerel halk tarafından verilen adları ve kullanım alanları belirlenmiştir. Sonuç olarak Convolvulaceae, Cytinaceae, Orobanchaceae, Santalaceae olmak üzere 4 familya ve bunlara ait 13 takson parazit tespit edilmiştir. Bunlar arasında etnobotanik özelliği olup en fazla kullanılan taksonların *V. album* subsp. *album* ve *V. album* subsp. *austriacum* olduğu kaydedilmiştir.

Akan ve ark. (2018), Muğla ilinin Ortaca ilçesinde halk arasında kullanılan bazı bitkileri tespit etmek amacıyla yapmışlardır. Çalışmasında tespit edilen bitkilerin; 23'ü tıbbi, 19'u yiyecek, 3'ü süs bitkisi, 3'ü baharat, 2'si yem, 2'si dini, 1'i tarım ilacı ve 1'i de kaşık yapımında kullanılmaktadır.

Sevgi ve ark. (2018), Çanakkale ili Biga ilçesine bağlı köylerinde bitkilerin kullanımı, yöresel adları ve bilimsel adlarını tespit etmişlerdir. Kullanım amaçlarının geleneksel olarak tıbbi, gıda, barınma, boya, süs, kozmetik, hayvan hastalığı, yakacak ve hayvan yemi olduğunu belirtmiştir. Çalışma sonunda 142 taksona ait 283 farklı bitki belirlemiştir.

Selvi ve ark. (2018), Edremit Körfezinde yerel halkın sofralarında gıda olarak kullandığı yabani otları belirlemek üzerine bir çalışma yapmışlardır. Araştırma kapsamında köyler ve semt pazarları ziyaret edilmiştir. Kaynak kişi olarak köylerden ürün getiren pazarcılar ile sohbetler etmişlerdir. Çalışma neticesinde 26 familyaya ait 58 taksonun sofralarda sebze, salata, baharat, turşu olarak tüketildiğini belirlemiştir.

Şahin (2019) tarafından yapılan çalışmada İzmir iline bağlı Kemalpaşa İlçesi'nin özellikle dağ köylerinde yaşayan insanların kullandıkları bitkiler belirlenmiştir. Kemalpaşa kırsalında çoğu dağ köyü olmak üzere 13 köyde 103 kişiyle birebir görüşmelerle etnobotanik çalışma yürütülmüştür. Sonuçta 45 familyaya ait 87 bitki taksonunun etnobotanik kullanımı tespit edilmiştir. Bitkilerin çoğunluk olarak tıbbi ve gıda olarak kullanıldığı çalışma sonuçlarındandır.

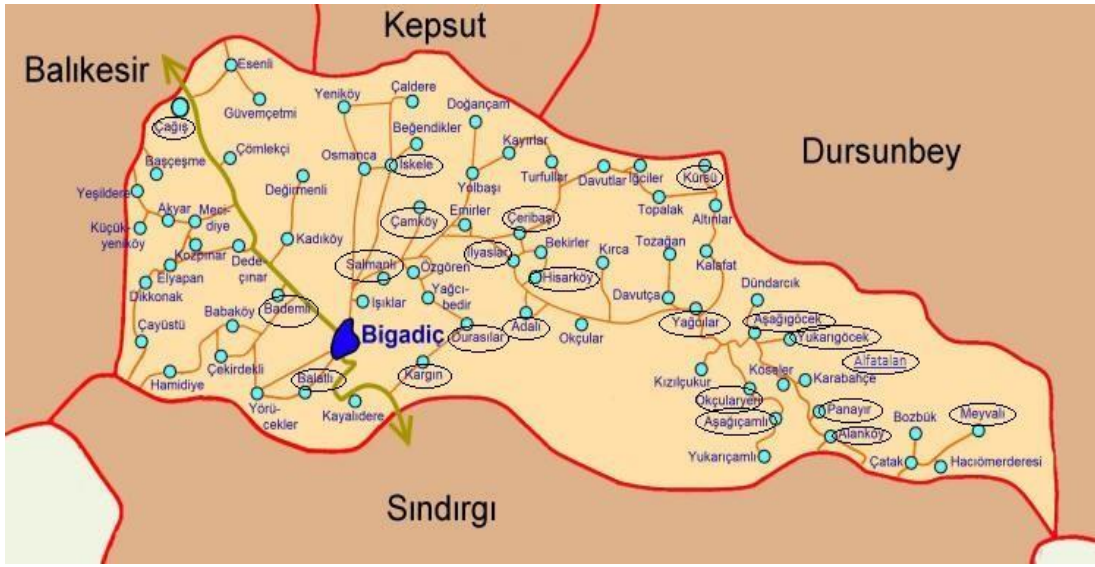
Aladı ve ark. (2019) tarafından Balıkesir ili Edremit Körfezi kıyısındaki ilçeler olan Edremit, Burhaniye, Gömeç ve Ayvalık da 12 halk pazarlarında satılan yabani meyveler ve bunların tıbbi kullanımlarını konu alan etnobotanik bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada meyveleri toplayan yahut satan 75 kaynak kişiden bilgi toplanılmıştır. 13 familyaya ait toplam 33 takson belirlenmiştir. Çalışmada en yaygın familyalar; Rosaceae (16) ve Moraceae (3)'dir. Ayrıca yabani bitkilerin 35 farklı hastalık tedavisinde kullanıldığı belirlenirken en fazla diyabet hastalıkları, böbrek taşı, kolesterol, kabızlık, tansiyon, ishal ve üst solunum yolları enfeksiyonları tedavilerinde kullanıldığı kayıt altına alınmıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Balıkesir ili Bigadiç ilçesi sınırları içerisinde seçilmiş 22 kırsal mahallede (köylerde) yerel halkın farklı amaçlarla kullandığı etnobotanik bitkiler ve halkın geleneksel bitki kullanım türü tez çalışmamızın materyalini oluşturmaktadır (Şekil 3.1.).

Şekil 3.1: Bigadiç ilçesi ziyaret edilen kırsal mahalle ve köyler

3.2 Yöntem

3.2.1 Kaynak Kişiler

Balıkesir ili Bigadiç ilçesinde bitiklerin etnobotanik özelliklerini belirlemek için yaptığımız çalışmada doğru bilgiye ulaşmak için kaynak kişiler ile kurulan iletişim büyük önem teşkil etmektedir. Araştırmamızın temel bilgi kaynağını kaynak kişiler oluşturmaktadır. Bu amaçla doğru ve sağlıklı bir iletişim kurmak adına kırsal mahalle veya köylere gitmeden önce Bigadiç Belediyesi, yöreyi tanıyan sivil toplum kuruluşları veya yöreyi bilen tanıdık kişilerden ön bilgi alınmıştır. Seçilen kırsal mahalle ve köylerde kaynak kişilere ulaşmak için semt pazarında tanışılan insanlar önemli yer tutmaktadır. Bu

amaçla kırsal mahalle ve köylere gitmeden önce yerel halk tarafından kendi ürünlerini satışa çıkardıkları semt pazarlarına gidilerek kaynak kişilerle ön irtibat sağlanmıştır.

Bigadiç merkez ve kırsal mahallelerde yapılan çalışmada 130 kişi görüşülmüştür.

Görüşülen kaynak kişilerin 98 tanesi erkek ve 32 tanesi kadındır.

Çalışma sırasında genellikle;

- çobanlar,
- arıcılar,
- kendi ve yakın çevreleri için bitki kullanarak ilaç üretenler,
- tarım ile ilgilenenler,
- el işçiliği ile eşya yapanlar,
- köy ve mahalle muhtarları ve
- imamlar ile görüşülmüştür.

Kaynak kişilerin demografik yapıları tablo haline getirilmiştir. (Tablo 3.1)

Tablo 3.1: Kaynak kişilerin demografik yapısı

NO	İSİM	MAHALLE	KÖKEN	YAŞ	CİNSİYET	MESLEK	EĞİTİM DURUMU
1	A*****	Hisarköy	Yörük	50	Erkek	Arıcı	Lise
2	A*****	Balatlı	Manav	54	Erkek	Muhtar Azası	Lise
3	A*****	Meyvalı	Manav	49	Erkek	Ormancı	Lise
4	A*****	Meyvalı	Manav	59	Erkek	Ormancı	Lise
5	A*****	İlyaslar	Manav	65	Erkek	Hayvancı	İlkokul
6	A*****	Servi	Manav	65	Erkek	Helvacı	İlkokul
7	A*****	Dağarcık	Manav	86	Kadın	Ev Hanımı	Okur-Yazar
8	A*****	Alan	Yörük	54	Kadın	Halk Hekimi	İlkokul
9	A*****	Alfatalan	Manav	36	Kadın	Memur	Lise
10	A*****	İlyaslar	Manav	66	Kadın	Tarımcı	İlkokul
11	A*****	Salmanlı	Manav	82	Kadın	Ev Hanımı	İlkokul
12	A*****	Meyvalı	Manav	79	Kadın	Ev Hanımı	Okur-Yazar
13	A*****	Kargın	Manav	86	Kadın	Ev Hanımı	Okur-Yazar
14	B*****	Meyvalı	Manav	89	Erkek	El Sanatları Ustası	İlkokul
15	B*****	Kargın	Manav	51	Erkek	Tarımcı	Lise
16	B*****	İlyaslar	Manav	54	Erkek	İmam	Lise
17	B*****	Salmanlı	Manav	31	Erkek	Hayvancı	Lise
18	B*****	İlyaslar	Manav	43	Erkek	Tarımcı	Lise

19	B*****	İskele	Manav	47	Erkek	Meclis Üyesi	Lisans
20	C*****	Alan	Yörük	49	Erkek	Hayvancı	Lise
21	C*****	Alfatalan	Manav	64	Kadın	Tarımcı	Lise
22	C*****	İskele	Manav	64	Kadın	Ev Hanımı	İlkokul
23	D*****	Salmanlı	Manav	60	Kadın	Ev Hanımı	İlkokul
24	D*****	İskele	Manav	64	Erkek	Arıcı	Lise
25	E*****	Servi	Manav	59	Erkek	Helvacı	Lise
26	E*****	İlyaslar	Manav	72	Erkek	Hayvancı	İlkokul
27	E*****	Cami	Yörük	29	Erkek	Memur	Yüksek Lisans
28	E*****	İlyaslar	Manav	50	Erkek	Arıcı	İlkokul
29	E*****	Hisarköy	Yörük	68	Erkek	Pazarcı	İlkokul
30	E*****	Çeribaşı	Manav	58	Erkek	Tarımcı	Lise
31	E*****	Okçularyeri	Yörük	39	Erkek	Hayvancı	Lise
32	F*****	Çamköy	Manav	36	Erkek	Hayvancı	Lise
33	F*****	İlyaslar	Manav	33	Erkek	Muhtar	Lisans
34	F*****	Panayır	Yörük	52	Kadın	Ev Hanımı	İlkokul
35	F*****	Yukarıgöcek	Yörük	59	Kadın	Tarımcı	İlkokul
36	F*****	İlyaslar	Manav	60	Kadın	Ev Hanımı	İlkokul
37	G*****	Salmanlı	Manav	36	Erkek	Muhtar Azası	Lise
38	G*****	Balatlı	Manav	67	Kadın	Ev Hanımı	İlkokul
39	G*****	Balatlı	Manav	47	Kadın	Tarımcı	Lise
40	H*****	Aşağıçamlı	Manav	60	Erkek	Muhtar	Lise
41	H*****	Aşağıçamlı	Manav	63	Kadın	Ev Hanımı	İlkokul
42	H*****	Kargın	Manav	62	Erkek	İmam	Lise
43	H*****	Durasılar	Manav	45	Erkek	Tarımcı	Lise
44	H*****	Okçularyeri	Yörük	41	Erkek	Çoban	Lise
45	H*****	Panayır	Yörük	70	Erkek	Hayvancı	İlkokul
46	H*****	İskele	Manav	69	Erkek	Halk Hekimi	İlkokul
47	H*****	Hisarköy	Yörük	55	Erkek	Tarımcı	Lise
48	H*****	İlyaslar	Manav	68	Erkek	Meclis Üyesi	Lise
49	H*****	Çamköy	Manav	57	Kadın	Tarımcı	Lise
50	H*****	Cami	Yörük	28	Kadın	Memur	Lisans
51	H*****	Balatlı	Manav	52	Erkek	Tarımcı	Lise
52	H*****	Durasılar	Manav	42	Erkek	Arıcı	Lise
53	H*****	Çeribaşı	Manav	72	Erkek	Tarımcı	İlkokul
54	H*****	Salmanlı	Manav	66	Kadın	Hayvancı	İlkokul
55	H*****	Yağcılar	Yörük	52	Kadın	Tarımcı	Lise
56	H*****	Alfatalan	Manav	67	Erkek	Hayvancı	İlkokul
57	İ*****	Çağış	Manav	60	Erkek	Yağ Üreticisi	İlkokul
58	İ*****	Alfatalan	Manav	66	Erkek	Tarımcı	Lise
59	İ*****	Işıklar	Manav	64	Erkek	Belediye Başkanı	Lisans
60	İ*****	Durasılar	Manav	53	Erkek	Tarımcı	Lise
61	İ*****	Alan	Yörük	45	Erkek	Pazarcı	Lise
62	İ*****	Alan	Yörük	49	Erkek	Arıcı	Lise
63	İ*****	Durasılar	Manav	45	Erkek	Arıcı	Lise

64	İ*****	Adalı	Yörük	67	Erkek	Hayvancı	Lise
65	K*****	Durasılar	Manav	71	Erkek	Tarımcı	İlkokul
66	K*****	Salmanlı	Manav	30	Erkek	Muhtar	Lise
67	K*****	Çamköy	Manav	58	Erkek	Muhtar Azası	Lise
68	M*****	Durasılar	Manav	49	Erkek	Tarımcı	Lise
69	M*****	Balatlı	Manav	65	Erkek	Tarımcı	İlkokul
70	M*****	Salmanlı	Manav	70	Erkek	Hayvancı	İlkokul
71	M*****	Kargın	Manav	44	Erkek	Hayvancı	Lise
72	M*****	Okçularyeri	Yörük	46	Erkek	Hayvancı	Lise
73	M*****	Meyvalı	Manav	81	Erkek	Hayvancı	Lise
74	M*****	Salmanlı	Manav	58	Erkek	Pazarcı	Lise
75	M*****	Durasılar	Manav	50	Erkek	Arıcı	Lise
76	M*****	Panayır	Yörük	57	Erkek	Pazarcı	Lise
77	M*****	Hisarköy	Yörük	38	Erkek	Hayvancı	Lise
78	M*****	Adalı	Yörük	78	Erkek	Hayvancı	İlkokul
79	M*****	Adalı	Yörük	61	Kadın	Pazarcı	İlkokul
80	M*****	Alan	Yörük	27	Erkek	Çoban	Lise
81	M*****	İskele	Manav	53	Erkek	Muhtar Azası	Lisans
82	M*****	İlyaslar	Manav	52	Erkek	İmam	Lise
83	M*****	İskele	Manav	48	Erkek	Tarımcı	Lise
84	M*****	Çamköy	Manav	60	Erkek	Muhtar	Lise
85	M*****	Çamköy	Manav	68	Erkek	Tarımcı	Lise
86	M*****	Meyvalı	Manav	56	Erkek	Ormancı	Lise
87	M*****	Çamköy	Manav	55	Erkek	Pazarcı	Lise
88	M*****	Yukarıgöcek	Yörük	85	Erkek	Tarımcı	İlkokul
89	M*****	Yağcılar	Manav	49	Erkek	Tarımcı	Lise
90	N*****	Aşağıgöcek	Yörük	61	Erkek	Muhtar Azası	Lise
91	N*****	Durasılar	Manav	47	Erkek	Muhtar	Lise
92	N*****	Aşağıgöcek	Yörük	87	Erkek	Hayvancı	İlkokul
93	N*****	Durasılar	Manav	48	Kadın	Tarımcı	Lise
94	N*****	Çeribaşı	Manav	70	Erkek	Halk Hekimi	İlkokul
95	N*****	Durasılar	Manav	51	Erkek	Memur	Lisans
96	N*****	İlyaslar	Manav	50	Erkek	Tarımcı	Lise
97	O*****	Bademli	Manav	62	Erkek	Hayvancı	Lise
98	Ö*****	Panayır	Yörük	42	Erkek	Tarımcı	Lise
99	Ö*****	Bademli	Manav	44	Erkek	Pazarcı	Lise
100	Ö*****	Panayır	Yörük	29	Kadın	Tarımcı	Lise
101	R*****	Bademli	Manav	65	Kadın	Tarımcı	İlkokul
102	R*****	Bademli	Manav	46	Erkek	Hayvancı	Lise
103	R*****	Balatlı	Manav	52	Erkek	Hayvancı	İlkokul
104	R*****	İskele	Manav	38	Erkek	Tarımcı	Lise
105	R*****	Yağcılar	Manav	61	Erkek	Tarımcı	Lise
106	R*****	Bademli	Manav	66	Erkek	Hayvancı	İlkokul
107	R*****	Çamköy	Manav	65	Erkek	Hayvancı	Lise
108	R*****	Bademli	Manav	55	Erkek	İmam	Lise
109	R*****	Çeribaşı	Manav	55	Erkek	Pazarcı	Lise

110	S*****	Yağcılar	Manav	54	Erkek	Tarımcı	Lise
111	S*****	Balatlı	Manav	60	Kadın	Hayvancı	İlkokul
112	S*****	Meyvalı	Manav	58	Kadın	Ev Hanımı	İlkokul
113	S*****	Adalı	Yörük	48	Erkek	Hayvancı	Lise
114	S*****	Yağcılar	Yörük	50	Erkek	Muhtar	Lise
115	S*****	Alfatalan	Manav	40	Erkek	Memur	Lisans
116	S*****	Kargın	Manav	35	Erkek	Tarımcı	Lisans
117	S*****	Bademli	Manav	36	Kadın	Ev Hanımı	Lise
118	S*****	Çamköy	Manav	67	Kadın	El Sanatları Ustası	Okur-Yazar
119	S*****	Meyvalı	Manav	58	Erkek	Ormancı	Lise
120	S*****	Dağarcık	Manav	59	Erkek	Pazarcı	Lise
121	Ş*****	Meyvalı	Manav	51	Erkek	Muhtar Azası	Lise
122	Ş*****	Yukarıgöcek	Yörük	72	Kadın	Ev Hanımı	İlkokul
123	T*****	Fethibey	Manav	45	Erkek	İlçe Tarım Müdürü	Lisans
124	T*****	Yağcılar	Yörük	51	Erkek	Hayvancı	Lise
125	Y*****	Bademli	Manav	71	Erkek	Hayvancı	İlkokul
126	Y*****	Kargın	Manav	52	Erkek	Muhtar	Lise
127	Z*****	Balatlı	Manav	76	Erkek	Hayvancı	İlkokul
128	Z*****	Çağış	Manav	62	Kadın	Yağ Üreticisi	İlkokul
129	Z*****	Panayır	Yörük	61	Kadın	Ev Hanımı	İlkokul
130	Z*****	Durasılar	Manav	57	Kadın	Ev Hanımı	İlkokul

Araştırma sırasında ziyaret edilen mahallelerin genel yapısı belirlenmiştir. Ziyaret edilen mahallelerin isimleri, etnik kökenleri, geçim kaynakları ve konumları tablo halinde gösterilmiştir. (Tablo 3.2)

Tablo 3.2: Ziyaret edilen mahallelerin özellikleri

MAHALLE	KÖKEN	GEÇİM KAYNAĞI	KONUM
ADALI	Manav	Tarım/Hayvancılık	Tepe
ALAN	Yörük/Manav	Tarım/Hayvancılık	Dağ
ALFATALAN	Karışık	Tarım/Hayvancılık	Dağ
AŞAĞIÇAMLI	Manav	Tarım/Hayvancılık	Dağ
AŞAĞIGÖCEK	Yörük	Ormancılık	Dağ
BADEMLİ	Manav	Tarım/Hayvancılık	Ova
BALATLI	Manav	Tarım/Hayvancılık	Ova
CAMI	Karışık	Karışık	Merkez
ÇAĞIŞ	Manav	Tarım/Hayvancılık	Ova
ÇAMKÖY	Manav	Maden/Hayvancılık	Ova

ÇERİBAŞI	Manav	Tarım/Hayvancılık	Ova
DAĞARCIK	Manav	Tarım/Hayvancılık	Tepe
DURASILAR	Asıllılar	Tarım/Hayvancılık	Tepe
HİSARKÖY	Manav	Tarım/Hayvancılık	Ova
İLYASLAR	Manav	Tarım/Hayvancılık	Ova
İSKELE	Manav	Maden/Hayvancılık	Tepe
KARGIN	Kargı Boyu	Tarım/Hayvancılık	Tepe
KÜRSÜ	Manav	Tarım/Hayvancılık	Dağ
MEYVALI	Manav	Ormancılık	Dağ
OKÇLARYERİ	Manav	Tarım/Hayvancılık	Tepe
PANAYIR	Manav	Tarım/Hayvancılık	Dağ
SALMANLI	Manav	Tarım/Hayvancılık	Ova
SERVİ	Karışık	Karışık	Merkez
YAĞCILAR	Karışık	Tarım/Hayvancılık	Ova
YUKARIGÖCEK	Yörük	Ormancılık	Dağ

Kaynak Kişiler ile görüşmeler gerçekleştirilmeden önce yani kırsal mahallelere ziyaret yapılmadan bir gün önce muhtar, imam veya yörenin söz sahibi önde gelen kişileri ile irtibata geçilip ziyaretin gerekçesi ve araştırmanın içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Bu sayede gidilen köy veya kırsal mahallede daha verimli bir iletişim kurulması sağlanmıştır. Seçilen kırsal mahalle ziyaretlerinde kişiler ile birebir olduğu gibi toplu görüşmelerde yapılmıştır. Kaynak kişiler ile cami avlusu, köy meydanı, kiraathane gibi yerlerde görüşmeler yapıldığı gibi ev ziyaretleri de yapılmıştır (Şekil 3.2.1.).

Kaynak kişiler ile yapılan görüşmelerde doğru bilgiyi alabilmek adına sorulacak sorulardan ziyaretlerden önce belirlenmiştir. Böylece sahada yapılan görüşmelerde belirlediğimiz sorular çerçevesinde sohbetlere yön verilmesi sağlanmıştır.

Bu amaçla kaynak kişiler ile görüşülürken önceden hazırlanmış çerçeve soruların sorulduğu “Yarı-yapılandırılmış Görüşme Yöntemi” tercih edilmiştir. Ayrıca ortaokul düzeyindeki öğrencilere anket uygulanarak “Yapılandırılmış Görüşme Yöntemi” den faydalanılmıştır. Bunlara ek olarak “Odak Grup Görüşme Yöntemi” ile kırsal mahallelerde konu hakkında bilgisi fazla olan kişiler biraraya getirilerek tartışma ortamında Etnobotanik verilerin elde edildiği görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Şekil 3.2.1: Yöre halkı ile yapılan görüşmeler

Görüşme sırasında kaynak kişilere, TUBA-TUKSEK Türkiye Kültür Envanteri Projesi çerçevesinde Füsun Ertuğ tarafından geliştirilen “Etnobotanik Fiş Örneği ve Çerçeve Soruları” (Ertuğ, 2003) sorulmuş, verilen cevaplar not alınmıştır (EK-2).

Kaynak kişiler tarafından, bitkilerden elde edilen ürünler ve uygulama süreçleri hem fotoğraflarla hem de video kaydı ile belgelenmiştir.

3.2.2 Pazar Araştırması

Araştırmayı gerçekleştirdiğimiz Bigadiç ilçesinde yaşayan kişilerin ürünleri sattığı ilçe içinde ki semt pazarı ve ürünlerini satmak için getirdikleri bilgisi alınan Altiyül ilçesindeki semt pazarları ziyaret edilmiştir. Bu amaçla 4 farklı semt pazarı ziyaret edilmiştir. Ziyaret edilen pazarlar: Hanımeli Pazarı ve Perşembe Pazarı (Bigadiç), Çarşamba ve Cumartesi Pazarı (Altiyül). Bu pazarlarda periyodik aralıklar ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bu yerel pazarlarda ürünlerini satan Bigadiç’li satıcılarla yüz yüze görüşmeler yapılarak elde edilen bilgiler kayıt altına alınmıştır (Şekil 3.2.2.).

Şekil 3.2.2: Pazar araştırması

3.2.3 Anket Çalışması

Balıkesir ili Bigadiç ilçesinde yaptığımız çalışmamızda bitkilerin entobotanik özelliklerini belirler iken bir taraftan da bu bilgilerin yeni nesillere nasıl aktarıldığını tespit etmek için de ortaokul öğrencilerine bir anket uygulaması yapılmıştır. Bu çalışma ile seçilen öğrenci grubuna bitki özelliklerinin ailesi tarafından ne kadar aktarıldığı veya böyle bir paylaşım yok ise de bu konuya dikkat çekmek amacıyla yapılmıştır.

Anket çalışması İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan izinler çerçevesinde Bigadiç ilçesinde tespit edilen dört ortaokula uygulanmıştır. Ülkemizde ve tüm dünya da etkisini gösteren pandemi tedbirleri nedeniyle okullarda yüz yüze eğitim yapılmaması nedeniyle internet üzerinden bir link oluşturularak öğrencilere anket uygulaması yapıldı. Öğrencilere uygulanan anket ve sorular aşağıdaki gibi görünmektedir (EK-1).

Çalışmada yararlanılan anket soruları Ertuğ (1998) ve Polat (2010)' ın yaptığı çalışmalarından referans alınmış ve anket soruları değiştirilerek uygulanmıştır.

Çalışma sırasında yaptığımız anket çalışmamız, taşınabilir eğitim çerçevesinde çalışma alanımız olan köylerden giden öğrencilerin kayıtlı olduğu okullar ve çalıştığımız bölgelere de yakın olması nedeniyle seçilen Eti Maden İmam Hatip Ortaokulu, İlyaslar Şehit Niyazi Elçin Ortaokulu, Yağcılar Yatılı Bölge Ortaokulu ve Yunus Emre İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerine uygulanmıştır. Anket çalışmamıza bu 4 okuldan toplamda 164 öğrenci katılmıştır.

Öğrencilere kişisel verileri koruma kanunu gereğince adı, soyadı, TC numarası, veli adı, veli soyadı gibi sorular sorulmamıştır. Öğrencilere öğrenim gördüğü okul, sınıfı, Bilgi aldığı aile bireyinin yaşı ve oturduğu mahalle sorulmuştur. Bildikleri bitkilerin etnobotanik özelliklerini belirlemek için ise bitkinin yöresel adı, kullanım amacı, kullanılan bölümü, kullanım şekli ve eğer bitki şifalı ise hangi hastalıklarda kullanıldığı sorulmuştur (Şekil 3.2.3.).

Anket çalışması sonucunda elde edilen veriler Use Value (UV) ve Informant Consensus Factor (FIC) yöntemlerine göre değerlendirilmiştir.

3.2.4 Saha Çalışması

Çalışmamızda Bigadiç ilçesinde seçilen toplam 22 kırsal mahalle ve köylerde saha çalışması yapılmıştır.

Kaynak kişiler ile yapılan görüşmelere sonrasında kullanılan bitkilerin arazide belirlenmesi için belirli aralıklarda saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Ziyaret edilen kırsal mahalle ve köylerde bu bitkilerin yayılış gösterdiği yerlere kaynak kişilerle birlikte gidilerek kullanımı olan bitkiler doğal habitatlarında gözlemlenmiş ve fotoğrafları çekilmiştir. Daha sonra bitki örnekleri toplanarak herbaryum materyali haline getirilerek muhafaza altına alınmıştır.

Bitkilerin teşhisi için öncelikle “Flora of Turkey and the East Aegean Islands” (Davis 1965-1985; Güner ve ark. 2000) eserinden ayrıca araştırma bölgesine yakın çevrelerde yapılmış etnobotanikle ilgili yayınlanmış makale, tez ve kitaplardan faydalanılmıştır.

3.2.5 Uygulanan İstatistik Yöntemleri

Çalışma alanında tespit edilen tıbbi ve gıda amaçlı kullanımı olan bulguların atıf sayısı ile bitki kullanım değeri olan UV (Use Value) değeri hesaplanmıştır. $UV=U/N$ (U: Bir taksonun atıf sayısı, N: Toplam kaynak kişi sayısı)

Anket uygulaması çalışması için Use Value (UV) ve Informant Consensus Factor (FIC) yöntemleri uygulanarak sayısal sonuçlar oluşturulmuştur.

Anket uygulamasına katılanların tıbbi amaçlı bitki kullanımı hususunda üzerine fikir birliği bitkiler için FIC değeri hesaplanmıştır. $FIC= (Nur- Nt)/(Nur-1)$ (Nur: Hastalık için kullanılan bitkilere yapılan atıf sayısı, Nt: Hastalık için kullanılan bitki sayısı)

Çalışmada, bilgilendirici fikir birliği faktörü (FIC/IFC) ile bitkiler üzerindeki görüş birliği belirlenmiştir (Trotter. 1986). Ayrıca bitkilere yapılan atıf sayısı ile de bitki kullanım değeri (UV) hesaplanmıştır (Wang, 2017).

3.3 Araştırma Bölgesi Bigadiç İlçesinin Genel Özellikleri

3.3.1 Etimolojik Yapısı

Bigadiç'in bilinen ilk adı "DİDİ MOTİ HE" dir. Belirlenmiş bir anlamı yoktur. İkinci olarak "AKHYRAİOS" (AKHYRAOUS) ismi bilinir. Akhyaous adı, eski Helen dilinde "Samanlar" anlamına gelen akhya sözcüğüne, li/lı anlamındaki ous takısı eklenerek türemiştir. Samanlı (kent) anlamını belirtmektedir (www.bigadic.bel.tr).

Üçüncü olarak, Bigadiç'te bulunan Bizans yerleşiminin adı, Bizans tekstlerinde geçen "BİGADİA" olmalıdır denilmektedir (www.bigadic.bel.tr).

Son olarak Bizans'ın son dönemlerinde "BİGADOS" adıyla karşımıza çıkmaktadır. Romalı bir generalden veya Bergama kralının oğlunun isminden geldiği rivayet edilen Bigados adının manası tespit edilememiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde Bigados ismi Yunan değil, Anadolu damgasını (Mysia, Frigya, Luvi, Hitit vs) taşımaktadır (www.bigadic.bel.tr).

3.3.2 Tarihçe

Bigadiç, Balıkesir ilinin güneydoğusunda kalan bir ilçesidir. Bigadiç, tarih boyunca çeşitli medeniyetlerin yaşadığı bir yerdir. Bölgenin bitki kullanım kültürünün zenginliğinin bir nedeni de bölgede kurulan bu medeniyetlerin bıraktığı kültürel zenginliklerdir (Anonim, 2018).

Tarih Öncesi Dönem

Bigadiç ve çevresinde çok eski zamanları aydınlatan en belirgin yerleşim yeri Babaköy ve civarıdır. Bahsi geçen yerleşimin 20.yy başlarında Fransız mühendis Paul Gaudin tarafından keşfedilen Kırkağaç-Gelenbe yakınındaki Yortan Mezar Kültürü'nün bir uzantısı olduğu kabul edilmektedir (www.bigadic.gov.tr).

MÖ 4000-2150 arasında var olduğu bilinen Yortan Kültürü diğer kültürler gibi kendine özgü özelliklere sahiptir. Mezar armağanları açısından da çevre medeniyetlerin Thermi, Troya ve Beyce Sultan Keramik ve diğer buluntuları ile karşılaştırılabilir. Bu bakımdan Yortan Kültürü'nün çevre kültürler ile ilişki içerisinde olduğu söylenebilir (www.bigadic.gov.tr).

Anadolu Uygarlıkları ve Helenistik Dönem

Bigadiç, eski çağlarda Misya olarak anılan bölgedeki önemli şehirlerden biri olduğu bilinmektedir. Lidyalılar da "Kayın Ağacı" anlamı taşıyan Misya, Anadolu'nun kuzey-batısında yer alıp, kuzeyden Marmara Denizi (Peropontit), batıdan Çanakkale Boğazı (Hellespon) ve Ege Denizi, güneyden Lidya ve doğudan Rindakoz (Adernaz) Çayı ile çevrilidir (www.bigadic.gov.tr).

Misyalılar, tarih sahnesine MÖ 1200 yılında gerçekleşen Truva Savaşı savaşı ile çıkar. Bu savaşta Truvalıların yanında yer alırlar sonrasında gerçekleşen savaşlar sırasıyla şu medeniyetlerin hâkimiyetine girerler: Lidya, Pers, Makedonya, Antigonos, Lysimachos ve Selevkos. Daha sonra da Romalılar tarafından alınırlar (www.bigadic.gov.tr).

Roma ve Bizans Dönemi

Romanın Misya üzerindeki egemenliği boyunca çeşitli ayaklanmalar çıksada başarılı olmazlar. 395'te imparator Büyük Theodosius tarafından Doğu ve Batı Roma olarak ikiye

bölünen Roma İmparatorluğu'nda, Misya'nın büyük bir kısmı Doğu Roma (Bizans)'ın Opsekium Eyaleti'ne bağlanmıştır. Günümüzde Romalılara ait kalıntılar ilçenin çeşitli yerlerinde bulunmakta bir kısmı da sergilenmektedir (www.bigadic.gov.tr).

Selçuklular ve Beylikler Dönemi

1071 de Malazgirt Savaşı ile başlayan Anadolu'daki Türk hâkimiyetiartmaya başladı. Melikşah'ın komutanlarından Kutalmışoğlu Süleyman Şah devletin sınırlarını Misya dâhil olmak üzere Marmara, Karadeniz ve Akdeniz yönlerine doğru genişletti (www.bigadic.gov.tr).

Selçukluların yıkılmasıyla bir boşluk dönemi geçiren Misya tahmini olarak 1300 yılında Karesi Beyliği hâkimiyetine girmiştir (www.bigadic.gov.tr).

Osmanlı Devleti Dönemi

Orhan Gazi döneminde, Karesi Beyliği'nin Osmanlı Devleti'ne bağlanması ile Bigadiç'te Osmanlı hâkimiyeti başlamıştır. 1890 yılında yayınlanan Hüdavendigâr Vilayeti salnamesinde Bigadiç hakkında şu bilgilere rastlanmıştır:

“Bigadiç kazası Karesi sancağı merbutlarından olup, şimalen ve şarkan Balıkesir kazası, Garben Kütahya sancağı ve cenuben Sındırgı kazası ile mahduttur. Kaza-i mezkûre merbud nevahi olmayıp ancak 52 karyeyi (köy) şamildir. Kazanın nüfusu umumisi 12805 raddesindedir. Dâhili kazada 2579 hane bulunur”

1877-78 Osmanlı Rus Savaşı (93 Harbi) sonrasında Bigadiç, Rumeli'den kaçan pek çok göçmen aileye ev sahipliği yapmıştır. Bu göçmen aileler deve yatağı (bugünkü Fethi Bey mahallesi) yerleştirilmişlerdir. Sonraki dönemde, özellikle Balkan Savaşları sonrasında Bigadiç göç almaya devam etmiştir.(www.bigadic.bel.tr)

3.3.3 Coğrafi Özellikler

İlçenin nüfusu 2019 verilerine göre 49.926'dır. Nüfusun yaklaşık %30'u şehir merkezi %70'i ise kırsal bölgelerde yaşamaktadır.

Bigadiç, Marmara Bölgesi, Güneydoğu Marmara bölümü Balıkesir İli sınırları içindedir. Şehir eski Balıkesir-İzmir yolu üzerinde Balıkesir'e 38 km mesafeye kurulmuştur. Balıkesir

ilinin Güneydoğusunda yer alan Bigadiç kuzeyi Kepsut, güneyi Sındırgı, batısı Merkez, doğusu Dursunbey ile çevrilmiştir. Denizden yüksekliği 180 m'dir. İlçe merkezi 39-21 kuzey enlemi ile 28-08 doğu boylamı arasında yer almaktadır (www.bigadic.bel.tr).

Bigadiç, Simav Çayı'nın geçtiği Bigadiç Ovası'nın doğu kenarında ve oldukça dik meyilli sırtların batıya bakan eteklerinde kurulmuştur. İlçe arazisi, Simav Çayı'nın açtığı derin ve yer yer genişleyerek küçük ovacık halini almış vadi ile bu vadinin doğusunda bulunan Alaçam Dağları'nın batıya bakan yamaçlarından ibarettir (www.bigadic.bel.tr).

3.3.4 İklim Özellikleri

İlçe, Marmara ile Ege Bölgesi geçit iklimi şartlarının etkisi altındadır. Bigadiç'in iklimini, ilçenin konumu nedeniyle Marmara Bölgesi iklimi içinde incelemek gerekirse de belde ikliminde görülen bazı farklılıkları açıklamakta fayda vardır. Bigadiç, Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara bölümünde yer aldığı için karasal iklim karakterleri göstermektedir. Burada hüküm süren iklim, civar bölgelere göre daha az şiddetlidir. Yağış bakımından Akdeniz, sıcaklık bakımından karasal iklim özellikleri taşır (www.bigadic.bel.tr).

Umumiyetle yazları sıcak ve kurak, sonbahar devresi uzun ve ılık, kış devresi zaman zaman kar yağışlı, bazen kurak, ilkbahar kısa ve yağışlı geçmektedir. Yılın en düşük sıcaklığı -7, en yüksek sıcaklığı +38 derece, yıllık ortalama sıcaklık ise +14,8 derecedir. Rüzgâr ise genellikle kuzey ve kuzey-doğudan çok hızlı (8 şiddetinde) esmektedir (www.bigadic.bel.tr).

3.3.5 Orman Varlığı ve Tarım

Bigadiç ilçesi orman yönünden zengindir. Toplam arazinin %61'ini kapsayan orman alanlarında iğne yapraklılar en büyük paya sahiptir. Merkez ve çevresindeki orman varlığı çok olmamakla birlikte, ilçenin güneydoğu bölümleri ve özellikle Ulus Dağı bahsi geçen çam ormanları ile kaplıdır. Ormanlar koru ve baltalıktan oluşmuştur. İlçede orman ürünlerine dayalı kereste, mobilya ve doğrama sektörü gelişmiş düzeyde olup ilçe ekonomisinde önemli bir paya sahiptir (www.bigadic.gov.tr).

Bigadiç ilçesinin tarım faaliyetleri de oldukça yaygındır. İlçenin yerel ürünleri çevre ilçelere hatta nüfus yoğunluğu fazla olan İstanbul ve İzmir illerine de satılmaktadır. Bigadiç ilçesinin toplam tarım alanı 380.000 dekadır. Bu arazinin 28.000 dekarı sulu

tarıma ayrılmıştır. Ayrıca Adalı Barajında ki su birikimi tamamlandıktan sonra sulu tarıma ayrılan arazi 24.000 dekar daha artacaktır. Sulu tarımda özellikle salçalık olarak domates ve kapy biber; bunlara ek olarak da yulaf ve slajlık mısır ekilmektedir. Susuz tarımın yapıldığı arazinin en büyük bölümünde buğday yetiştirilmektedir. Buğdayı sırasıyla çavdar ve arpa izlemektedir. Dağlık bölgedeki yerleşkelerde ise börülce, fasulye ve patates ekimi göze çarpmaktadır (www.bigadic.gov.tr).

Yörede hayvancılıkta çok gelişmiş ve yaygın durumdadır. Bigadiç ilçesinde 77.000 kayıtlı büyükbaş hayvan bulunmakla beraber mevsim özelliklerine göre günlük 280.000-300.000 ton arası süt üretimi yapılmaktadır. Besicilik olarak ise aylık 2600 büyükbaş ve 3000 küçükbaş hayvan kesimi ilçe mezbahalarında yapılmaktadır. Ayrıca yörede kanatlı hayvan yetiştiriciliği de önemli bir yer tutmaktadır. Ev tavuğu yetiştiriciliği dışında 140 etlik piliç kümesinde yıllık 15 milyon tavuk yetiştirilmektedir (www.bigadic.gov.tr).

3.3.6 Bigadiç Halkının Geçim Kaynakları

Bigadiç İlçesinin coğrafi özellikleri sayesinde yöre halkı geçim kaynaklarında çeşitliliğe sahiptir. Yörede tarım, hayvancılık, madencilik, ormancılık, termal turizmi ve sanayi başlıca geçim kaynaklarıdır.

Bigadiç ilçesi yüksek seviyede tarım kabiliyeti göstermektedir. Susam, bakliyat, salçalık domates, salçalık kapy biber ve fasulye gibi sebzelerin yanında ceviz, kiraz, elma, kestane, kızılıçık, incir, armut, nar, dut ve badem gibi meyveler hem ilçe pazarlarında hem de çevre ilçe pazarlarında satılmaktadır. Ayrıca sigara firmaları bölgede ki bazı kırsal mahallelerden kurutulmuş tütün almaktadır. Bunlara ek olarak küçükte olsa bitkisel yağ üretimi ve ticareti yapılmaktadır. Hayvancılıkta ise büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvan yetiştirildiğine bağlı olarak et, süt ve yumurta önemli geçim kaynağıdır. Et lokantaları ve Bigadiç Helvası ilçenin önemli değerlerindedir (www.bigadic.gov.tr).

Ormancılık faaliyetlerinin gelişmiş olması yörede mobilya ve ev eşyaları ticaretini canlandırmıştır. Yörede mobilya fabrikaları ve orman ürünlerinden eşya üreten küçük atölyeler mevcuttur.

Yeraltı kaynakları sayesinde termal turizm ilgi görmekte ve yeni tesisler ilçeye kazandırılmaktadır. Bununla beraber yörede ülke ekonomisi için de önemli bir yeri olan bor rezervleri de zengin miktarda bulunmaktadır.

4. BULGULAR

4.1 Araştırma Bulguları

Balıkesir ili Bigadiç ilçesinde yapılan etnobotanik araştırmaların sonucunda 45 familyaya ait 112 bitki taksonu tespit edilmiştir. Tespit edilen bu bitkilerin etnobotanik özellikleri ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.

Kullanımı belirlenen taksonlar sistematik kategori sıralamasına uygun olarak; Pteridophyta, Gymnospermae ve Angiospermae (Dikotil ve Monokotil) şeklinde verilmiştir. Daha sonra familyalar alfabetik sıralamaya göre yazılmıştır.

Bu bölümde, kullanımı belirlenen taksonların;

- latince ve yöresel adları, ,
- lokalite bilgileri,
- kullanım amaçları,
- kullanılan kısımları,
- yöresel ve literatürdeki kullanımlarına yönelik bilgiler verilmiştir.

PTERIDOPHYTA

Dennstaedtiaceae

4.1.1 *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn

Şekil 4.1: *Pteridium aquilinum*

Yöresel adı:	Taş Eğreltisi, Eğrelti Otu
Lokalite:	ALFATALAN, AŞAĞIÇAMLI, İLYASLAR, MEYVALI, YUKARIGÖCEK
Kullanım Amacı:	TIBBİ, DİĞER (Sebze Koruma)
Kullanılan Bölümü:	Yaprak, Dal
Yöresel kullanımları:	Öksürük tedavisi amacıyla yaprakları çay olarak demlenip içilir. Kısa sürede öksürük şikâyetinden kurtulurlar. (Ali Emir, İLYASLAR; Şiyare Elkasar, YUKARIGÖCEK) Domateslerin ezilmemesi için sepetlerin altına konur. (Cemaliye Akca, Ayşe Akca ALFATALAN; Hafize Yeşim, AŞAĞIÇAMLI)

	Patateslerin hava şartlarından etkilenip bozulmaması için üzerine serilir (Şevki Alkan, MEYVALI)
Literatürdeki Kullanımı:	Prostat tedavisi (Nath,2016); Kovan yapımı, çatı yapımı (Polat,2010); Öksürük tedavisi (Alkaç,2013); El sanatları, koruma (Kayabaşı, 2011); Gıda, kovan koruma, egzama (Bulut, 2008)

Equisetaceae

4.1.2 *Equisetum giganteum* L.

Şekil 4.2: *Equisetum giganteum*

Yöresel adı:	Kırkkilit Otu
Lokalite:	ALAN, İSKELE
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları çay olarak demlenerek içilir. Böbrek taşı, eklem ağrıları ve damar tıkanıklığı tedavisinde kullanılır. (Ayşe Açıl, Celil Çelebi ALAN; Halil İbrahim Demir, İSKELE)
Literatürdeki Kullanımı:	Hamile kalmak, Romatizma (Akkavak, 2019); Böbrek taşı (Kökçü, 2015)

SPERMATOPHYTA / GYMNOSPERMAE

Pinaceae

4.1.3 *Pinus brutia* Ten. var. *brutia*

Şekil 4.3: *Pinus brutia* var. *brutia*

Yöresel adı:	Çam
Lokalite:	ADALI, AŞAĞIÇAMLI, ALFATALAN, ÇAMKÖY, DAĞARCIK, İLYASLAR, İSKELE, MEYVALI, PANAYIR, YAĞCILAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ, YAKACAK, EL SANATLARI
Kullanılan Bölümü:	Sürgün, Dal, Gövde
Yöresel kullanımları:	<p>Sürgün veya kozalak kısımlarından pekmez yapılarak yenir. Astım ve Bronşit tedavisinde kullanılır. (Hafize Yeşim, AŞAĞIÇAMLI; Sami Sayit, YAĞCILAR; Mehmet Kara, Özcan Işık PANAYIR)</p> <p>Çam kozalağı filiz halindeyken toplanır yarım kavanoz bala 5 tanesi atılır.40 gün serin bir yerde bekletilir. Öksürük tuttuğu zaman tahta kaşık iki kaşık yenir. (İsmail Akca, Satullah Akca ALFATALAN)(Şekil 4.3.1.A.)</p>

Ağaçtan alınan yeterli büyüklükteki parçalar şekillendirilerek ekmek küreği, sofrası (sini) ve tokaç (çamaşır dövücü) yapılır. (Meryem Yaşar, İsmail Yaşar ADALI; Sevim Yıldız, ÇAMKÖY) (Şekil 4.3.1.C.)

Bitkinin ince dalları toplanır. Dal üzerindeki küçük dallar ve yapraklar temizlenerek düzleştirilir. Sepete verilecek renge göre dallar üzerindeki kabuk soyulur. Ucu sivri üç köşeli bir bıçak yardımıyla dallar üç parçaya ayrılır. Önce bir iskelet oluşturulur ve iskelet üzerine diğer parçalar ile örülerek sepet yapılır. (Arife Özulus, DAĞARCIK; Meryem Yaşar, İsmail Yaşar ADALI) (Şekil 4.3.1.E.)

Kozalakların pulları soyularak testilere kapak olarak kullanılır. (Satullah Akca, ALFATALAN; Özcan Işık, PANAYIR; İsmail Hakkı Tur, DURASILAR)

Gövdesi ve dalları uygun şekillere getirilerek çatı ve yapı malzemesi olarak kullanılır. (Mehmet Deniz, MEYVALI)

Bir buçuk metre boylarında düzgün veya düzeltilmiş dalların ucuna bez bağlanır. Ekmek yapmak için kullanılan taş ocaklar temizlenir. Bu alete külbür denir (Şekil 4.3.1.B.). (Seyit Bolat, Şevki Alkan, MEYVALI)

Mide ve bronşit rahatsızlığı olan kişiler çam sakızı denen donmuş reçinesinden bir veya iki tane ağızlarına atarlar ve emerek suyunu yutarlar. (Safiye Ercan, MEYVALI)

Kalın bir gövde kenarlarına 4 parça çakılır. Odun keserken parçaları sabitlemek için kullanılan bu alete odun eşeği denir. (Seyit Bolat, Şevki Alkan, MEYVALI)

	<p>Sürgün kısımları çay gibi demlenip içildiğinde kanı temizler. (Halil İbrahim Demir, İSKELE)</p> <p>Dallarına uygun şekiller verilerek baston ve balta sapı yapımında kullanılır. (Basri Cangül, MEYVALI)</p> <p>Dalları ve gövdesi kullanılarak arı kovanı yapılır. (İsmail Hakkı Tur, Mehmet İbiş DURASILAR; Enver Akkan, İLYASLAR)</p> <p>Gövdesinden ekmek teknesi yapılır. (Seyit Bolat, Şevki Alkan, MEYVALI)(Şekil 4.3.1.F.)</p> <p>1 yemek kaşığı tereyağı, 1 yemek kaşığı zeytin yağı, 1 yemek kaşığı iç yağı, 1 çay kaşığı şeker, 1 çay kaşığı tuz, bir miktar bal mumu ve 4-5 tane çam sakızı sıcak bir kaptan eritilerek karıştırılır. Sonrasında küçük kaplara alınarak soğuk bir yere donması sağlanır. Yörede "Yapmaca Merhem" denilen karışım yara, kesik veya yanık oluşan bölgeye sürülür(Şekil 4.3.1.D.). (Ayşe Ercan, MEYVALI)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	<p>Bronşit, astım, karın şişkinliği, yakacak, kovan yapımı (Şahin, 2019); Astım, kuvvet verici (Bulut, 2006); Yakacak (Aktan, 2011); Mide yaraları, mide ağrısı, kaşık ve kepçe yapımı, yakacak, hayvanlara kene yapışmasını önlemek, mobilya yapımı, çamaşır topacı yapımı (Polat, 2010); Nefes açıcı, balgam sökücü, bronşit, koah, diyabet, yara tedavisi, ağrı kesici, mide ağrısı, ülser, bağırsak tümörü, damar romatizması, öksürük, bebeklerin göbeğinin düşmesi, kovan yapımı, tekerlek yapımı, yürüteç yapımı (Nath, 2016)</p>

A

B

C

D

E

F

Şekil 4.3.1: Çam bitkisinden elde edilen ürünler

(A:Halk ilacı; B: Külbür; C: Tokaç(1) Sni(2); D: Çam reçinesinden yapılmış merhem; E: Sepet; F: Ekmek teknesi)

SPERMATOPHYTA / ANGIOSPERMAE

Adoxaceae

4.1.4 *Sambucus nigra* L.

Şekil 4.4: *Sambucus nigra*

Yöresel adı:	Kokar Ot, Mürver, Münevver
Lokalite:	ALFATALAN, ALAN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Meyveleri iyice siyahlanınca toplanıp suyu sıkılır. Bez veya pamuk yardımıyla yanık bölgesine sürülür. (Cemaliye Akca, Ayşe Akca: ALFATALAN)</p> <p>Meyveleri kaynatılarak şerbet yapılır. Enerji verici ve bağışıklık kuvvetlendirici olarak içilir. (Cemaliye Akca, İsmail Akca; ALFATALAN)</p> <p>Meyveleri sıkılarak suyu çıkartılır. Eşit oranda zeytinyağı ile karıştırılır. 15 gün ışiksız ve serin ortamda dinlendirilir. Yanık olan bölgeye bez yardımı ile sürülür. (Ayşe Açıl, Celil Çelebi ALAN)</p>

**Literatürdeki
Kullanımı:**

Boğmaca (Şahin, 2019); Baş dönmesi, mide bulantısı, öksürük (Polat, 2010); Kabızlık, sipsi ve kaval yapımı (Nath, 2016); Çıiban tedavisi (Bulut, 2006); Alerji, kaşıntı, romatizma (Aktan, 2011); Böbrek sancısı, güneş yanığı, pişik (bebek), çıiban, egzama (Kızıllarslan, 2008)

Amaranthaceae

4.1.5 *Spinacia oleracea* L.

Şekil 4.5: *Spinacia oleracea*

Yöresel adı:	Ispanak
Lokalite:	İSKELE, DURASILAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları ezilerek kireçlenme olan bölgeye bez yardımıyla sarılır. (Halil İbrahim Demir, İSKELE) Yapraklarından yemek yapılarak gıda olarak tüketilir. (Zübeyde Kayabay, DURASILAR; Halil İbrahim Demir, İSKELE)
Literatürdeki Kullanımı:	Gıda (Satıl, 2008; Polat, 2010; Deniz, 2008); Kalp Hastalıkları, Felç, Göz Hastalıkları, Kanser (Deniz, 2008)

Anacardiaceae

4.1.6 *Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus*

Şekil 4.6: *Pistacia terebinthus* subsp. *terebinthus*

Yöresel adı:	Çitlembik, Çetlemik
Lokalte:	HİSARKÖY, ÇAMKÖY, İLYASLAR, ÇAĞIŞ
Kullanım Amacı:	GIDA, TIBBİ, EL SANATLARI
Kullanılan Bölümü:	Meyve, Dal, Gövde
Yöresel kullanımları:	<p>Meyvelerinin yağı çıkartılarak iştah açıcı ve idrar zorluğu tedavisinde kullanılır. (Ayşe Aslantekin, Muharrem Aslantekin, Bilal Aslantekin; İLYASLAR: İdris Yağcılarlı, Mehmet Yağcılarlı, ÇAĞIŞ)</p> <p>Dalları kesilip küçük parçaları bıçakla şekillendirilir. Boncuklarla beraber bağlanarak nazarlık olarak kullanılır. (Sevim Yıldız, ÇAMKÖY; Adem Balcı, HİSARKÖY)</p> <p>Gövdesi ve dalları bıçak ile şekillendirilerek kaşık şekli verilir. Pullar bağlanmış ip ile iki tanesi birbirine bağlanır ve oyun kaşığı olarak kullanılır. (Sevim Yıldız, ÇAMKÖY)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Gıda, eşya ve nazarlık yapımı (Alkaç, 2013); Yağ, sabun, tütün, nazarlık, boya (Polat, 2010); Nezle tedavisi, yapıştırıcı, gıda (Bulut, 2006); Kaşıntı, mide ağrısı, gıda (Kayabaşı, 2011)

Şekil 4.6.1: Çitlembik Kullanılarak Yapılmış Oyun Kaşığı

Şekil 4.6.2: Çitlembik Kullanılarak Yapılmış Nazarlık

4.1.7 *Rhus coriaria* L.

Şekil 4.7: *Rhus coriaria*

Yöresel adı:	Somak, Somak Otu
Lokalite:	DURASILAR, İSKELE
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Meyveleri yarım avuç kadar öğütülerek veya yemeklere baharat olarak katılarak bağışıklığı kuvvetlendirmek için tüketilir. (Hasan Kayabay, DURASILAR)</p> <p>Meyveleri kurutulup yenilerek kurt denilen parazit tedavisinde ve kolesterol düzenleyici olarak kullanılır. (Halil İbrahim Demir, İSKELE)</p> <p>Meyveleri toz haline getirilerek yemek ve salatalarda baharat olarak kullanılır. (Hasan Kayabay, Zübeyde Kayabay; DURASILAR)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Şeker düşürücü, baharat (Alkaç, 2013); Baharat (Şahin, 2019); Baharat (Polat, 2010); Mide ağrısı, diyare, guatr, diyabet (Nath, 2016); Boya (Aktan, 2011); Ağız iltihabı, diş eti iltihabı, romatizma, karaciğer rahatsızlığı (Kılıç, 2019)

Apiaceae

4.1.8 *Anethum graveolens* L.

Şekil 4.8: *Anethum graveolens*

Yöresel adı:	Günnem, Dere Otu
Lokalite:	KARGIN
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları baharat olarak kullanılır (Ayşe Çapkın, KARGIN)
Literatürdeki Kullanımı:	Boğaz ağrısı, nezle, grip, baharat (Nath, 2016); Gıda (Polat, 2010)

4.1.9 *Conium maculatum* L.

Şekil 4.9: *Conium maculatum*

Yöresel adı:	Baldıran
Lokalite:	İLYASLAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Zehirsiz olanlarının yaprakları kurutulup yenir. Gaz ağrısını gidermek için kullanılır. (Bayram Babacan, Emin Ünal; İLYASLAR)
Literatürdeki Kullanımı:	El ve ayak ağrıları (Kayabaşı, 2011); Baharat (Bulut, 2006); Kaval yapımı (Nath, 2016); Uçurtma yapımı (Polat, 2010)

Asparagaceae

4.1.10 *Asparagus acutifolius* L.

Şekil 4.10: *Asparagus acutifolius*

Yöresel adı:	Kuşkonmaz
Lokalite:	AŞAĞIGÖCEK, MEYVALI, PANAYIR
Kullanım Amacı:	Gıda
Kullanılan Bölümü:	Sürgün
Yöresel kullanımları:	Yemeği yapılarak gıda olarak tüketilir. (Nail Aykut, AŞAĞIGÖCEK; Safiye Ercan, MEYVALI; Özlem Işık, PANAYIR)
Literatürdeki Kullanımı:	Karaciğer şişkinliği, yemek, fotoğraflık (Polat, 2010); Hemoroit, isilik, yemek (Şahin, 2019)

Asteraceae

4.1.11 *Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium*

Şekil 4.11: *Achillea millefolium* subsp. *millefolium*

Yöresel adı:	Ayvadana, Civanperçemi, Akbaş Otu, Göbek Otu
Lokalite:	DAĞARCIK, ALFATALAN, ALAN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Çiçeği ve yaprakları çay olarak demlenir ve içilerek karın ağrısı tedavisinde kullanılır. (Ayşe Akca, ALFATALAN; Arife Özulus, DAĞARCIK)</p> <p>Çocuklar doğduğunda göbek fitiği olmamaları için daha yeşilken toplanıp ezilir. Bez yardımıyla bebeklerin göbeğine yerleştirilir. (Ayşe Açıl, ALAN)</p> <p>Yaprakları ve çiçekleri ezilerek bir bez üzerine konur. İshal rahatsızlığı çeken kişi üzerine oturtulur. (Ayşe Açıl, ALAN)</p> <p>Gaz sancılarını gidermek için çay olarak demlenip içilir. (Süleyman Özulus, Arife Özulus DAĞARCIK)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Zayıflama, kadınlarda adet kanamasını kolaylaştırma, idrar yolları tedavisi (Polat, 2010); Süs bitkisi (Baykal, 2015); Hemoroit, yara tedavisi, nefes açıcı (Saraç, 2013)

4.1.12 *Artemisia scoparia* Waldst. & Kit.

Şekil 4.12: *Artemisia scoparia*

Yöresel adı:	Süpürge Ot
Lokalite:	İSKELE
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI
Kullanılan Bölümü:	Toprak Üstü
Yöresel kullanımları:	Toprak üstü kısımları bir araya getirilerek süpürge yapılır. (Dünyani Demir, İSKELE)
Literatürdeki Kullanımı:	Hayvan yemi, yakacak, süpürge (Ertuğ, 2004) Uçucu yağ (Ferit, 2017)

4.1.13 *Cichorium intybus* L.

Şekil 4.13: *Cichorium intybus*

Yöresel adı:	Hindiba, Acı Hindiba
Lokalite:	İSKELE, KARGIN
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları kullanılarak yemeği yapılır. (Ayşe Çapkın, KARGIN; Halil İbrahim Demir, İSKELE)
Literatürdeki Kullanımı:	Soğuk algınlığı, mide rahatsızlığı, salata, yemek (Nath, 2016); Diyabet, sinek sokması, salata, hayvan yemi (Kılıç, 2019)

4.1.14 *Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum*

Şekil 4.14: *Helichrysum plicatum* subsp. *plicatum*

Yöresel adı:	Altınotu
Lokalite:	AŞAĞIGÖCEK
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Yaprak
Yöresel kullanımları:	Çiçeği ve yaprakları çay olarak demlenerek içilir. Böbreklerinde rahatsızlık ve idrar zorluğu çekenler tedavi amaçlı kullanırlar. (Hafize Yeşim, AŞAĞIGÖCEK)
Literatürdeki Kullanımı:	İdrar yolları hastalıkları ve kabızlık tedavisi, sakinleştirici (Baytop,1999); Böbrek taşı, mide ağrısı (Onar, 2006)

4.1.15 *Matricaria chamomilla* L. var. *chamomilla*

Şekil 4.15: *Matricaria chamomilla* var. *chamomilla*

Yöresel adı:	Papatya
Lokalite:	ÇERİBAŞI, İLYASLAR, ALFATALAN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Karın ağrısı çekenler yapraklarını ve çiçeklerini çay olarak demleyip içerler. Karın ağrısı şikâyetlerinden kurtulurlar. (Fatih Zorlu, İLYASLAR; Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI)</p> <p>Çiçeği ve yaprakları çay olarak demlenir. Uykusuzluk çekenler uyuyabilmek için bir veya iki bardak içerek bir saat içinde uyuyabilirler. (Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI; Ayşe Akca, Cemaliye Akca ALFATALAN)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Saç güçlendirici, rahatlatıcı, mide rahatsızlığı tedavisi, nefes darlığı tedavisi (Özüduğru,2011); Gaz giderici, yara tedavisi (Polat, 2010); Karın ağrısı (Nath, 2016)

4.1.16 *Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum*

Şekil 4.16: *Silybum marianum* subsp. *marianum*

Yöresel adı:	Çakırğa
Lokalte:	DURASILAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ, ARI BİTKİSİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Tohum, Toprak Üstü
Yöresel kullanımları:	<p>Çiçek hariç toprak üstü kısımları kaynatılarak idrar zorluğu çeken hayvanlara içirilir. (Mehmet İbiş, Neşet Akbıyık DURASILAR)</p> <p>Tohumları çay olarak demlenip kan temizleyici olarak kullanılır.(Neşet Akbıyık, Hasan Kayabay DURASILAR)</p> <p>Yöre halkı bal üretimi için çakırğa çiçeklerinden faydalanmaktadır. (Mehmet İbiş, DURASILAR)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Kardiyovasküler, boşaltım ve mide rahatsızlıkları (Doğan, 2016); Diyabet (Arıtuluk, 2012)

4.1.17 *Taraxacum microcephaloides* Soest

Şekil 4.17: *Taraxacum microcephaloides*

Yöresel adı:	Karahindiba
Lokalite:	DURASILAR, KARGIN
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları kullanılarak yemeği yapılır. (Ayşe Çapkın, KARGIN; Zübeyde Kayabay, DURASILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Böbrek taşı, karın ağrısı, gıda (Polat, 2010); Egzema, şeker hastalığı, hemoroit, gıda (Kızılarıslan, 2008)

Betulaceae

4.1.18 *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn. subsp. *barbata* (C.A.Mey.) Yalt.

Şekil 4.18: *Alnus glutinosa* subsp. *barbata*

Yöresel adı:	Karaağaç
Lokalite:	ALFATALAN, ADALI, ÇAMKÖY, DURASILAR, MEYVALI
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI, YAKACAK
Kullanılan Bölümü:	Gövde, Dal
Yöresel kullanımları:	<p>Ağaçtan alınan yeterli büyüklükteki parçalar şekillendirilerek ekmek küreği yapılır. (Meryem Yaşar, İsmail Yaşar ADALI; Sevim Yıldız. ÇAMKÖY, Safiye Ercan, MEYVALI)</p> <p>Dalları ve gövdesi kesilerek yakacak olarak kullanılır. (İsmail Yaşar, ADALI; Sevim Yıldız. ÇAMKÖY; Nail Kayabay, DURASILAR; İsmail Akca, Satullah Akca ALFATALAN; Şevki Alkan, Seyit Bolat, Mehmet deniz MEYVALI)</p>

	Dalları baston yapımında kullanılır. (Basri Cangül, MEYVALI)
Literatürdeki Kullanımı:	Boya, yakacak (Kayabaşı, 2011); Yanık tedavisi, öküz arabası yapımı, boya (Nath,2016); Hemoroit, yara temizleme, mide ağrısı, kan durdurucu (Saraç, 2013)

4.1.19 *Carpinus betulus* L.

Şekil 4.19: *Carpinus betulus*

Yöresel adı:	Gürgen
Lokalite:	DAĞARCIK, DURASILAR
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI, YAKACAK
Kullanılan Bölümü:	Gövde, Dal
Yöresel kullanımları:	Ağaçtan alınan yeterli büyüklükteki parçalar şekillendirilerek tokaç (çamaşır dövücü) yapılır. (Arife Özulus, DAĞARCIK; Meryem Yaşar, ADALI) Mobilya yapımında kullanılır. (Nail Kayabay, DURASILAR; Emirhan Bilen, CAMİ) Dalları ve gövdesi kesilerek yakacak olarak kullanılır. (Nail Kayabay, Neşet Akbıyık DURASILAR; Emirhan Bilen, CAMİ)
Literatürdeki Kullanımı:	Kolesterol düşürücü (Sağiroğlu,2012); Konsantipasyon hemoroit (Nath, 2016); Oklava yapımı, yakacak (Aktan, 2011: Kayabaşı, 2011)

4.1.20 *Corylus avellana* L. var. *avellana*

Şekil 4.20: *Corylus avellana* var. *avellana*

Yöresel adı:	Yabani Fındık
Lokalite:	AŞAĞIÇAMLI, DAĞARCIK, ÇAMKÖY
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI
Kullanılan Bölümü:	Gövde, Dal
Yöresel kullanımları:	Bitkinin ince dalları toplanır. Dal üzerindeki küçük dallar ve yapraklar temizlenerek düzleştirilir. Sepete verilecek renge göre dallar üzerindeki kabuk soyulur. Ucu sivri üç köşeli bir bıçak yardımıyla dallar üç parçaya ayrılır. Önce bir iskelet oluşturulur ve iskelet üzerine diğer parçalar ile örülerek sepet yapılır. (Hafize Yeşim, AŞAĞIÇAMLI; Arife Özulus, DAĞARCIK; Sevim Yıldız. ÇAMKÖY)

	<p>Sepetlerden farklı olarak hem daha derin olur hem de rahat taşımak adına sap yapılıır. Tütün yapraklarını taşımak için yapılan bu tür sepetlere köfün adı verilir. (İsmail Hakkı Tur, Nail Kayabay DURASILAR ; Hafize Yeşim, AŞAĞIÇAMLI) (Şekil 4.1.20.1.)</p> <p>Düz olan dallar seçilerek uçtan uca ip gerdirilir. Tütün yaprakları bu ipe dizilir. Bu şekilde kurumaya bırakılır. Yapılan bu alete tütün çumağı denir. (İsmail Hakkı Tur, Nail Kayabay DURASILAR)(Şekil 4.1.20.2.)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Yılan sokması, hayvan hastalığı, sürme, baston yapımı (Nath, 2016); Prostat rahatsızlığı (Tuzlacı, 2001)

A

B

Şekil 4.20.1: Yabani findık kullanılarak yapılmış ürünler

(A: Köfün; B: Çumak)

Brassicaceae

4.1.21 *Brassica oleracea* L.

Şekil 4.21: *Brassica oleracea*

Yöresel adı:	Dürülgen, Kelem, Lahana
Lokalite:	KARGIN, ALFATALAN, İLYASLAR
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları kullanılarak yemek yapılır ve gıda olarak kullanılır. (İsmail Akca, Satullah Akca ALFATALAN; Ayten Çapkın, KARGIN; Ayşe Aslantekin, İLYASLAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Gıda (Polat, 2010); Halsizlik, diyabet, zayıflama, bertik, burkulma, mide ağrısı, yemek (Nath, 2016)

4.1.22 *Raphanus raphanistrum* L.

Şekil 4.22: *Raphanus raphanistrum*

Yöresel adı:	Turp Otu
Lokalite:	İSKELE
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları kullanılarak yemek yapılır ve gıda olarak kullanılır. (Halil İbrahim Demir, İSKELE)
Literatürdeki Kullanımı:	Gaz giderici, gıda (Polat, 2010)

Cistaceae

4.1.23 *Cistus laurifolius* L.

Şekil 4.23: *Cistus laurifolius*

Yöresel adı:	Murt
Lokalite:	SALMANLI, YUKARIGÖCEK
Kullanım Amacı:	TIBBİ, ARI BİTKİSİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Yaprak
Yöresel kullanımları:	Çiçeği ve yaprakları çay olarak demlenerek öksürük şikâyeti olduğu zamanlarda içilir. (Ayşe Ekmen, Kadir Ekmen SALAMNLI; Fatma Kazanbey, YUKARIGÖCEK)
Literatürdeki Kullanımı:	Kan şekerini dengeleme (Polat,2010); Kas ağrısı, çıban, romatizma tedavisi (Keskin,2011); Karın ağrısı, öksürük, ishal tedavisi (Nath,2016); Boya (Bulut, 2006)

4.1.24 *Cistus salviifolius* L.

Şekil 4.24: *Cistus salviifolius*

Yöresel adı:	Pamuk Otu
Lokalite:	İLYASLAR, DURASILAR
Kullanım Amacı:	ARI BİTKİSİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek
Yöresel kullanımları:	Yöre halkı bal üretiminde faydalanır.(Enver Akkan, İLYASLAR; İsmail Hakkı Tur, DURASILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Kan şekeri, kan durdurucu, yakacak (Polat, 2010) Diyare, idrar yolu enfeksiyonu, prostat (Nath, 2016)

Cornaceae

4.1.25 *Cornus mas* L.

Şekil 4.25: *Cornus mas*

Yöresel adı:	Kızılcık
Lokalte:	ÇAMKÖY, OKÇULARYERİ
Kullanım Amacı:	TIBBİ, EL SANATLARI
Kullanılan Bölümü:	Gövde, Dal, Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Tümör büyümesini engellemek için meyvesinin suyu sıkılıp içilir. (Halil Çıtırır, OKÇULARYERİ)</p> <p>Baston yapmak için dallar kesilip ince uzun hale getirilir. Sap kısmı ve uzun bölümü yapıştırılır. Uzun bölüm üzerine bıçak yardımıyla desenler yapılır. (Sevim Yıldız, ÇAMKÖY; Mülayim Kazanbey, YUKARIGÖCEK)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	İshal, tansiyon hastalığı tedavisi (Polat,2010); Soğuk algınlığı tedavisi (Polat,2013); Baş ağrısı, diş ağrısı, karın ağrısı, idrar yolları tedavisi (Nath,2016); Soğuk algınlığı, gıda, kına (Kızıllarlan, 2008); İshal, yara tedavisi (Bulut 2006)

Cucurbitaceae

4.1.26 *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai

Şekil 4.26: *Citrullus lanatus*

Yöresel adı:	Çömez Karpuz
Lokalite:	KARGIN, DURASILAR
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Meyveleri gıda olarak tüketilir. (Ayten Çapkın, KARGIN; Nazike Tur, İsmail Hakkı Tur DURASILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Gaz giderici, gıda (Nath, 2016)

4.1.27 *Cucumis melo* L.

Şekil 4.27: *Cucumis melo*

Yöresel adı:	Serkele, Topatan, Kavun
Lokalite:	KARGIN, YUKARIGÖCEK
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Meyveleri gıda olarak tüketilir. (Ayten Çapkın, KARGIN; Şiyare Elkasar, YUKARIGÖCEK)
Literatürdeki Kullanımı:	Ülser, gıda (Nath, 2016)

4.1.28 *Cucurbita pepo* L.

Şekil 4.28: *Cucurbita pepo*

Yöresel adı:	Aşkabağı, Kabak
Lokalite:	ALFATALAN, DURASILAR
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Meyveleri yemeği yapılarak gıda olarak tüketilir. Özellikle kış aylarında daha çok tüketilir. (Cemaliye Akca, Ayşe Akca ALFATALAN; Neşet Akbıyık, DURASILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Gıda (Polat, 2010: Altay, 2012)

4.1.29 *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich

Şekil 4.29: *Ecballium elaterium*

Yöresel adı:	Eşek Hıyarı, Şeytan Keleş
Lokalite:	KARGIN, DURASILAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Meyvesinden suyu sıkılarak bir bardağa 10 damla damlatılır. Üzerine yarım bardak su eklenir. Günde üç kere buruna 2-3 damla damlatılarak sinüzit tedavisinde kullanılır. (Ayten Çapkın, KARGIN; Nazike Tur, İsmail Hakkı Tur DURASILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Burun iltihabı, (Kızıllarlan, 2008); Egzema, basur ve romatizma tedavisi (Polat,2010); Sinüzit (Kayabaşı, 2011: Kızıllarlan, 2008: Polat,2010: Nath,2016); Diyabet (Kılıç, 2019); Sarılık, eklem ağrısı, hemoroit, kaşıntı, verem, karaciğer iltihabı tedavisi (Nath,2016); Sarılık, sedef, basur (Şahin, 2019)

4.1.30 *Lagenaria siceraria* (Mol.) Standl.

Şekil 4.30: *Lagenaria siceraria*

Yöresel adı:	Su kabağı, Süs Kabağı
Lokalite:	CAMİ, PANAYIR, SALMANLI
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI, DİĞER (Süs, Eğitim)
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Meyvesi olgunlaşınca toplanıp kurutulur. İbrik, tas, kepçe, süs eşyası vb. eşyalar yapılarak kullanılır. (Kadir Ekmen SALMANLI; Özcan Işık, PANAYIR) (Şekil 4.30.1.)</p> <p>Meyveleri olgunlaşınca toplanıp kurutulur. Çocukların hayal gücünü büyütmek ve el becerilerini geliştirmek için kullanılır. Çocuklar şekil vererek kendi isteklerine göre oyuncak ve süs eşyası yaparlar. (Hasan Bilgiç, CAMİ) (Şekil 4.30.2.)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	El sanatları, süs (Kayabaşı, 2011; Alkaç, 2013; Polat, 2010); Diyabet, eşya yapımı (Nath,2016)

Şekil 4.30.1: Su kabağı kullanılarak yapılmış karıştırma kepçesi

Şekil 4.30.2: Süs eşyası

Ebenaceae

4.1.31 *Diospyros kaki* L.

Şekil 4.31: *Diospyros kaki*

Yöresel adı:	Cennet Hurması
Lokalite:	ALFATALAN
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Meyvesi yenilerek sindirime yardımcı olur. (İsmail Akca, ALFATALAN) Meyvesi gıda olarak yenir. (Cemaliye Akca, İsmail Akca, Hüseyin Bakay ALFATALAN)
Literatürdeki Kullanımı:	Kâğıt hamuru ve kâğıt üretimi (Tutuş, 2014)

Elaeagnaceae

4.1.32 *Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia*

Şekil 4.32: *Elaeagnus angustifolia* var. *angustifolia*

Yöresel adı:	İğde
Lokalite:	ÇERİBAŞI, İLYASLAR, DAĞARCIK
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Meyvesi kurutulup yenir. Böbrek taşı rahatsızlığı çekenlerin ağrısı azalır. (Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI) Meyvesi gıda olarak yenir. (Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI; Fatih Zorlu, Fatma Zorlu İLYASLAR; Arife Özulus, DAĞARCIK)
Literatürdeki Kullanımı:	İshal tedavisi (Polat,2010); Böbrek taşı tedavisi (Bulut 2008: Alkaç,2013: Nath,2016); Nazarlık yapımı (Bulut, 2006); Gıda, süs (Kayabaşı, 2011: Aktan, 2011)

Ericaceae

4.1.33 *Arbutus andrachne* L.

Şekil 4.33: *Arbutus andrachne*

Yöresel adı:	Davulga
Lokalite:	İSKELE
Kullanım Amacı:	ARI BİTKİSİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek
Yöresel kullanımları:	Yöre halkı bal üretiminde faydalanır. (Dünyani Demir, İSKELE)
Literatürdeki Kullanımı:	Süs (Şenkardeş, 2014)

Fabaceae

4.1.34 *Dorycnium graecum* (L.) Ser.

Şekil 4.34: *Dorycnium graecum*

Yöresel adı:	Yonca
Lokalte:	İLYASLAR
Kullanım Amacı:	YEM
Kullanılan Bölümü:	Gövde, Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları ve gövdesi hayvanlara yem olarak yedirilir. Böylece hayvanın etlenmesi sağlanır. (Emin Ünal, Fatih Zorlu, Bayram Babacan İLYASLAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Hayvan yemi (Nath,2016)

4.1.35 *Phaseolus vulgaris* L.

Şekil 4.35: *Phaseolus vulgaris*

Yöresel adı:	Ak Fasülye, Küçük Fasülye, Ayşekadın, Şeker Fasülye, Sırık Fasülye
Lokalite:	YUKARIGÖCEK, MEYVALI, ALAN
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Yemeği yapılarak gıda olarak kullanılır. (Mülayim Kazanbey, YUKARIGÖCEK; Safiye Ercan, MEYVALI; Ayşe Açıl, Celil Çelebi ALAN)
Literatürdeki Kullanımı:	Gıda (Polat, 2010)

4.1.36 *Spartium junceum* L.

Şekil 4.36: *Spartium junceum*

Yöresel adı:	Katırtırnağı
Lokalite:	İLYASLAR, KARGIN
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI, DİĞER (Süs)
Kullanılan Bölümü:	Dal, Çiçek
Yöresel kullanımları:	İnce dalları bir araya getirilerek bağlanır ve süpürge yapılır. (Fatma Zorlu, İLYASLAR; Ayten Çapkın, KARGIN) Süs amaçlı bahçe duvarına asılır. (Fatma Zorlu, Fatih Zorlu, Halil Zorlu İLYASLAR)
Literatürdeki Kullanımı:	El sanatları (Şahin, 2019; Polat,2010; Kızılarıslan, 2008); Yakacak (Kızılarıslan, 2008)

4.1.37 *Vicia faba* L.

Şekil 4.37: *Vicia faba*

Yöresel adı:	Bakla
Lokalite:	ALAN, ALFATALAN, PANAYIR
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Meyve kısımları suyun içine atılır yüksek olmayan bir ateşte lapa haline getirilene kadar pişirilir. Hafif soğuduktan sonra yenir. Böylece Alzheimer hastalığından korunmak veya hastalığın tedavisi için kullanılır. (İsmail Biçe, ALAN)</p> <p>Yemeği yapılarak gıda olarak tüketilir. (Cemaliye Akca, ALFATALAN; İsmail Biçe, ALAN; Özcan Işık, PANAYIR)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Astım, nefes darlığı, böbrek taşı, hayvan yemi (Kayabaşı, 2011)

4.1.38 *Vicia peregrina* L.

Şekil 4.38: *Vicia peregrina*

Yöresel adı:	Efenk, Efenk Samanı, Samanlık
Lokalite:	DURASILAR, İLYASLAR, MEYVALI
Kullanım Amacı:	YEM
Kullanılan Bölümü:	Toprak Üstü
Yöresel kullanımları:	Tarla kenarlarından toplanır ve hayvanlara yedirilir. (Fatih Zorlu, İLYASLAR; Neşet Akbıyık, DURASILAR; Seyit Bolat, Şevki Alkan MEYVALI)
Literatürdeki Kullanımı:	Hayvan yemi (Korkut, 2006) Gıda (Urhan, 2016)

4.1.39 *Vigna unguiculata* (L.) Walp.

Şekil 4.39: *Vigna unguiculata*

Yöresel adı:	Börülce, Çatak Börülcesi
Lokalite:	ALAN, YUKARIGÖCEK, ALFATALAN
Kullanım Amacı:	YEM
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Meyvelerinden yemek yapılarak gıda olarak tüketilir. (Ayşe Açıl, ALAN; Şiyare Elkasar, YUKARIGÖCEK; İsmail Akca, ALFATALAN)
Literatürdeki Kullanımı:	Gıda (Urhan,2016: Kır, 2017)

Fagaceae

4.1.40 *Castanea sativa* Mill.

Şekil 4.40: *Castanea sativa*

Yöresel adı:	Kestane
Lokalite:	MEYVALI
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI, YAKACAK, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Gövde, Dal, Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Gövde ve dalları uygun şekiller verilerek ambar yapılır. (Şevki Alkan, Mehmet Deniz, Basri Cangül, Ali Bolat MEYVALI)(Şekil 4.40.1.)</p> <p>Meyveleri gıda olarak tüketilir. (Şevki Alkan, Mehmet Deniz, Safiye Ercan, Ayşe Ercan, Ali Bolat MEYVALI)</p> <p>Gövdesi ve dalları kullanılarak merdiven yapılır. (Şevki Alkan, Seyit Bolat MEYVALI) (Şekil 4.40.2.)</p> <p>Dalları ve gövdesi yakacak olarak kullanılır. (Şevki Alkan, Mehmet Deniz, Safiye Ercan, Ali Bolat MEYVALI)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Gıda, Baston Yapımı (Polat, 2010); Şeker Düşürücü, Astım, Bronşit, Gıda (Kızılarıslan, 2008)

Şekil 4.40.1: Kesatane ağacından yapılmış ambar

Şekil 4.40.2: Kesatane ağacından yapılmış merdiven

4.1.41 *Fagus orientalis* Lipsky

Şekil 4.41: *Fagus orientalis*

Yöresel adı:	Kayın
Lokalite:	MEYVALI
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI, YAKACAK
Kullanılan Bölümü:	Gövde, Dal
Yöresel kullanımları:	<p>Gövde ve dalları uygun şekiller verilerek baston, balta sapı, yapı ve çatı malzemesi yapımında kullanılır. (Şevki Alkan, Mehmet Deniz, Basri Cangül, Ali Bolat MEYVALI)</p> <p>Dalları kullanılarak tomruk ve kesilmiş ağaçları yerinden oynatmak için kullanılan alete “sapina” denir. (Şevki Alkan, Seyit Bolat, MEYVALI)(Şekil 4.43.1.)</p> <p>Dalları ve gövdesi yakacak olarak kullanılır. (Şevki Alkan, Mehmet Deniz, Ali Bolat MEYVALI)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Ahşap alet yapımı, inşaat (Albayrak, 2019); Mide ağrısı, kurt düşürücü, çerez, sandalye, yakacak (Saraç, 2013); El Sanatları (Satıl, 2006)

Şekil 4.41.1: Sapina

Şekil 4.41.2: Yakacak olarak kullanılan kacak dalları

4.1.42 *Quercus cerris* L.

Şekil 4.42: *Quercus cerris*

Yöresel adı:	Meşe
Lokalite:	AŞAĞIGÖCEK, İLYASLAR, MEYVALI
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI, YAKACAK
Kullanılan Bölümü:	Meyve, Dal
Yöresel kullanımları:	<p>Eskiler <i>Quercus cerris</i> palamutlarının daha yuvarlak olanları toplayıp misket oyunu oynarlardı. (Ali Emir, Muharrem Aslantekin İLYASLAR)</p> <p>Dalları ve gövdesi uygun şekiller verilerek yapı ve çatı malzemesi olarak kullanılır. (Seyit Bolat, Şevki Alkan MEYVALI)</p> <p>Dalları yakacak olarak kullanılır. (Ali Emir, Muharrem Aslantekin İLYASLAR; Nazif Aykut, Nail Aykut AŞAĞIGÖCEK)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Yakacak (Alkaç,2013); Diyare, çıban ve apse tedavisi, boya, hayvan yemi (Nath,2016); Hayvan yemi, yakacak, süpürge yapımı (Polat,2010); Hayvan yemi, yakacak, boya (Satıl, 2007); Diyabet (Çakılcıoğlu, 2011)

4.1.43 *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria*

Şekil 4.43: *Quercus infectoria* subsp. *infectoria*

Yöresel adı:	Pelit
Lokalite:	İLYASLAR, BADEMLİ, YUKARIGÖCEK
Kullanım Amacı:	YEM, YAKACAK
Kullanılan Bölümü:	Meyve, Dal, Gövde
Yöresel kullanımları:	<p>Suyla karıştırılarak bulamaç haline getirilir. Büyükbaş hayvanların yemine eklenerek hayvan yemi olarak kullanılır. (Emin Ünal, İLYASLAR; Mülayim Kazanbey, YUKARIGÖCEK) (Şekil 4.43.1.)</p> <p>Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır. (Emin Ünal, İLYASLAR; Ramazan Yılmaz, Osman İnkaya BADEMLİ)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Akciğer hastalıkları, damar sertliği, cilt hastalıkları tedavisi (Nath,2016); Boya, yakacak (Polat,2010); Cilt yaraları, saç bakımı, boya (Bulut, 2006); Hayvan yemi, yakacak (Aktan, 2011); İshal, ülser, yakacak, süs, nazarlık (Kılıç, 2019)

Şekil 4.43.1: Pelit kullanılarak yapılan hayvan yemi

Şekil 4.43.2: Kuru yem (pelit)

Hypericaceae

4.1.44 *Hypericum perforatum* L. subsp. *veronense* (Schrank) H.Linb.

Şekil 4.44: *Hypericum perforatum* subsp. *veronense*

Yöresel adı:	Sarı Kantaron
Lokalite:	ALAN, İLYASLAR, DURASILAR, MEYVALI, KARGIN, BADEMLİ, ÇAMKÖY, İSKELE
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Toprak Üstü Kısmı
Yöresel kullanımları:	Kavanozun yarısına kadar kantaron konur ve kalan kısmı kalite değeri yüksek olan zeytinyağı ile doldurulur. İlk olarak 15-20 gün arası olacak şekilde güneşte bekletilir. Sonrasında tam olarak bir ay boyunca karanlıkta ve serin bir yerde tutulur. Oluşan halk ilacı bir bez yardımıyla dizlere sürülerek diz ağrıları giderilir. (Emin Ünal, İLYASLAR; Sevim Yıldız, ÇAMKÖY)(Şekil 4.44.1.)

	<p>Yaklaşık bir kilogramlık bir kavanoza ağzına kadar Sarı kantaron çiçekleri ve yaprakları konulur. Kavanozun geri kalan kısmı ağzına kadar zeytinyağı ile doldurulur. Hava almayacak bir şekilde kapatıldıktan sonra 40 gün boyunca güneş görmeyen serin bir yerde bekletilir. Süreç tamamlandıktan sonra kireçlenme, eklem ağrıları ve kas ağrılarını gidermek için ağrı olan bölgeye haricen sürülür. (Ayşe Aslantekin, Muharrem Aslantekin İLYASLAR; Halil İbrahim Demir, İSKELE)(Şekil 4.44.2.)</p> <p>Çiçek ve yaprakları çay olarak demlenerek içilir. İdrar zorluğu çekenler günde 2 bardak tüketir. (Ayşe Açıl, ALAN; Halil İbrahim Demir, İSKELE)</p> <p>Mide rahatsızlığı çekenler çiçek ve yapraklarını çay olarak demleyerek içerler. (İsmail Hakkı Tur, DURASILAR; Ayten Çapkın, KARGIN; Ramazan Sarıkaya, Rabiye Sarıkaya BADEMLİ, Basri Cangül, MEYVALI)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	<p>Mide rahatsızlığı, karaciğer rahatsızlığı, böbrek taşı, diyabet, yanık, pişik ve psikolojik rahatsızlık tedavileri (Nath,2016) Bağırsak, mide, yara, deri çatlaması ve hayvan hastalığı tedavisi (Polat,2010); Ülser, gastrit (Satıl, 2007); Yara tedavisi (Çakılcıoğlu, 2007); Kabız, antiseptik, gastrit, kurt düşürücü, teskin edici, yanık, yara, boya (Bulut, 2006); mide ağrısı, mide ülseri, yara, yanık, hayvan yaraları (Şahin, 2019)</p>

Şekil 4.44.1: Sarı kantaron kullanılarak yapılmış halk ilacı(1)

Şekil 4.44.2: Sarı kantaron kullanılarak yapılmış halk ilacı(2)

Juglandaceae

4.1.45 *Juglans regia* L.

Şekil 4.45: *Juglans regia*

Yöresel adı:	Ceviz, Çetin Ceviz
Lokalite:	ADALI, BALATLI, ÇAMKÖY, DAĞARCIK, KARGIN, MEYVALI, PANAYIR
Kullanım Amacı:	TIBBİ, EL SANATLARI, YAKACAK, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve, Dal, Gövde
Yöresel kullanımları:	<p>Meyvesi kabuğu kırılarak yenir. Kalp-damar sağlığını korur. (Servet Çapkın, KARGIN; Ahmet Güngör, BALATLI; Mehmet Kara, PANAYIR; Seyit Bolat, MEYVALI)</p> <p>Ağaçtan alınan yeterli büyüklükteki parçalar şekillendirilerek tarhana karıştırıcı, mutfak tahtası yapılır. (Meryem Yaşar, İsmail Yaşar ADALI; Safiye Ercan, Seyit Bolat MEYVALI)((Şekil 4.45.2.)</p> <p>Gövde ve dallarına uygun şekiller verilerek balta sapı, çatı ve yapı malzemesi olarak kullanılır.(Seyit Bolat, MEYVALI)</p>

	<p>Baston yapmak için dallar kesilip ince uzun hale getirilir. Sap kısmı ve uzun bölümü yapıştırılır. Uzun bölüm üzerine bıçak yardımıyla desenler yapılır. (Sevim Yıldız, ÇAMKÖY; Mülayim Kazanbey, YUKARIGÖCEK; Basri Cangül, MEYVALI) (Şekil 4.45.1.)</p> <p>Bıçaklar ile şekillendirilerek kaşık şekli verilir. Pullar bağlanmış ip ile iki tanesi birbirine bağlanarak oyun kaşığı yapılır. (Sevim Yıldız, Halime Çam ÇAMKÖY)</p> <p>Meyvesi soyularak gıda olarak yenir. (Sevim Yıldız, Halime Çam ÇAMKÖY; Meryem Yaşar, İsmail Yaşar ADALI; Servet Çapkın, KARGIN; Şevki Alkan, MEYVALI)</p> <p>Dalları ve gövdesi yakacak olarak kullanılır. (Sevim Yıldız, ÇAMKÖY; Mülayim Kazanbey, YUKARIGÖCEK; Meryem Yaşar, İsmail Yaşar, Salih Bozkurt ADALI; Özcan Işık, Zeynep Işık, Mehmet Kara PANAYIR; Mehmet Deniz, MEYVALI)</p> <p>Dalları bıçak sapı yapımında kullanılır.(Basri Cangül, MEYVALI) (Şekil 4.45.3.)</p>
<p>Literatürdeki Kullanımı:</p>	<p>Gıda, yakacak, boya, baston yapımı, mantar hastalığı tedavisi (Polat,2010); Prostat kanseri tedavisi (Alkaç,2013); Kolesterol, mayasıl, kaşıntı, diyabet, boğaz ağrısı ve baş ağrısı tedavisi, boya (Nath,2016); Diyabet, kolesterol (Şahin, 2019); Bronşit ve siğil tedavisi (Koçyiğit, 2005)</p>

Şekil 4.45.1: Cevizden yapılmış baston

Şekil 4.45.2: Tarhana karıştırıcı ve mutfak tahtası

Şekil 4.45.3: *Juglans regia* kullanılarak yapılmış bıçak sapı

Juncaceae

4.1.46 *Juncus effusus* L. subsp. *effusus*

Şekil 4.46: *Juncus effusus* subsp. *effusus*

Yöresel adı:	Çayır Otu
Lokalite:	ALFATALAN, AŞAĞIÇAMLI, BADEMLİ
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI
Kullanılan Bölümü:	Toprak Üstü
Yöresel kullanımları:	Uzun ve ince olan otlar kurutularak örülür. Mutfakta veya süs eşyası olarak kullanmak üzere küçük sepetler yapılır. (Ayşe Akca, ALFATALAN; Hafize Yeşim, AŞAĞIÇAMLI; Sevda Yılmaz, BADEMLİ)
Literatürdeki Kullanımı:	Sandalye yapımı (Saraç, 2013), Sepet (Kalankan, 2015)

Lamiaceae

4.1.47 *Lavandula angustifolia* Mill.

Şekil 4.47: *Lavandula angustifolia*

Yöresel adı:	Lavanta
Lokalite:	İSKELE
Kullanım Amacı:	ARI BİTKİSİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek
Yöresel kullanımları:	Yöre halkı bal üretiminde faydalanır. (Dünyani Demir, İSKELE)
Literatürdeki Kullanımı:	Güve kovucu, uyutucu, hepatit, saç ve cilt bakımı (Korkmaz, 2014)

4.1.48 *Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*

Şekil 4.48: *Lavandula stoechas* subsp. *stoechas*

Yöresel adı:	Karabaş Otu, Baş Otu
Lokalite:	ALAN, İLYASLAR, İSKELE, KARGIN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Çiçeği ve yaprakları çay olarak demlenerek içilir. Kalp- damar rahatsızlığı çeken kişiler günde 2-3 bardak içerek rahatsızlıklarından kurtulurlar. (Ali Emir, İLYASLAR; Yunus Kuzkaya, KARGIN; Dünyani Demir, İSKELE)</p> <p>Çiçekleri kurutulduktan sonra ağızda çiğnenir ve sonra yutulur. Bu yöntem baş ağrısı tedavisinde kullanılır. (Ayşe Açıl, ALAN)</p> <p>Çiçeği ve yaprakları çay olarak demlenip içilir.(Ali Emir, İLYASLAR; Yunus Kuzkaya, KARGIN; Ayşe Açıl, Celil Çelebi ALAN)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Kolesterol düşürücü, damar sertliği, nezle, grip, böceklerden koruma (Bulut, 2006); Mide ağrısı, kolesterol, adet düzeni bozukluğu, tansiyon (Polat, 2010); Kalp ve damar hastalıkları (Kayabaşı, 2011) Kalp hastalıkları, nefes darlığı, karın ağrısı, öksürük, mide hastalıkları, sigarayı bıraktırıcı, diyabet, hipotansiyon, soğuk algınlığı, böbrek hastalıklarından, idrar yolu enfeksiyonu, kanser (Nath, 2016); Kalp ve damar hastalıkları, hipertansiyon, kolesterol, uykusuzluk, nefes darlığı, diyabet (Şahin, 2019)

4.1.49 *Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*

Şekil 4.49: *Melissa officinalis* subsp. *officinalis*

Yöresel adı:	Oğul Otu
Lokalite:	İLYASLAR, SALMANLI
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Hayvanların bacaklarında kan toplaması, şişlik ve incinme gibi rahatsızlıklar olması durumunda kullanılır. Yaprakları kaynatılır ve çok soğumadan şikâyet olan bölgeye sarılarak hayvanların tedavisinde kullanılır. (Bayram Babacan, Niyazi Zorlu, Muharrem Aslantekin İLYASLAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Sakinleştirici, mide hastalıklarında, kanser, astım, öksürük, kalp-damar açıcı, boğaz ağrılarında, horlamayı kesici, unutkanlık, sindirim arttırıcı (Nath, 2016); Damar tıkanıklığı, mide ağrısı tedavisi, el temizliği (Polat,2010); Kalp çarpıntısı (Bulut, 2008); İshal, mide ve bağırsak ağrısı, baş ağrısı, hazımsızlık (Bulut, 2006); Kalp hastalıkları, öksürük, soğuk algınlığı, baharat (Kılıç, 2019)

4.1.50 *Mentha aquatica* L.

Şekil 4.50: *Mentha aquatica*

Yöresel adı:	Deli Nane
Lokalite:	ALAN, DAĞARCIK
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Karın ağrısı veya şişkinliği olanlar yapraklarını çay olarak demleyip içerler. (Arife Özulus, DAĞARCIK) Yaprakları baharat olarak kullanılır. (Arife Özulus, DAĞARCIK; Ayşe Açıl, ALAN)
Literatürdeki Kullanımı:	Mide bulantısını, gastrit, ağız kokusu (Saraç, 2013); mide bulantısı, gaz söktürücü, sinir yatıştırıcı, peynirleşmeyi önler, hıçkırık, mide yanması ve ekşimesi (Bağcı, 2006)

4.1.51 *Mentha longifolia* (L.) L.subsp. *typhoides* (Briq.) Harley

Şekil 4.51: *Mentha longifolia* subsp. *typhoides*

Yöresel adı:	Nane
Lokalite:	ALAN, DURASILAR, SALMANLI, YAĞCILAR, YUKARIGÖCEK
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Yaprakları çay olarak içilerek astım-bronşit tedavisinde kullanılır. (Kadir Aslantaş, DURASILAR, Mehmet Çoban, YAĞCILAR)</p> <p>Yapraklarını çiğneyerek diş ve diş eti ağrıları tedavi edilir. (Kadir Aslantaş, DURASILAR; Mülayim Kazanbey, YUKARIGÖCEK)</p> <p>Yemeklere baharat olarak eklenir. (Hatice Çayhan, YAĞCILAR, Hasibe Çoban, Mehmet Çoban SALMANLI; Fatma Kazanbey, Mülayim Kazanbey, YUKARIGÖCEK; Ayşe Açıl, ALAN)</p> <p>Yaprakları çay olarak demlenip içilerek mide şişkinliği tedavisinde kullanılır. (Ayşe Açıl, ALAN)</p>

Literatürdeki Kullanımı:	Antiseptik (Bulut, 2006); Çocuk düşürmek (Aktan, 2011); Soğuk algınlığı, öksürük, grip, mide sancısı, karın ağrısı, stres giderici, depresyon, nefes darlığı, diyabet (Kılıç, 2019); Antipazdomik (Çakılcıoğlu, 2011); Mide rahatsızlığı tedavisi, baharat (Polat,2010); Mide rahatsızlığı, kireçlenme ve romatizma (Nath,2016)
---------------------------------	---

4.1.52 *Micromeria myrtifolia* Boiss. & Hohen.

Şekil 4.52: *Micromeria myrtifolia*

Yöresel adı:	Ayaklı Kekik
Lokalite:	DAĞARCIK, KARGIN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Toprak Üstü
Yöresel kullanımları:	Karın ağrısı çekenler yapraklarını çay olarak demleyip içerler. (Arife Özulus, DAĞARCIK; Mehmet Dağdeviren, Ayten Çapkın KARGIN)
Literatürdeki Kullanımı:	Soğuk algınlığı ve mide ağrısı tedavisi (Nath,2016); Soğuk algınlığı (Bulut,2008); Soğuk algınlığı (Polat, 2010)

4.1.53 *Ocimum basilicum* L.

Şekil 4.53: *Ocimum basilicum*

Yöresel adı:	Fesleğen
Lokalite:	DURASILAR, İLYASLAR, YUKARIGÖCEK
Kullanım Amacı:	DİĞER (Haşerat Uzaklaştırma, Güzel Koku)
Kullanılan Bölümü:	Toprak Üstü
Yöresel kullanımları:	<p>Bahçe ve evde güzel koku yayması için saksılara ekilir. (Kadir Aslantaş, Nail Kayabay DURASILAR; Fatih Zorlu, İLYASLAR; Şiyare Elkasar, Fatma Kazanbey YUKARIGÖCEK)</p> <p>Saksıda yetiştirilip pencere önlerine veya bahçede oturulan yerlere koyarak sineklerin böceklerin gelmesi engellenir. (Kadir Aslantaş, Nail Kayabay DURASILAR; Fatma Zorlu, Halil Zorlu, Ayşe Aslantekin İLYASLAR)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Öksürük, ağız yarası, güzel koku (Bulut, 2006); Baharat, güzel koku (Kayabaşı, 2011); Baharat, güzel koku (Polat,2010); Baharat, güzel koku (Nath,2016); Baharat (Alkaç,2013); Süs (Satıl, 2007)

4.1.54 *Origanum onites* L.

Şekil 4.54: *Origanum onites*

Yöresel adı:	Taş Kekığı, Dağ Kekığı, Akbaş Kekik, Kekik
Lokalite:	ALFATALAN, DURASILAR, HISARKÖY
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Toprak Üstü
Yöresel kullanımları:	Kurutulmuş toprak üstü kısımları kaynamış su içerisine atılarak 5 dk kadar bekletilir. Daha sonra yemeklerden sonra günde 2-3 kez bir çay bardağı ılık olarak içilir. Kekik yağı mide ağrıları ve hazımsızlıkta şekere damlatılarak yenir. Çıkarılan kekik suyu acı olduğu için hazımsızlıkta su ile seyreltilerek yarım çay bardağı içilir. (Nazike Tur DURASILAR; Ayşe Akca, ALFATALAN: Adem Balcı, HİSARKÖY)
Literatürdeki Kullanımı:	Diş eti iltihabı, karın ağrısı, diyabet (Bulut, 2008); Baş ve diş ağrısı, soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, baharat (Polat, 2010); Tansiyon dengeleme, diyabet, karın ağrısı, öksürük, kolesterol, böcek uzaklaştırma, baharat, güce kovucu (Nath,2016); Soğuk algınlığı, idrar yolları iltihabı (Çakılciöglü, 2011)

4.1.55 *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietswaart

Şekil 4.55: *Origanum vulgare* subsp. *hirtum*

Yöresel adı:	Nuz Otu, Nuzlu Ot, Kekik
Lokalite:	ÇAMKÖY, İLYASLAR, DURASILAR, HİSARKÖY
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA, DİĞER (Haşerat Uzaklaştırma), ARI BİTKİSİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Yaprak, Toprak Üstü
Yöresel kullanımları:	<p>Beş kiloluk bir kavanoza 3 kg kekik üzerine de 2 kg kaliteli bir zeytinyağı konulur. Karanlık ve serin bir yerde 40 gün boyunca bekletilir. Kas ağrısı çeken kişiler ağrıyan bölgeye bu karışımı haricen sürerek şikâyetlerinden kurtulur. (Bayram Babacan, Enver Akan İLYASLAR)</p> <p>Yaprakları çay olarak demlenir ve karın ağrısı şikâyeti olan kişiler tarafından içilir. (Feriyan Ünal, İLYASLAR; İsmail Hakkı Tur, Nazike Tur DURASILAR, Erdoğan Cengiz, HİSARKÖY; Mustafa Özçam, Mustafa Yıldız, Sevim Yıldız ÇAMKÖY) (Şekil 4.55.1.)</p> <p>Salata ve et yemeklerine baharat olarak eklenir. (İsmail Hakkı Tur, Nazike Tur DURASILAR; Bayram Babacan, Enver Akan İLYASLAR)</p> <p>Depolanan veya kilerde tutulan meyve ve sebzelerin üzerine konularak zararlı böceklerin uzaklaştırılması sağlanır. (İsmail</p>

	Hakkı Tur, Nazike Tur DURASILAR; Mustafa Yıldız, Sevim Yıldız ÇAMKÖY) (Şekil 4.55.2.)
Literatürdeki Kullanımı:	Baş ve diş ağrısı, soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, baharat (Polat, 2010); Astım, iştah açıcı, mide ve bağırsak gazı giderici, öksürük, teskin edici (Bulut, 2006); Mide ağrısı, damar açıcı (Aktan, 2011); Tansiyon dengeleme, diyabet, karın ağrısı, öksürük, kolesterol, böcek uzaklaştırma, baharat, güce kovucu (Nath,2016); Diş eti iltihabı, karın ağrısı, diyabet (Bulut, 2008); Soğuk algınlığı, idrar yolları iltihabı (Çakılcıoğlu, 2011)

Şekil 4.55.1: Kekik çayı

Şekil 4.55.2: Haşerat uzaklaştırma uygulaması

4.1.56 *Salvia tomentosa* Mill.

Şekil 4.56: *Salvia tomentosa*

Yöresel adı:	Ada Çayı, Boşapla, Boş Yaprağı, Şapla, Mezar Çayı
Lokalite:	AŞAĞIÇAMLI, DAĞARCIK, DURASILAR, MEYVALI, KARGIN, İSKELE
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak, Toprak Üstü
Yöresel kullanımları:	<p>Bir kavanozun üçte biri kadar kısmına ada çayı toprak üstü kısımları konur, kavanozun geri kalan kısmını dolduracak şekilde susam yağı eklenir. 20-25 gün arası serin bir yerde bekletilir. Bel fıtığı bulunan bölgeye sürülür. (Kadir Aslantaş, DURASILAR)</p> <p>Yaprakları temizlenip kurutulur. Sıcak suda bekletilir rengi sarıya dönünce yapraklar süzülüp içilir. Boğaz ağrısı tedavisinde kullanılır. (Habip Güter, AŞAĞIÇAMLI; Yunus Kuzyaka, KARGIN)</p> <p>Yaprakları temizlenip kurutulur. Sıcak suda bekletilir rengi sarıya dönünce yapraklar süzülüp içilir. Soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır. (Arife Özulus, DAĞARCIK; Ayten Çapkın, KARGIN; Ali Bolat, MEYVALI)</p>

	<p>Yaprakları kurutulup çay olarak demlenir ve normal çay yerine içilir. (Ayten apkın, KARGIN)</p> <p>Yaprakları kaynatılıp soğutulur. Cilt üzerine konularak gözenekleri açıcı olarak kullanılır. (Halil İbrahim Demir, İSKELE)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	<p>Antiseptik, ağız yaraları, cilt yaraları, idrar sökücü, iştah açıcı, gaz giderici, teskin edici (Bulut, 2006); Yara ve soğuk algınlığı tedavisi (Nath,2016); Öksürük ve boğaz ağrısı tedavisi (Alkaç,2013); Soğuk algınlığı tedavisi (Polat,2010); Boğaz ve baş ağrısı (Bulut, 2006)</p>

4.1.57 *Satureja cuneifolia* Ten.

Şekil 4.57: *Satureja cuneifolia*

Yöresel adı:	Sivri Kekik
Lokalite:	ÇAMKÖY, DAĞARCIK, HİSARKÖY
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçekli Dallar
Yöresel kullanımları:	Çiçekli dalları çay olarak demlenerek soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır. (Sevim Yıldız, ÇAMKÖY; Adem Balcı, HİSARKÖY; Arife Özulus, DAĞARCIK)
Literatürdeki Kullanımı:	Tıbbi (Güner, 2016); Öksürük, soğuk algınlığı, viral hastalıklar (Ar, 2018)

4.1.58 *Sideritis perfoliata* L.

Şekil 4.58: *Sideritis perfoliata*

Yöresel adı:	Antalya Ada Çayı, Ballıbaba, Minare Otu
Lokalite:	ALFATALAN, DAĞARCIK, KARGIN, PANAYIR, SALMANLI, CAMİ, ALAN
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Çiçeği ve yaprakları çay olarak demlenir ve içilir. Bu çay soğuk algınlığının giderilmesinde kullanılır. (Süleyman Özulus, DAĞARCIK; Cemaliye Akca, ALFATALAN; Halil Akbel, KARGIN; Fatma Kara PANAYIR; Ayşe Açıl, ALAN)</p> <p>Çay olarak demlenip içilir. (Halil Akbel, KARGIN; Mehmet Kara, Fatma Kara PANAYIR; Bilal Aslan, SALMANLI, Emirhan Bilen, Hasan Bilgiç CAMİ)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Damar açıcı, kolesterol düşürücü (Bulut, 2006); Mide rahatsızlığı, soğuk algınlığı, bronşit (Bulut, 2008); Soğuk algınlığı (Polat,2013); Bronşit ve mide ağrısı tedavisi (Alkaç,2013)

4.1.59 *Teucrium chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys*

Şekil 4.59: *Teucrium chamaedrys* subsp. *chamaedrys*

Yöresel adı:	Bodurca Mahmut, Kısa Mahmut
Lokalite:	ALAN, DAĞARCIK, KARGIN, SALMANLI
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak, Çiçek
Yöresel kullanımları:	Yaprakları ve çiçekleri kurutulup çay olarak demlenip içilir. Mayasıl ve idrar zorluğu tedavisinde ayrıca sinirleri rahatlatıcı olarak kullanılır. (Ayşe Açıl, ALAN; Arife Özulus, DAĞARCIK, Hasibe Çoban, SALMANLI; Ayten Çapkın, KARGIN)
Literatürdeki Kullanımı:	Kanser, karın ağrısı, güç verici, hemoroit, iştah açıcı, kas ağrıları, verem (Nath, 2016); Mide ve baş ağrısı tedavisi (Bulut, 2006); Nezle, bağırsak gazı söktürücü (Kayabaşı, 2011); Egzama (Bulut, 2008); Karın ağrısı ve böbrek taşı tedavisi (Polat,2010)

4.1.60 *Teucrium polium* L. subsp. *polium*

Şekil 4.60: *Teucrium polium* subsp. *polium*

Yöresel adı:	Hacıyavşan
Lokalite:	DAĞARCIK
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları çay olarak demlenip içilerek ağız içi yara tedavisinde kullanılır. (Süleyman Özulus, DAĞARCIK)
Literatürdeki Kullanımı:	Yara tedavisi (Tümen, 2006); Mide rahatsızlığı, boşaltım sistemi rahatsızlığı, basur, şeker hastalığı, ishal, sıtma, iştahsızlık (Bulut, 2006); Diyabet (Nath,2016); Diyabet, Böbrek taşı tedavisi (Polat,2010); Kalp ve damar hastalıkları, karın ağrısı, idrar yolu enfeksiyonları (Şahin, 2019); İshal, mide sancısı, diyabet, astım, bronşit, ülser, tansiyon düşürücü, diş ağrısı (Kılıç, 2019)

4.1.61 *Thymus zygoides* Griseb.

Şekil 4.61: *Thymus zygoides*

Yöresel adı:	Gargıfesleğen, Kekik
Lokalite:	ALFATALAN, CAMİ, ÇERİBAŞI, SALMANLI
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Çiçeği ve yaprakları çay olarak demlenip içilerek karın ağrısı tedavisinde kullanılır. (Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI; İsmail Akca, ALFATALAN; Emirhan Bilen, CAMİ)</p> <p>Yemek ve salatalara baharat olarak eklenir. (Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI; İsmail Akca, ALFATALAN; Mehmet Ekmen, SALMANLI; Emirhan Bilen, CAMİ)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Diyabet, karın ağrısı (Bulut, 2008); Soğuk algınlığı ve mide ağrısı tedavisi (Polat,2010); Bağırsak problemleri tedavisi (Nath,2016)

4.1.62 *Vitex agnus-castus* L.

Şekil 4.62: *Vitex agnus-castus*

Yöresel adı:	Hayıt
Lokalite:	AŞAĞIÇAMLI, İLYASLAR, BADEMLİ, ALFATALAN, KARGIN
Kullanım Amacı:	TIBBİ, EL SANATLARI, ARI BİTKİSİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Yaprak, Dal
Yöresel kullanımları:	<p>Çiçek kaynatılarak ishal olan hayvanlara içirilir. (Ali Emir, Halil Zorlu İLYASLAR)</p> <p>İnce dalları bir araya getirilerek bağlanır ve süpürge yapılır. (Fatma Zorlu, Fatih Zorlu İLYASLAR; Cemaliye Akca, ALFATALAN; Hafize Yeşim, AŞAĞIÇAMLI; Servet Çapkın, KARGIN)</p> <p>Bitkinin ince dalları toplanır. Dal üzerindeki küçük dallar ve yapraklar temizlenerek düzleştirilir. Sepete verilecek renge göre dallar üzerindeki kabuk soyulur. Ucu sivri üç köşeli bir bıçak yardımıyla dallar üç parçaya ayrılır. Önce bir iskelet oluşturulur ve iskelet üzerine diğer parçalar ile örülerek sepet yapılır. (Hafize Yeşim, AŞAĞIÇAMLI; Cemaliye Akca, ALFATALAN)</p>

Literatürdeki Kullanımı:	Sepet ve sele yapımı, ishal kesici, mantar hastalığı, baş ağrısı (Polat, 2010); Mantar tedavisi, diyabet, ishal, hayvan hastalığı, oyuncak ve sepet yapımı (Nath, 2016); Hasır ve sepet yapımı (Satıl, 2007); Hayvan hastalığı, baş ve mide ağrısı, el ve ayak çatlakları, egzama (Bulut, 2008); Hayvan hastalığı, süpürge yapımı, sepet yapımı (Alkaç,2013)
---------------------------------	--

4.1.63 *Ziziphora taurica* M.Bieb. subsp. *taurica*

Şekil 4.63: *Ziziphora taurica* subsp. *taurica*

Yöresel adı:	Nane Ruhu
Lokalite:	İLYASLAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Gaz sancısı veya ağrısı çeken kişiler kısa sürede şikâyetlerinden kurtulur (Feriyân Ünal, Emin Ünal İLYASLAR)</p> <p>Hıçkırık tuttuğu zamanlarda yaprakları çay olarak demlenip içilir. (Feriyân Ünal, Emin Ünal İLYASLAR)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Soğuk algınlığı, grip (Polat, 2010); Kolesterol, tansiyon (Ertuğ, 2004)

Malvaceae

4.1.64 *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench

Şekil 4.64: *Abelmoschus esculentus*

Yöresel adı:	Bamya
Lokalite:	ALAN, ALFATALAN, BADEMLİ, BALATLI, ÇAMKÖY, OKÇULARYERİ
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Meyvelerinden yemek yapılarak gıda olarak tüketilir. (Ayşe Açıl, ALAN; Cemaliye Akca, İsmail Akca ALFATALAN; Ramazan Sarıkaya, BADEMLİ; Gülhan Kıymaz, BALATLI; Sevim Yıldız, ÇAMKÖY; Halil Çıtırgı, OKÇULARYERİ)
Literatürdeki Kullanımı:	Diz ağrıları, romatizma, diyabet, ülser (Nath, 2016) Gıda (Polat, 2010)

4.1.65 *Malva sylvestris* L.

Şekil 4.65: *Malva sylvestris*

Yöresel adı:	Ebegümece
Lokalite:	İSKELE
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Yaprakları ezilir. İltihap, kireçlenme, eklem ağrısı gibi rahatsızlıklarda sıkıntılı bölgeye; erkekler cinsel sıkıntılarında kasıklarına bez yardımıyla sarılır. Bez dışında kızarma görülünce çözülür. 5 gün boyunca uygulanır. (Halil İbrahim Demir, İSKELE)</p> <p>Kabız gibi bağırsak sıkıntılarında yaprakları yenilir. (Halil İbrahim Demir, İSKELE)</p> <p>10 tane zeytin, 1 limon (kabuğuyla beraber) lahanaya yaprakları ve ebegümece yaprakları beraberce ezilir. Bal ile karıştırılır. Kireçlenme olan bölgeye bez yardımıyla sarılır. Birkaç gün uygulanır. (Halil İbrahim Demir, İSKELE)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Ödem, Karın Ağrısı, Soğuk Algınlığı, Yara tedavisi, Hemoroit, Kene Isırması, Astım, Bronşit (Nath, 2016); Ağız İçi Yara, Karın Ağrısı (Polat, 2010); Göz Paraziti (Alkaç, 2013)

4.1.66 *Tilia argentea* Desf. ex DC.

Şekil 4.66: *Tilia argentea*

Yöresel adı:	Ihlamur
Lokalite:	CAMİ, DURASILAR, MEYVALI, KARGIN, SALMANLI
Kullanım Amacı:	TIBBİ, EL SANATLARI, GIDA, ARI BİTKİSİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Soğuk algınlığı veya grip rahatsızlığı çekenler yapraklarını çay olarak demleyip içerler. (Kadir Ekmen, SALMANLI; İsmail Hakkı Tur, DURASILAR; Yunus Kuzkaya, KARGIN; Emirhan Bilen, Hasan Bilgiç CAMİ; Ali Bolat, MEYVALI)</p> <p>Gövde ve dallarına uygun şekiller verilerek balta sapı ve baston yapımında kullanılır.(Basri Cangül, MEYVALI)</p> <p>Çiçek ve yaprakları çay olarak içilir. (Kadir Ekmen, SALMANLI; İsmail Hakkı Tur, DURASILAR; Yunus Kuzkaya, KARGIN; Emirhan Bilen, Hasan Bilgiç CAMİ)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Nezle, grip, mide hastalıkları, anemi, baş ağrısı, kan temizleyici, bacak kırığı (Nath, 2016); Grip, soğuk algınlığı (Polat, 2010); Bronşit, grip, soğuk algınlığı, kadınlarda loğusa ağrısı kesici ve süt arttırıcı (Aktan, 2011); Soğuk algınlığı, bronşit (Şahin, 2019)

Moraceae

4.1.67 *Ficus carica* L. subsp. *carica*

Şekil 4.67: *Ficus carica* subsp. *carica*

Yöresel adı:	İncir
Lokalite:	YUKARIGÖCEK, İLYASLAR, KARGIN, BADEMLİ
Kullanım Amacı:	TIBBİ, EL SANATLARI, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Meyveleri dallarından toplanır ve hafifçe sıkılarak sütü çıkartılır. Sütü açık yaraların üzerine sürülür. (Halil Zorlu, İLYASLAR; Ramazan Sarıkaya, BADEMLİ, Halil Akbel, KARGIN)</p> <p>Üç tane incir birbirine bağlanarak oyuncak araba yapılır. (Niyazi Zorlu, İLYASLAR; Mülayim Kazanbey, YUKARIGÖCEK)</p> <p>Meyveleri gıda olarak yenir. (Halil Zorlu, Fatih Zorlu, İLYASLAR; Ramazan Sarıkaya, BADEMLİ, Halil Akbel, KARGIN)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	İshal, egzama, mantar ve siğil tedavisi (Nath,2016); Siğil ve böcek sokması tedavisi (Polat,2010); İshal tedavisi (Alkaç,2013); Siğil (Şahin, 2019); Mayalama, arı sokması, nasır tedavisi, siğil, mide ve bağırsak rahatsızlığı, mantar rahatsızlığı, hormonların sağlıklı çalışması (Kılıç, 2019)

4.1.68 *Morus alba* L.

Şekil 4.68: *Morus alba*

Yöresel adı:	Dut
Lokalite:	ADALI, AŞAĞIÇAMLI, KARGIN, YAĞCILAR
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve, Gövde, Dal
Yöresel kullanımları:	<p>Ağaçtan alınan yeterli büyüklükteki parçalar şekillendirilerek tarhana karıştırıcı yapılır. (Meryem Yaşar, İsmail Yaşar ADALI; Hafize Yeşim AŞAĞIÇAMLI)</p> <p>Meyveleri gıda olarak tüketilir. (Yunus Kuzkaya, Servet Çapkın KARGIN; Turhan Çayhan, YAĞCILAR)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	<p>Kan yapıcı, topuk ağrısı, böbrek hastalıkları (Kılıç, 2019);</p> <p>Bağırsak rahatlatıcı, şeker düşürücü (Kızıllarslan, 2008);</p> <p>Egzama, kaşıntı, diyabet ve apse tedavisi (Nath,2016)</p>

4.1.69 *Morus nigra* L.

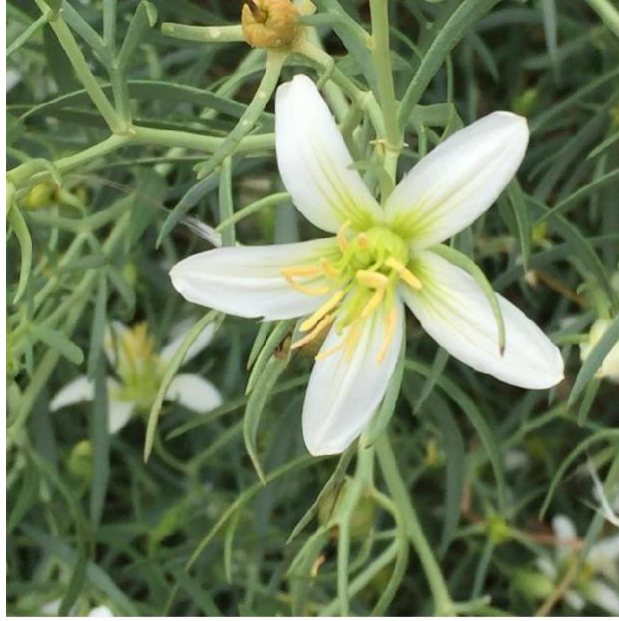

Şekil 4.69: *Morus nigra*

Yöresel adı:	Karadut
Lokalite:	AŞAĞIÇAMLI, İLYASLAR, OKÇULARYERİ, PANAYIR
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Meyveleri ezilerek suyu pamuk yardımıyla aft olan bölgeye uygulanır. (Enver Akkan, İLYASLAR; Halil Çıtırgı; OKÇULARYERİ; Hafize Yeşim AŞAĞIÇAMLI)</p> <p>Meyveleri gıda olarak tüketilir. (Enver Akkan, İLYASLAR; Halil Çıtırgı; OKÇULARYERİ; Mehmet Kara, Halil Işık PANAYIR; Hafize Yeşim AŞAĞIÇAMLI)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Yakacak (Kayabaşı, 2011); Kolesterol düşürücü, gıda (Polat,2010) Diyabet, egzama ve kaşıntı tedavisi, gıda (Nath,2016); Diyabet (Şahin, 2019)

Nitrariaceae

4.1.70 *Peganum harmala* L.

Şekil 4.70: *Peganum harmala*

Yöresel adı:	Üzerlik
Lokalite:	ALAN, İSKELE
Kullanım Amacı:	TIBBİ, EL SANATLARI
Kullanılan Bölümü:	Toprak Üstü, Tohum
Yöresel kullanımları:	<p>1 su bardağı suya bir veya iki çay kaşığı tohumu atılarak kaynatılır. Buharı 2 dakika boyunca solunur. Nefes açıcı olarak ve astım-bronşit tedavisinde kullanılır. (Halil İbrahim Demir, İSKELE; Ayşe Açıl, ALAN)</p> <p>Toprak üstü kısımları çocuk beşiklerine, eve veya bahçelere asılarak nazarlık olarak kullanılır. (Ayşe Açıl, ALAN)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Basur, Nazarlık (Şahin, 2019); Basur (Polat, 2010)

Oleaceae

4.1.71 *Phillyrea latifolia* L.

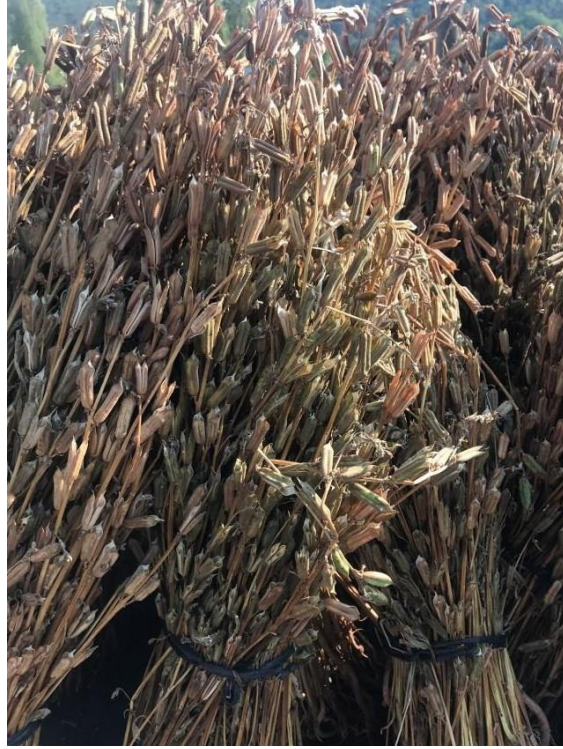
Şekil 4.71: *Phillyrea latifolia*

Yöresel adı:	Piynar
Lokalite:	ALFATALAN, ÇAMKÖY, DURASILAR, İLYASLAR
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI, YAKACAK
Kullanılan Bölümü:	Gövde, Dal
Yöresel kullanımları:	<p>İnce dalları bir araya getirilerek bağlanır ve süpürge yapılır. (Fatma Zorlu, Ayşe Aslantekin İLYASLAR; Sevim Yıldız, ÇAMKÖY; Cemaliye Akca ALFATALAN; Nazike Tur, DURASILAR)</p> <p>Dalları bıçak ile şekillendirilerek kaşık şekli verilir. Pullar bağlanmış ip ile iki tanesi birbirine bağlanarak oyun kaşığı yapılır. (Sevim Yıldız, ÇAMKÖY)</p> <p>Dalları yakacak olarak kullanılır. (İsmail Hakkı Tur, Nail Kayabay DURASILAR; Halil Zorlu, İLYASLAR; İsmail Akca, ALFATALAN)</p>

Literatürdeki Kullanımı:	Besicilik (Bulut, 2008); Yakacak, hayvan yemi, şeker basma hastalığı tedavisi (Kayabaşı, 2011); Hayvan hastalıkları (Bulut, 2008); Kalp damar hastalıkları tedavisi, hayvan yemi, kaşık yapımı, süpürge yapımı, boya (Nath,2016); Hayvan yemi, süpürge yapımı, yakacak (Polat,2010)
---------------------------------	---

Padaliceae

4.1.72 *Sesamum indicum* L.

Şekil 4.72: *Sesamum indicum*

Yöresel adı:	Susam
Lokalite:	ADALI, BALATLI, DURASILAR, İLYASLAR, ÇAĞIŞ
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Tohum
Yöresel kullanımları:	<p>Bir kavanozun üçte biri kadar kısmına ada çayı konur, kavanozun geri kalan kısmını dolduracak şekilde susam kullanılarak elde edilen yağ eklenir. 20-25 gün arası serin bir yerde bekletilir. Bel fitiği bulunan bölgeye sürülür. (Kadir Aslantaş, DURASILAR)</p> <p>Soğuk sıkım yöntemi ile tanelerinin yağı çıkartılır.</p> <p>Hazımsızlık nedeniyle mide rahatsızlığı çekenler bu yağdan bir çay kaşığı kadar tüketirler. (Kadir Aslantaş, DURASILAR; Ayşe Aslantekin, İLYASLAR; Gülhan Kıymaz, BALATLI)</p>

	<p>Susam önce taş üzerinde iyice kavrulur. Sonrasında ağaçtan yapılan mengenerler yardımıyla sıkılarak yağı çıkartılır. Gıda olarak tüketilir. (Mehmet Yaşar, ADALI; Kadir Aslantaş, DURASILAR; Ayşe Aslantekin, İLYASLAR; Gülhan Kıymaz, BALATLI: İdris Yağcılarlı, Mehmet Yağcılarlı, ÇAĞIŞ)</p> <p>Susam taneleri iki kez kavrulur sonrasında çöven suyuyla yoğrulur ve şekerle tatlandırılır. Böylece Bigadiç ilçesine özgü olan yöresel bir helva yapılır. (Ali İhsan Eröz, Emin Eröz SERVİ)(Şekil 4.72.3.)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	<p>Gıda (Kayabaşı, 2011); Hemoroit (Nath,2016); Kadın hastalıkları, boğaz ağrısı ve yanık tedavisi hayvan hastalıkları (Uysal,2008)</p>

Şekil 4.72.1: Susam eleme işlemi

Şekil 4.72.2: Kurumaya bırakılan susam

Şekil 4.72.3: Susamdan yapılan Bigadiç helvası

Şekil 4.72.4: Susam yağı

Papaveraceae

4.1.73 *Papaver rhoeas* L.

Şekil 4.73: *Papaver rhoeas*

Yöresel adı:	Gelincik
Lokalite:	ALFATALAN, KARGIN
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları gıda olarak tüketilir. (Cemaliye Akça, Ayşe Akça ALFATALAN; Ayten Çapkın, KARGIN)
Literatürdeki Kullanımı:	Öksürük, yemek (Koyuncu, 2009); Süt arttırıcı (Türkan, 2006)

4.1.74 *Papaver somniferum* L. var. *somniferum*

Şekil 4.74: *Papaver somniferum* var. *somniferum*

Yöresel adı:	Afyan, Ayfan, Haşhaş
Lokalite:	KARGIN, ÇAĞIŞ
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Tohum
Yöresel kullanımları:	<p>Yağı çıkarılarak tüketilir. Günlük sabah-akşam bir çay kaşığı tüketildiğinde kalp ve damar hastalıkları tedavisinde kullanılır. (Ayten Çapkın, KARGIN; Zübeyde Kazanbey, YUKARIGÖCEK)</p> <p>Yağı çıkarılarak gıda olarak tüketilir. (Ayten Çapkın, KARGIN; Zübeyde Kazanbey, YUKARIGÖCEK: İdris Yağcılarlı, Mehmet Yağcılarlı, ÇAĞIŞ)</p>

	Tohumlarından ezme yapılarak börek ve poğaçaya yapılarak tüketilir. (Ayten Çapkın, KARGIN; Zübeyde Kazanbey, YUKARIGÖCEK; İdris Yağcılarlı, ÇAĞIŞ)(Şekil 4.74.1.)
Literatürdeki Kullanımı:	Uyutucu (Nath,2016)

Şekil 4.74: Haşhaş ezmesi

Şekil 4.74.2: Haşhaşlı börek

Plantaceae

4.1.75 *Platanus orientalis* L.

Şekil 4.75: *Platanus orientalis*

Yöresel adı:	Çınar
Lokalite:	ALAN, ADALI, KARGIN, YAĞCILAR, SALMANLI, MEYVALI
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI, YAKACAK
Kullanılan Bölümü:	Gövde, Dal
Yöresel kullanımları:	<p>Ağaçtan alınan yeterli büyüklükteki parçalar şekillendirilerek tokaç (çamaşır dövücü) yapılır. (Meryem Yaşar, İsmail Yaşar ADALI, Safiye Ercan, Ayşe Ercan MEYVALI; Ayşe Açıl, ALAN)</p> <p>Dalları baston yapımında kullanılır. (Basri Cangül, Şevki Alkan MEYVALI)</p> <p>Dalları yakacak olarak kullanır. (Meryem Yaşar, İsmail Yaşar ADALI; Servet Çapkın, KARGIN; Ramazan Konak, YAĞCILAR; Kadir Ekmen; SALMANLI; Basri Cangül, Mehmet Deniz, Ali Bolat MEYVALI)</p>

Literatürdeki Kullanımı:	İshal, romatizma, nefes darlığı (Şahin, 2019); Astım, kuvvet verici (Bulut, 2006); Romatizma, kireçlenme, yara onarıcı, kalp hastalıkları, diyabet (Kılıç, 2019); İshal, kireçlenme, kaşıntı ve böbrek taşı tedavisi, semer yapımı, boya, yakacak, tabut yapımı (Polat,2010); Diyabet, diyare, karın ağrısı ve kanama tedavisi, eşya yapımı, oyuncak yapımı (Nath,2016)
---------------------------------	---

Plantaginaceae

4.1.76 *Plantago lanceolata* L.

Şekil 4.76: *Plantago lanceolata*

Yöresel adı:	Sinir Otu
Lokalite:	İLYASLAR, DURASILAR, KARGIN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Şeker hastalığı bulunan kişiler yapraklarını çay olarak demleyip içerler. Bu sayede kan şekeri oranlarını düzenlerler. (Muharrem Aslantekin, İLYASLAR; Servet Çapkın, KARGIN; Nail Kayabay, DURASILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Siğil, hemoroit, romatizma, iltihap (Koyuncu, 2009); Yara tedavisi (Yapıcı, 2009)

4.1.77 *Plantago major* L. subsp. *major*

Şekil 4.77: *Plantago major* subsp. *major*

Yöresel adı:	Sinir Otu
Lokalite:	İLYASLAR, DURASILAR, KARGIN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Şeker hastalığı bulunan kişiler yapraklarını çay olarak demleyip içerler. Bu sayede kan şekeri oranlarını düzenlerler. (Muharrem Aslantekin, İLYASLAR; Servet Çapkın, KARGIN; Nail Kayabay, DURASILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Astım, bronşit, siğil, yara tedavisi, ödem söktürücü, romatizma, çıban tedavisi (Nath,2016); Diyabet (Şahin, 2019); Mide ve bağırsak yaraları, çıban tedavisi, verem tedavisi (Polat, 2010); İltihaplı yara ve hemoroit tedavisi (Aktan, 2011); Romatizma, iltihap rahatsızlıkları, mide rahatsızlığı (Kılıç, 2019); Kabızlık, hemoroit (Çakılcıoğlu, 2011)

Polygonaceae

4.1.78 *Polygonum aviculare* L.

Şekil 4.78: *Polygonum aviculare*

Yöresel adı:	Kuş Ekmeği
Lokalite:	KARGIN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Kurutulmuş yaprakları çay olarak demlenir. Aşırı adet sancısı veya ağrısı çeken kadınlar adet dönemlerinde günde 3-4 çay bardağı kadar aç karnına içerler. Bu sayede ağrıları hafifler. (Ayten Çapkın, KARGIN)
Literatürdeki Kullanımı:	Karın ağrısı (Çakılcıoğlu, 2011); Hayvan yemi (Polat,2010)

4.1.79 *Rumex acetosella* L.

Şekil 4.79: *Rumex acetosella*

Yöresel adı:	Kuzu Kulağı
Lokalite:	İSKELE, KARGIN
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları yenilerek kan temizleyici olarak kullanılır. (Aytan Çapkın, KARGIN; Halil İbrahim Demir, MEYVALI) Tohumları ve yaprakları yenilerek erkeklerde cinsel güç arttırıcı olarak kullanılır.(Halil İbrahim Demir, MEYVALI)
Literatürdeki Kullanımı:	Güç Verici, İdrar Yolu Hastalığı, Hemoroit (Nath, 2016); Gıda (Alkaç, 2013); Gıda (Polat, 2010); Gıda (Şahin, 2019)

4.1.80 *Rumex patientia* L.

Şekil 4.80: *Rumex patientia*

Yöresel adı:	Alabada, Labada
Lokalite:	BADEMLİ, İLYASLAR, DURASILAR, PANAYIR
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Yaprakları temizlenir. Temizlenen yapraklar suda kaynatılır. İshal olan hayvanların suyuna katılarak içirilir. (Ali Emir, İLYASLAR; Halil Işık, PANAYIR)</p> <p>Yapraklarından yemek yapıp gıda olarak kullanılır. (Feriyan Ünal, İLYASLAR; Rabiye Sarıkaya, BADEMLİ; Nazike Tur, DURASILAR; Zeynep Işık, PANAYIR)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Hayvan yemi, gıda (Polat, 2010); İshal, gıda (Şahin, 2019); Gıda, çıban tedavisi, egzama, yılan ve akrep zehirlenmesi, hayvan yemi (Bulut, 2006); Gıda, hayvan yemi (Kayabaşı, 2011)

Portulacaceae

4.1.81 *Portulaca oleracea* L.

Şekil 4.81: *Portulaca oleracea*

Yöresel adı:	Semiz Otu, Semizlik
Lokalite:	İSKELE
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Yaprakları ezilerek bez ile sorunlu bölgeye bağlanır. Kızarıncı bez çözülür. 5 gün boyunca uygulanır. Kas ağrısı ve kireçlenme tedavisinde kullanılır. (Halil İbrahim Demir, İSKELE)</p> <p>Erkekler cinsel sorunları olduğu zaman yaprakları ezilerek bez yardımıyla kasıklara bağlanır. Akşam uyumadan önce bağlanıp sabah çözülür. (Halil İbrahim Demir, İSKELE)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Damar Açıcı, Anemi, Mide Rahatsızlığı, Diyabet (Nath, 2016); Gıda (Polat,2010); Kabız, Gıda (Şahin, 2019)

Primulaceae

4.1.82 *Anagallis arvensis* L.

Şekil 4.82: *Anagallis arvensis*

Yöresel adı:	Bağırsak Otu
Lokalite:	ALFATALAN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları çay olarak demlenip içilir. Mideyi rahatlatır. (İsmail Akca, Cemaliye Akca, Hüseyin Bakay ALFATALAN)
Literatürdeki Kullanımı:	Arı bitkisi (Karaca, 2008)

Ranunculaceae

4.1.83 *Helleborus orientalis* Lam.

Şekil 4.83: *Helleborus orientalis*

Yöresel adı:	Karacalüle
Lokalite:	İLYASLAR, DURASILAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Yaprak
Yöresel kullanımları:	Böbrek rahatsızlığı ve idrar zorluğu çeken koyunlara kaynatılıp suyu içirilir. (Bayram Babacan, Ali Emir İLYASLAR; Halil Akbel, DURASILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Diyabet, hayvan hastalığı, boya (Nath, 2016); Hayvan hastalıkları (Aktan, 2011); Hayvan hastalığı (Kayabaşı, 2011)

4.1.84 *Nigella sativa* L.

Şekil 4.84: *Nigella sativa*

Yöresel adı:	Bayır Çöhür Otu, Çörek Otu, Çör Otu
Lokalite:	KARGIN, ÇAĞIŞ, İSKELE
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA, YEM
Kullanılan Bölümü:	Tohum
Yöresel kullanımları:	<p>Yarım avuç kadar çiğnenerek baş ağrısı giderilir. (Ayten Çapkın, KARGIN)</p> <p>Tohumunun yağı çıkarılarak gıda olarak tüketilir. Tohumlar kırıldıktan sonra keçi kılından yapılmış torbalara doldurulur (Şekil 4.84.1). İlk olarak kazanda bir miktar ısıtılır (Şekil 4.84.2.). Sonrasında pres yapılarak soğuk sıkım tekniğiyle yağı çıkartılır (Şekil 4.84.3). (İdris Yağcılarlı, Mehmet Yağcılarlı, ÇAĞIŞ)(Şekil 4.84.4)</p> <p>Tohumları baharat olarak kullanılır.(Ayten Çapkın, KARGIN: İdris Yağcılarlı, Mehmet Yağcılarlı, ÇAĞIŞ)</p> <p>Yağ çıkarma işleminden sora kalan küspesi hayvanlara yedirilir. (İdris Yağcılarlı, Mehmet Yağcılarlı, ÇAĞIŞ) (Şekil 4.84.5)</p>

Literatürdeki Kullanımı:	Siğil tedavisi, ağrı kesici, grip, sindirim arttırıcı, karın ağrısı, diyabet, öksürük, gaz sökücü, baharat, nazarlık (Nath, 2016); Bağışıklık sistemini kuvvetlendirme, nazarlık, baharat (Kayabaşı, 2011); Zihin açıcı, nazarlık (Aktan, 2011)
---------------------------------	---

Şekil 4.84.1: Keçi kılından yapılmış torba

Şekil 4.84.2: Tohumları yumuşatmak için kullanılan kazan

Şekil 4.84.3: Soğuk sıkım yapılan pres

Şekil 4.84.4: Çörek otu yağı

Şekil 4.84.5: Hayvan yemi olarak kullanılan küspe

Rhamnaceae

4.1.85 *Paliurus spina-christi* Mill.

Şekil 4.85: *Paliurus spina-christi*

Yöresel adı:	Çaltı
Lokalite:	İLYASLAR, DURASILAR, PANAYIR, ALAN, ÇAMKÖY, HİSARKÖY, KARGIN, ALFATALAN, PANAYIR, SALMANLI
Kullanım Amacı:	TIBBİ, EL SANATLARI, ARI BİTKİSİ
Kullanılan Bölümü:	Dal
Yöresel kullanımları:	<p>Çaltıdan elde edilen çomak yakılarak suyu çıkartılır. Bu su soğutularak yaraya sürülür. (Muharrem Aslantekin, İLYASLAR; İsmail Çelebi, ALAN)</p> <p>İnce dalları bir araya getirilerek bağlanır ve süpürge yapılır. (Fatma Zorlu, İLYASLAR; Cemaliye Akca, ALFATALAN; Özcan Işık, PANAYIR; Sevim Yıldız, ÇAMKÖY; Servet Çapkın, KARGIN; İsmail Akca, Cemaliye Akca, ALFATALAN; Özcan Işık, Özlem Işık PANAYIR, Hasibe Çoban, SALMANLI)</p>

	Dalları kesilip küçük parçaları bıçakla şekillendirilir. Boncuklarla beraber bağlanarak nazarlık olarak kullanılır. (Sevim Yıldız, ÇAMKÖY; Adem Balcı, HİSARKÖY)
Literatürdeki Kullanımı:	İdrar yolu enfeksiyonu, karın ağrısı, ödem giderici, diüretik, safra taşı, böbrek taşı, nazarlık, tespih yapımı (Şahin, 2019); Mide ağrısı, hayvan yemi, semer yapımı (Bulut, 2006); Hayvan yemi (Satıl, 2007); Egzama, prostat (Kılıç., 2019); İltihap sökücü, zayıflama, bağırsak yumuşatıcı (Kızıllarslan, 2008); Mide ağrısı, sivilce, soğuk algınlığı ve astım tedavisi, ekmek yapımı, bal üretimi (Polat,2010); Porstat, böbrek taşı, kireçlenme tedavisi; nazarlık yapımı (Nath,2016)

Şekil 4.85.1: Çaltı dalları kullanılarak yapılmış süpürge

4.1.86 *Zizyphus jujuba* Mill.

Şekil 4.86: *Zizyphus jujuba*

Yöresel adı:	Hünnap
Lokalite:	ÇERİBAŞI, SALMANLI, YAĞCILAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Meyvesi yenerek şeker düzenleyici olarak kullanılır. (Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI: Hatice Çayhan, Turhan Çayhan YAĞCILAR; Hasan Efetürk, SALMANLI)</p> <p>Meyveleri gıda olarak tüketilir. (Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI: Hatice Çayhan, Turhan Çayhan YAĞCILAR; Hasan Efetürk, SALMANLI)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Astım, şeker dengeleme (Polat, 2010); Gıda (Aktan, 2011)

Rosaceae

4.1.87 *Crataegus orientalis* Pall. ex M.Bieb.

Şekil 4.87: *Crataegus orientalis*

Yöresel adı:	Alıç
Lokalite:	ALAN, ÇERİBAŞI
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Çiçek, Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Çiçekleri toplanıp kurutulduktan çay olarak demlenir. Ayrıca meyvesi yenilerek de tüketilir. Bu çayı ve meyveyi kalp-damar rahatsızlığı çekenler tüketir ve hastalıklarından kurtulurlar. (Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI; İsmail Biçe, ALAN)</p> <p>Meyveleri gıda olarak tüketilir.(Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Mide rahatsızlığı, bağırsak yumuşatıcı, diyabet, kalp rahatsızlıkları (Şenkardeş, 2014); Kalp hastalıkları, mide ağrısı (Polat, 2013); Kalp hastalığı, gıda (Nath, 2016)

4.1.88 *Cydonia oblonga* Mill.

Şekil 4.88: *Cydonia oblonga*

Yöresel adı:	Ayva
Lokalte:	İLYASLAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve, Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Yaprakları çay olarak demlenip içilir. Bu sayede karın ağrısı rahatsızlığı giderilir. (Feriyen Ünal, Emin Ünal İLYASLAR)</p> <p>Meyveleri gıda olarak yenir. (Kadir Ekmen, SALMANLI; Gülseren Kıymaz, BALATLI; Feriyen Ünal, Emin Ünal İLYASLAR)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	<p>Boğaz ağrısı, kan şekeri ve karın ağrısı tedavisi, gıda (Polat,2010); Şeker hastalığı ve damar tıkanıklığı tedavisi, bal üretimi (Alkaç,2013); Mide ağrısı, nefes darlığı, idrar yolları enfeksiyonu, öksürük, ishal, gıda (Nath, 2016); Bronşit, gıda (Aktan, 2011); Gıda, boya, öksürük, ishal (Kayabaşı, 2011)</p>

4.1.89 *Malus sylvestris* (L.) Mill. subsp. *orientalis* (Uglitzk.) Browicz

Şekil 4.89: *Malus sylvestris* subsp. *orientalis*

Yöresel adı:	Ağa Alma, Almat, Saray Elması, Şer Elması, Şıkırdaklı, Şeytan Elması, Elma
Lokalite:	YUKARIGÖCEK, ALFATALAN, DURASILAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Meyveleri yenir. Bu sayede diş ve diş eti kuvvetlenir. (Mülayim Kazanbey, Fatma Kazanbey YUKARIGÖCEK; İsmail Akca, ALFATALAN; Hasan Kayabay; DURASILAR) Meyveleri gıda olarak tüketilir. (Mülayim Kazanbey, Fatma Kazanbey YUKARIGÖCEK; İsmail Akca, ALFATALAN; Hasan Kayabay; DURASILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Astım, bronşit, boya (Nath, 2016); Hazmı kolaylaştırır (Bulut, 2008); Şeker hastalığı, gıda (Aktan, 2011); Gıda (Kayabaşı, 2011)

4.1.90 *Prunus armeniaca* L.

Şekil 4.90: *Prunus armeniaca*

Yöresel adı:	Kayısı
Lokalite:	İLYASLAR, CAMİ, SALMANLI
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Kabızlık sıkıntısı çekenler meyvelerinin suyunu sıkıp içerler. (Fatma Zorlu, Halil Zorlu İLYASLAR; Emirhan Bilen, CAMİ)</p> <p>Meyveleri gıda olarak tüketilir. (Fatma Zorlu, Halil Zorlu İLYASLAR; Kadir Ekmen, Ayşe Ekmen SALMANLI; Emirhan Bilen, CAMİ)</p> <p>Meyvelerinin suyu sıkılarak içilir. (Fatma Zorlu, Halil Zorlu İLYASLAR; Kadir Ekmen, Ayşe Ekmen SALMANLI; Emirhan Bilen, CAMİ)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Kabızlık (Hürkul, 2019) İştah açıcı, hazmı Kolaylaştırıcı (Doğan,2011); Kabızlık, gıda (Deniz, 2010)

4.1.91 *Prunus divaricata* Ledeb. var. *divaricata*

Şekil 4.91: *Prunus divaricata* var. *divaricata*

Yöresel adı:	Hırsız Almaz, Yeşil Erik
Lokalite:	ALFATALAN, YUKARIGÖCEK, ÇAMKÖY
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Kemiklerin kuvvetlenmesi için meyvesi yenir. (Hüseyin Bakay, ALFATALAN; Musatafa Özçam, ÇAMKÖY)</p> <p>Meyveleri gıda olarak yenir. (Mülayim Kazanbey, Fatma Kazanbey YUKARIGÖCEK; Hüseyin Bakay, ALFATALAN; Musatafa Özçam, ÇAMKÖY)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Kabızlık, diyabet, yüksek tansiyon ve romatizma tedavisi, gıda (Nath,2016); Karın ağrısı tedavisi (Alkaç,2013); Tansiyon tedavisi (Polat,2010)

4.1.92 *Prunus domestica* L.

Şekil 4.92: *Prunus domestica*

Yöresel adı:	Mürdüm Eriği, Mürdümük
Lokalite:	YUKARIGÖCEK, ALFATALAN
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Meyveleri toplandıktan sonra kurutulur. Kış aylarında bağışıklığı kuvvetlendirmek ve hastalıklardan korunmak için günde birkaç tane yenir. (Cemaliye Akca, Ayşe Akca, Hüseyin Bakay, Satullah Akca ALFATALAN)</p> <p>Gaz sancısı veya hazımsızlık gibi mide rahatsızlığı çeken kişiler meyvelerini kaynatarak şerbet gibi suyunu içerler. Böylece kısa sürede şikâyetlerinden kurtulurlar. (Mülayim Kazanbey, YUKARIGÖCEK; Cemaliye Akca, Ayşe Akca ALFATALAN)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Boya (Nath, 2016); Mide yanmasına, kabızlıkta, sarılık (Hürkul, 2019); Mide ve bağırsakları temizleme (Korkmaz, 2015)

4.1.93 *Prunus spinosa* L.

Şekil 4.93: *Prunus spinosa*

Yöresel adı:	Güvem, Keçi Eriği
Lokalite:	ALFATALAN, DURASILAR, ÇERİBAŞI
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Suyu sıkılarak içilerek göğüs kanseri tedavisinde kullanılır. (Cemaliye Akca, İsmail Akca ALFATALAN)</p> <p>Hayvanların eklem rahatsızlığı olursa ezilip kaynatılır bez yardımıyla bacaklarına sarılır. (İsmail Hakkı Tur, DURASILAR; Halil Çıtırğı, OKÇULARYERİ)</p> <p>Tansiyon rahatsızlığı çeken kişiler tansiyonun yükselmesi halinde meyvesini yer. (İsmail Hakkı Tur, DURASILAR; Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI)</p> <p>Meyveleri gıda olarak tüketilir. (Halil Çıtırğı, OKÇULARYERİ; İsmail Hakkı Tur, DURASILAR)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Diyare, diyabet, bağışıklık arttırıcı, yılan sokması, alerji, konstipasyon (Nath, 2016); Gıda (Kılıç, 2019); Gıda (Aktan, 2011)

4.1.94 *Rosa phoenicia* Boiss.

Şekil 4.94: *Rosa phoenicia*

Yöresel adı:	Kuşburnu
Lokalite:	ALAN, ALFATALAN, OKÇULARYERİ, BALATLI, ÇAMKÖY, BADEMLİ
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Meyvelerinden marmelat yapılır. Tansiyon düzensizliği çekenler tansiyon değerleri yükseldiği zaman bir tatlı kaşığı yiyerek tansiyonun düşmesi sağlanır. (Halil Çıtırğı, OKÇULARYERİ; Ayşe Akca, Cemaliye Akca, Hüseyin Bakay, Satullah Akca ALFATALAN; Ramazan Sarıkaya BADEMLİ))</p> <p>Meyveleri kaynatılarak çay olarak içilir. Yüksek şekeri olan kişiler şeker değerlerini düşürmek için çaydan içerler. (İsmail Biçe, ALAN; Rabiye Sarıkaya, Ramazan Sarıkaya BADEMLİ)</p>

	<p>Marmeladı yapılır. Genellikle kış aylarında hastalıklardan korunmak ve bağıışıklığı kuvvetlendirmek üzere sabahları aç karnına bir iki çay kaşığı yenir. (Ayşe Akca, Cemaliye Akca, Hüseyin Bakay, Satullah Akca ALFATALAN; Ramazan Aygör, Safiye Aygör, BALATLI)</p> <p>Meyveleri demlenerek çayı içilir. (Hüseyin Bakay, Satullah Akca ALFATALAN; İsmail Biçe, ALAN; Rabiye Sarıkaya, Ramazan Sarıkaya BADEMLİ; Halil Çıtırgı, OKÇULARYERİ)</p> <p>Meyvelerinden marmelat yapılarak gıda olarak tüketilir.(Ayşe Akca, Cemaliye Akca, Hüseyin Bakay, Satullah Akca ALFATALAN; Ramazan Aygör, Safiye Aygör, BALATLI) (Şekil 4.94.1.)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Mide ülseri tedavisi (Nath,2016) Soğuk algınlığı tedavisi, kan şekeri düşürücü (Polat,2010)

Şekil 4.94.1: Kuşburnu marmeladı

4.1.95 *Rubus sanctus* Schreb.

Şekil 4.95: *Rubus sanctus*

Yöresel adı:	Bayır Kırantısı, Böğürtlen, Kırantı
Lokalte:	ALAN, OKÇULARYERİ, ÇERİBAŞI
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Meyveleri yenir veya suyu sıkılarak içilir. Bu sayede halsizlik giderilir ve bağışıklık kuvvetlendirilir. (İsmail Biçe, ALAN; Halil Çıtırğ, OKÇULARYERİ; Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI; Satullah Akca, ALFATALAN)</p> <p>Meyveleri gıda olarak yenir.(İsmail Biçe, ALAN; Halil Çıtırğ, OKÇULARYERİ; Necati Gündoğan, ÇERİBAŞI; Satullah Akca, ALFATALAN)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Kanser, prostat, böbrek hastalıkları, diyabet, basur, ülser, ödem söktürücü, idrar söktürücü, kan kanseri, mide hastalıkları, kan eksikliği (Kılıç, 2019); Zatürre ve prostat tedavisi, iştah açıcı (Polat,2010); Diüretik, kabızlık (Çakılcıoğlu, 2011); Ödem, baş ağrısı ve karın ağrısı tedavisi, vücut direnci artırma (Nath,2016)

Rubiaceae

4.1.96 *Galium verum* L. subsp. *verum*

Şekil 4.96: *Galium verum* subsp. *verum*

Yöresel adı:	Yapışık Otu
Lokalite:	ALAN, ALFATALAN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	Yaprakları demlenip çay olarak içilerek böbrek taşı düşürmek ve böbrek taşı ağrısını gidermek için kullanılır. (İsmail Çelebi, ALAN; Cemaliye Akca, ALFATALAN)
Literatürdeki Kullanımı:	Yara tedavisi, guatr tedavisi (Nath, 2016)

Salicaceae

4.1.97 *Populus nigra* L. subsp. *nigra*

Şekil 4.97: *Populus nigra* subsp. *nigra*

Yöresel adı:	Kavak
Lokalite:	ADALI, ÇAMKÖY, DURASILAR, MEYVALI
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI
Kullanılan Bölümü:	Gövde, Dal
Yöresel kullanımları:	<p>Ağaçtan alınan yeterli büyüklükteki parçalar şekillendirilerek ekmek tahtası, salça karıştırıcı, merdane ve binet (ekmek teknesi) yapılır. (Meryem Yaşar-İsmail Yaşar, ADALI; Safiye Ercan, Basri Cangül MEYVALI) (Şekil 4.1.97.1.)</p> <p>Bıçaklar ile şekillendirilerek kaşık şekli verilir. Pullar bağlanmış ip ile iki tanesi birbirine bağlanıp oyun kaşığı yapılır. (Sevim Yıldız, ÇAMKÖY)</p> <p>Kovan yapımında kullanılır. (Enver Akkan, İLYASLAR; Mehmet İbiş, İsmail Hakkı Tur, DURASILAR)</p>

	<p>Baston yapımında kullanılır. (Basri Cangül, MEYVALI)</p> <p>Uygun dallar kullanılarak uçları sivriltilir. Samanlıkta otları karıştırmak taşımak için kullanılan bu alete “Dirgen” denir. (Seyit Bolat, Şevki Alkan, Mehmet Deniz, MEYVALI) (Şekil 4.1.97.2.)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	<p>Nefes darlığı tedavisi, eşya (ok, sopa, yürüteç, ekmek küreği) yapımı (Nath, 2016)</p>

Şekil 4.97.1: Binet(1), Ekmek tahtası(2), Salça karıştırıcı(3) ve Merdane(4)

Şekil 4.97.2: Kavaktan yapılan dirgen

4.1.98 *Salix caprea* L.

Şekil 4.98: *Salix caprea*

Yöresel adı:	Sorgun
Lokalite:	BADEMLİ, ADALI, AŞAĞIÇAMLI
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI
Kullanılan Bölümü:	Dal
Yöresel kullanımları:	Bitkinin ince dalları toplanır. Dal üzerindeki küçük dallar ve yapraklar temizlenerek düzleştirilir. Sepete verilecek renge göre dallar üzerindeki kabuk soyulur. Ucu sivri üç köşeli bir bıçak yardımıyla dallar üç parçaya ayrılır. Önce bir iskelet oluşturulur ve iskelet üzerine diğer parçalar ile örülerek sepet yapılır. (Sevda Yılmaz, BADEMLİ, Meryem Yaşar, ADALI; Hafize Yeşim AŞAĞIÇAMLI)
Literatürdeki Kullanımı:	Kuvvet verici, ateş düşürücü, yatıştırıcı, kabız tedavisi, romatizma ağrısı giderici (Baykal, 2011); Sepet yapımı (Ertuğ, 2003)

Santalaceae

4.1.99 *Viscum album* L. subsp. *album*

Şekil 4.99: *Viscum album* subsp. *album*

Yöresel adı:	Burç. Ökse Otu
Lokalite:	ALFATALAN, ALAN, ÇAMKÖY, DURASILAR, İSKELE, YUKARIGÖCEK
Kullanım Amacı:	TIBBİ, EL SANATLARI
Kullanılan Bölümü:	Meyve, Yaprak, Dal
Yöresel kullanımları:	<p>Ağaçtan alınan burçlar kurutulur ve çay olarak demlenip içilir. Astım şikâyeti olanlar tedavi amaçlı olarak bu çayı kullanırlar. (Şiyare Elkasar, YUKARIGÖCEK; İsmail Çelebi, ALAN; Cemaliye Akca, İsmail Akca ALFATALAN; Neşet Akbıyık, DURASILAR)</p> <p>Ağaçtan alınan burçlar kurutulur ve çay olarak demlenip içilir. Bronşit şikâyeti olanlar tedavi amaçlı olarak bu çayı kullanırlar. (Neşet Akbıyık, DURASILAR; Şiyare Elkasar, YUKARIGÖCEK; Hüseyin Bakay, Cemaliye Akca, İsmail Akca ALFATALAN; İsmail Çelebi, ALAN)</p>

	<p>Bitkinin ince dalları toplanır. Dal üzerindeki küçük dallar ve yapraklar temizlenerek düzleştirilir. Sepete verilecek renge göre dallar üzerindeki kabuk soyulur. Ucu sivri üç köşeli bir bıçak yardımıyla dallar üç parçaya ayrılır. Önce bir iskelet oluşturulur ve iskelet üzerine diğer parçalar ile örülerek sepet yapılır. (Hafize Yeşim, AŞAĞIÇAMLİ; Şiyare Elkasar, YUKARIGÖCEK; Sevim Yıldız, ÇAMKÖY)</p> <p>Sürgün kısımları çay gibi demlenip içildiğinde kanı temizler. (Halil İbrahim Demir, İSKELE)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	<p>Kanser, hayvan yemi, sigara (Polat,2010); Diyabet, kanser, prostat, öksürük, astım-bronşit, egzama, hemoroit tedavisi (Nath,2016); Diyabet, Romatizma (Aktan 2011)</p>

Solanaceae

4.1.100 *Datura stramonium* L.

Şekil 4.100: *Datura stramonium*

Yöresel adı:	Tatala, Uyuyan Ot
Lokalite:	DURASILAR, BALATLI
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Tohum
Yöresel kullanımları:	Vücutlarında ağrı hissedenler veya uykusuzluk çekenler tohumlarını bir süre çiğneyip tükürür. Bu sayede vücutlarındaki kas ağrısı veya uykusuzluk şikâyetlerinden kısa sürede kurtulurlar. (Neşet Akbıyık, DURASILAR; Mehmet Ali Kıymaz, BALATLI)
Literatürdeki Kullanımı:	Nefes açıcı. Uyuşturucu (Polat, 2010); Tarla güvenliği, sarhoşluk verici (Nath, 2016); Hemoroit, egzama (Kızıllarslan, 2008)

4.1.101 *Hyoscyamus niger* L.

Şekil 4.101: *Hyoscyamus niger*

Yöresel adı:	Gülbecik
Lokalte:	ALAN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Tohum
Yöresel kullanımları:	Gözlerinde kızarma yahut yanma olanlar tohumlarını tedavi için kullanır. Köz alevinin üzerine bir sac konulur. Tohumlar sac üzerine bırakılır ve tas ile kapatılır. Birkaç dakika sonra tohumların buharı çıkmaya başlar. Sonrasında tas ters çevrilerek üzerine kaynar su dökülür. Şikâyeti olan kişi başına bir örtü örtterek yüzünü buhar üzerine getirerek gözlerini kırıştırır. İltihap, yanma ve kızarma şikâyetinden kurtulurlar (Ayşe Açıl, Celil Çelebi ALAN)
Literatürdeki Kullanımı:	Gözde oluşan parazitleri temizleme (Alkaç, 2013); Nefes darlığı, Halsizlik, Yüksek tansiyon (Baytop, 1999)

4.1.102 *Lycopersicon esculentum* Mill.

Şekil 4.102: *Lycopersicon esculentum*

Yöresel adı:	İyişibalcan, Domates
Lokalite:	ADALI, DURASILAR, KARGIN
Kullanım Amacı:	GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Meyveleri yenilerek tüketilir. Ayrıca yemek ve salatalara eklenerek tüketilir. (Neşet Akbıyık, DURASILAR; Servet Çapkın, KARGIN; Meryem Yaşar, ADALI)
Literatürdeki Kullanımı:	Arı sokması, diken batması (Nath, 2016) Gıda (Polat, 2010)

4.1.103 *Nicotiana tabacum* L.

Şekil 4.103: *Nicotiana tabacum*

Yöresel adı:	Tütün
Lokalite:	DURASILAR, KARGIN
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>Kurutulan yaprakları diş ağrısı olduğu zaman ağrı olan bölgeye bastırılır. (Nail Kayabay, İsmail Hakkı Tur DURASILAR; Servet Çapkın, KARGIN)</p> <p>Vücutun herhangi bir yerinde oluşan kesiklerin üzerine yarayı kapatmak ve kanamayı durdurmak için yaprakları ile tampon yapılır (Nail Kayabay, DURASILAR)</p> <p>Yaprakları toplanıp uzun çomaklara dizilerek kurutulur. Kurutulan yapraklar köyde yapılan bir alet ile sıkıştırılarak kolilere yerleştirilir. Koliler köye gelen firmalara satılır. (İsmail Hakkı Tur-Nail Kayabay, DURASILAR)</p> <p>Yaprakları kurutulup sigara olarak içilir.(İsmail Hakkı Tur-Nail Kayabay, DURASILAR; Servet Çapkın, KARGIN)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Diş Ağrısı Tedavisi (Özen, 2017)

Şekil 4.103.1: Tütün yapraklarının yabani findık dallarından yapılmış çumağa dizilerek kurutulması

4.1.104 *Solanum tuberosum* L.

Şekil 4.104: *Solanum tuberosum*

Yöresel adı:	Kumpur, Patates
Lokalite:	ALFATALAN, İLYASLAR, İSKELE, DURASILAR, MEYVALI
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA, HAYVAN YEMİ
Kullanılan Bölümü:	Kök
Yöresel kullanımları:	<p>İshal olan hayvanlara çiğ olarak yedirilip rahatsızlığı giderilir. (Hüseyin Bakay, İsmail Akca ALFATALAN; Safiye Ercan, MEYVALI)</p> <p>Göz bulanıklığı olan kişiler akşam uyumadan önce gözlerinin altına çok az bal sürer. Üzerine patates koyarak bağlar. Sabah uyanınca açılır.(Halil İbrahim Demir, İSKELE)</p> <p>Şeker rahatsızlığı olan hayvana çiğ olarak yedirilir. (Ali Emir, İLYASLAR; Nail Kayabay, DURASILAR; Şevki Alkan, Mehmet Deniz, MEYVALI)</p>

	<p>Toprak altı kısmı yem olarak hayvanlara yedirilir. (Mehmet Deniz, MEYVALI)</p> <p>Baş ağrısı olan kişiler patatesi ince dilimler halinde keserek bez yardımıyla anlına sarar. (Safiye Ercan, Şevki Alkan, MEYVALI)</p> <p>Toprak altı kısmından yemek yapılarak gıda olarak tüketilir. (Cemaliye Akca, İsmail Akca ALFATALAN; Fatma Zorlu, Ayşe Aslantekin, Ali Emir İLYASLAR)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	<p>Göz ağrıları, yanık tedavisi (Nath, 2016); Yanık tedavisi (Kayabaşı, 2011)</p>

Urticaceae

4.1.105 *Urtica dioica* L. subsp. *dioica*

Şekil 4.105: *Urtica dioica* subsp. *dioica*

Yöresel adı:	Gıcirgen, İstirgan, İsirgan Otu, Cıgirgen
Lokalite:	İLYASLAR, KARGIN, ÇAMKÖY, BALATLI, İSKELE
Kullanım Amacı:	GIDA, DİĞER (Gübre Yapımı)
Kullanılan Bölümü:	Yaprak
Yöresel kullanımları:	<p>10 litre suya 1 kg gıcirgen olacak oranda karıştırılır. 40 gün bekletilir. Bitki diplerine serpiştirilir. (Muharrem Aslantekin, Ali Emir İLYASLAR)</p> <p>Yaprakları ezilerek bez ile sorunlu bölgeye bağlanır. Kızarıncı bez çözülür. Romatizma, kireçlenme ve iltihap tedavisinde kullanılır. (Halil İbrahim Demir, Dünyani Demir; İSKELE)</p> <p>Yaprakları yemeklerde gıda olarak tüketilir. (Sevim Yıldız, ÇAMKÖY; Feriyan Ünal, İLYASLAR; Safiye Aygör, BALATLI; Ayten Çapkın, KARGIN)</p>

Literatürdeki Kullanımı:	Mayasıl, kanser, saç dökülmesi, gıda (Polat, 2010); Kanser, karaciğer hastalıklarında, romatizma, böbrek ağrılarında, guatr, verem, kaşıntı, karın ağrısı, gıda (Nath, 2016); Öksürük, soğuk algınlığı, mide yanması, böbrek sancısı, kanser, romatizma (Bulut, 2006); Cilt alerjisi, damar tıkanıklığı, romatizma, kanser, sırt ve bel ağrısı, saç dökülmesi, gaz giderici, böbrek taşı (Kılıç, 2019)
---------------------------------	--

Vitaceae

4.1.106 *Vitis vinifera* L.

Şekil 4.106: *Vitis vinifera*

Yöresel adı:	Üzüm
Lokalite:	PANAYIR, ALFATALAN, SALMANLI, AŞAĞIÇAMLI
Kullanım Amacı:	TIBBİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>Meyvelerinden pekmez yapılarak özellikle kış aylarında her sabah aç karnına bir yemek kaşığı yenilerek tüketilir. Böylece bağışıklık kuvvetlendirilir ve hastalıklara karşı koruma sağlar. (Özcan Işık, Özlem Işık, Fatma Kara PANAYIR; Ayşe Akca, Cemaliye Akca ALFATALAN; Hasibe Çoban, Dudu Ekmen SALMANLI; Hafize Yeşim, AŞAĞIÇAMLI)</p> <p>Meyvelerinden pekmez yapıp gıda olarak tüketilir. (Özcan Işık, Özlem Işık, Fatma Kara PANAYIR; Ayşe Akca, Cemaliye Akca ALFATALAN; Hasibe Çoban, Dudu Ekmen SALMANLI; Hafize Yeşim, AŞAĞIÇAMLI)</p>

**Literatürdeki
Kullanımı:**

Sarılık, nefes darlığı, kanser, korku giderici, zekâ geliştirici, sırt ağrıları, öksürük (Kılıç, 2019); İçki bıraktırıcı, gıda (Kayabaşı, 2011); Öksürük ve boğaz ağrısı tedavisi, kansızlık tedavisi, gıda (Polat,2010)

Şekil 4.106.1: Üzümleri ezilerek suyunun çıkarılması ve süzülmesi

Şekil 4.106.2: Üzüm pekmezi yapımı

Araceae

4.1.107 *Dracunculus vulgaris* Schott

Şekil 4.107: *Dracunculus vulgaris*

Yöresel adı:	Yılan Bıçağı, Yılan Mısıırı
Lokalte:	İLYASLAR, DURASILAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ
Kullanılan Bölümü:	Meyve
Yöresel kullanımları:	Meyveleri mayasıl sıkıntısı çekenler meyvelerini çiğnemededen hap gibi yutarlar. (Ayşe Aslantekin, İLYASLAR; Hasan Kayabay, DURASILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Yara tedavisi, hemoroit, ağrı kesici, romatizma, egzama, siğil, kızamık, baş ağrısı, karminatif, böbrek taşlarını düşürücü, yara tedavisi, kanser (Nath,2016); Diyabet, karın ağrısı, guatr tedavisi ve tansiyon düşürücü (Polat,2013); Öksürük (Erdoğan 2011)

Poaceae

4.1.108 *Avena sativa* L.

Şekil 4.108: *Avena sativa*

Yöresel adı:	Yulaf
Lokalite:	İLYASLAR, DURASILAR, SALMANLI
Kullanım Amacı:	YEM
Kullanılan Bölümü:	Toprak Üstü
Yöresel kullanımları:	Suyla karıştırılarak bulamaç haline getirilir. Büyükbaş hayvanların yemine eklenerek hayvan yemi olarak kullanılır. (Emin Ünal, İLYASLAR; Mehmet Çoban, SALMANLI; İsmail Aygören, DURASILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Apse, diüretik, sedatif (Çakılcıoğlu, 2011); Hayvan yemi, düdük yapımı (Kayabaşı, 2011); Gıda ve ısı yalıtımı (Polat,2010); Hemoroit, öksürük ve sedef hastalığı tedavisi (Nath,2016)

4.1.109 *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.

Şekil 4.109: *Phragmites australis*

Yöresel adı:	Kamış
Lokalite:	AŞAĞIÇAMLI, DAĞARCIK, KARGIN
Kullanım Amacı:	EL SANATLARI
Kullanılan Bölümü:	Gövde
Yöresel kullanımları:	Gövdesinde ki yapraklar temizlenerek düzleştirilir. Ucu sivri üç köşeli bir bıçak yardımıyla dallar üç parçaya ayrılır. Önce bir iskelet oluşturulur ve iskelet üzerine diğer parçalar ile örülerek sepet yapılır. (Hafize Yeşim, AŞAĞIÇAMLI; Arife Özulus, DAĞARCIK; Servet Çapkın KARGIN)
Literatürdeki Kullanımı:	Hayvan Yemi (Balos, 2007); İnşaat malzemesi, çit yapımı (Uysal, 2008)

4.1.110 *Secale cereale* L. var. *cereale*

Şekil 4.110: *Secale cereale* var. *cereale*

Yöresel adı:	Çavdar
Lokalite:	ADALI, KARGIN, YAĞCILAR
Kullanım Amacı:	YEM
Kullanılan Bölümü:	Toprak üstü
Yöresel kullanımları:	Toprak üstü kısmı kurutulup hayvanlara yem olarak yedirilir. (Servet Çapkın, KARGIN; Salih Bozkurt, ADALI; Sami Sayit, YAĞCILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	Çatı yapımı, sepet yapımı (Nath, 2016); Hayvan yemi (Kılıç, 2019)

4.1.111 *Triticum durum* Desf.

Şekil 4.111: *Triticum durum*

Yöresel adı:	Karakılçık Buğdayı, Kılçıklı
Lokalite:	ADALI, BADEMLİ, BALATLI, ÇAĞIŞ
Kullanım Amacı:	GIDA, DİĞER (Hayvanları Uzaklaştırma)
Kullanılan Bölümü:	Toprak Üstü, Tohum
Yöresel kullanımları:	<p>Domuz inen tarlaların etrafına ekilir veya yerleştirilir. Domuzları rahatsız ettiği için tarlanın talan olması engellenir. Son dönemlerde pek fazla ekilmemektedir. (Salih Bozkurt, ADALI; Osman İnkaya; BADEMLİ; Mehmet Ali Kıymaz, BALATLI)</p> <p>Tohumları taş değirmenlerde öğütülerek gıda olarak kullanılır. (İdris Yağcılarlı, Mehmet Yağcılarlı ÇAĞIŞ; Salih Bozkurt, ADALI)</p>
Literatürdeki Kullanımı:	Gıda (Demir, 2019); Gıda (Altay, 2012)

4.1.112 *Zea mays* L. subsp. *mays*

Şekil 4.112: *Zea mays* subsp. *mays*

Yöresel adı:	Mısır, Darı
Lokalite:	İLYASLAR, DURASILAR, KARGIN, YAĞCILAR
Kullanım Amacı:	TIBBİ, HAYVAN YEMİ, GIDA
Kullanılan Bölümü:	Sap. Yaprak, Meyve
Yöresel kullanımları:	<p>İdrar zorluğu çeken hayvanlara mısır püskülleri kaynatılarak suyu içilir. Bu sayede rahatsızlığı giderilir. (Ali Emir, İLYASLAR; Sabri Konmuş, YAĞCILAR)</p> <p>Sapları ve yaprakları kurutulup hayvanları yedirilir. (Servet Çapkın, KARGIN; Nail Kayabay, DURASILAR)</p> <p>Meyveleri toplandıktan sonra tarlada kalan kısım makineler ile küçük parçalara ayrılarak silaj yapılır. Silaj hayvanlara yedirilir.(Nail Kayabay, DURASILAR; Fatih Çam, ÇAMKÖY)</p>

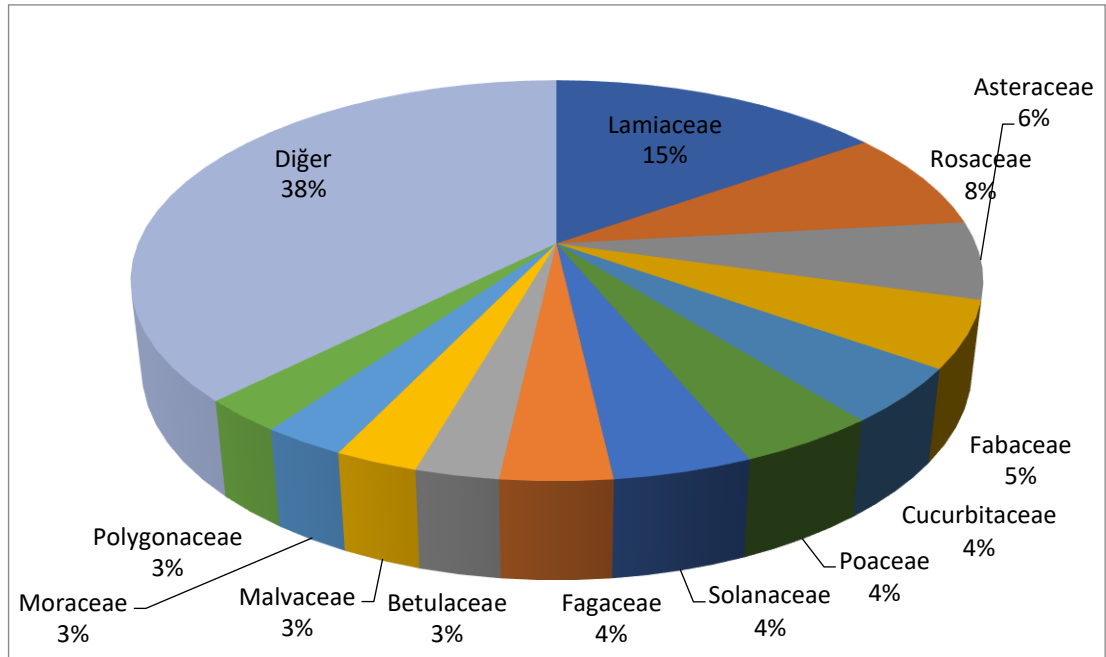
	Meyvelerinin taneleri kurutulup değirmende öğütülerek un haline getirilir. Gıda olarak kullanılır. (İdris Yağcılarlı, ÇAĞIŞ; Nail Kayabay, DURASILAR; Sabri Konmuş, YAĞCILAR)
Literatürdeki Kullanımı:	İdrar yolu enfeksiyonu (Şahin, 2019); İdrar yolu hastalıkları, kurt düşürücü, süpürge ve hasır yapımı (Aktan, 2011); Hasır yapımı, hayvan yemi (Kayabaşı, 2011); İdrar yolu hastalığı tedavisi, yakacak (Nath,2016)

Şekil 4.112.1: Mısır Kurutulması

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Balıkesir ili Bigadiç ilçesinde yapılan çalışma sonucunda 45 familyaya ait 112 taksonun etnobotanik olarak kullanımı tespit edilerek kayıt altına alınmıştır. Belirlenen familyaların en fazla taksona sahip olanları: Lamiaceae (17 Takson), Rosaceae (9 Takson), Asteraceae (7 Takson), Fabaceae (6 Takson), Poaceae (5 Takson), Cucurbitaceae (5 Takson), Solanaceae (5 Takson), Fagaceae (4 Takson), Betulaceae (3 Takson), Malvaceae (3 Takson), Moraceae (3 Takson), Polygonaceae (3 Takson)'dır. Bu familyalar araştırma bulgularının %62' sini oluşturmaktadır. Kullanımı tespit edilen diğer familyalar bir veya iki tane takson barındırarak sonuçların %38' ini oluşturmaktadırlar (Şekil 5.1.).

Şekil 5.1: Kullanımı belirlenen taksonların familyalara göre dağılımı

Çalışmada tespit edilen ilk 5 familya sıralaması (Lamiaceae, Rosaceae, Asteraceae, Fabaceae, Poaceae) çalışma alanımıza yakın bölgelerde yapılan çalışmalara benzerlik göstermektedir (Erden 1992; Sanön ve Özen 2001; Dirmenci 2006; Güner 2012; Açar ve Satıl 2014). Örneğin çalışma alanımızla sınır olan Balıkesir Üniversitesi Çağış Kampüsü florasında tespit edilen ilk 5 familya; Asteraceae %9.73, Poaceae

%8.99, Fabaceae %6.74, Lamiaceae %6.36, Apiaceae %6.0 şeklindedir (Sanön ve Özen 2001).

Ayrıca çalışma alanımızda en çok kullanımı tespit edilen bu familya üyelerinin tıbbi ve aromatik özellikte olması da alanımızda bu familya üyelerinin daha fazla olmasına yol açmıştır (Başer, 2002).

Çalışmada tespit edilen bitkilerin doğal ve kültür bitkileri olarak belirlenrek tablo halinde sunulmuştur. (Tablo 5.1)

Tablo 5.1: Doğal ve kültür bitkileri

DOĞAL	
<i>Achillea millefolium subsp. millefolium</i>	<i>Paliurus spina-christi</i>
<i>Alnus glutinosa subsp. barbata</i>	<i>Papaver rhoeas</i>
<i>Anagallis arvensis</i>	<i>Peganum harmala</i>
<i>Arbutus andrachne</i>	<i>Phillyrea latifolia</i>
<i>Artemisia scoparia</i>	<i>Phragmites australis</i>
<i>Asparagus acutifolius</i>	<i>Pinus brutia var. brutia</i>
<i>Carpinus betulus</i>	<i>Pistacia terebinthus subsp. terebinthus</i>
<i>Castanea sativa</i>	<i>Plantago lanceolata</i>
<i>Cichorium intybus</i>	<i>Plantago major subsp. major</i>
<i>Cistus laurifolius</i>	<i>Platanus orientalis</i>
<i>Cistus salviifolius</i>	<i>Polygonum aviculare</i>
<i>Conium maculatum</i>	<i>Populus nigra subsp. nigra</i>
<i>Cornus mas</i>	<i>Portulaca oleracea</i>
<i>Corylus avellana var. avellana</i>	<i>Prunus divaricata var. divaricata</i>
<i>Crataegus orientalis</i>	<i>Prunus domestica</i>
<i>Cydonia oblonga</i>	<i>Prunus spinosa</i>
<i>Datura stramonium</i>	<i>Pteridium aquilinum</i>
<i>Diospyros kaki</i>	<i>Quercus cerris</i>
<i>Dorycnium graecum</i>	<i>Quercus infectoria subsp. infectoria</i>
<i>Dracunculus vulgaris</i>	<i>Raphanus raphanistrum</i>
<i>Ecballium elaterium</i>	<i>Rhus coriaria</i>
<i>Elaeagnus angustifolia var. angustifolia</i>	<i>Rosa phoenicia</i>
<i>Equisetum giganteum</i>	<i>Rubus sanctus</i>
<i>Fagus orientalis</i>	<i>Rumex acetosella</i>
<i>Ficus carica subsp. carica</i>	<i>Rumex patientia</i>
<i>Galium verum subsp. verum</i>	<i>Salix caprea</i>
<i>Helichrysum plicatum subsp. plicatum</i>	<i>Salvia tomentosa</i>
<i>Helleborus orientalis</i>	<i>Sambucus nigra</i>

<i>Hyoscyamus niger</i>	<i>Satureja cuneifolia</i>
<i>Hypericum perforatum subsp. veronense</i>	<i>Sideritis perfoliata</i>
<i>Juglans regia</i>	<i>Silybum marianum subsp. marianum</i>
<i>Juncus effusus subsp. effusus</i>	<i>Spartium junceum</i>
<i>Lavandula stoechas subsp. stoechas</i>	<i>Taraxacum microcephaloides</i>
<i>Malva sylvestris</i>	<i>Teucrium chamaedrys subsp. chamaedrys</i>
<i>Matricaria chamomilla var. chamomilla</i>	<i>Teucrium polium subsp. polium</i>
<i>Melissa officinalis subsp. officinalis</i>	<i>Thymus zygoides</i>
<i>Mentha aquatica</i>	<i>Tilia argentea</i>
<i>Mentha longifolia subsp. typhoides</i>	<i>Urtica dioica subsp. dioica</i>
<i>Micromeria myrtifolia</i>	<i>Vicia peregrina</i>
<i>Morus alba</i>	<i>Viscum album subsp. album</i>
<i>Morus nigra</i>	<i>Vitex agnus-castus</i>
<i>Origanum onites</i>	<i>Ziziphora taurica subsp. taurica</i>
<i>Origanum vulgare subsp. hirtum</i>	<i>Zizyphus jujuba</i>
KÜLTÜR	
<i>Abelmoschus esculentus</i>	<i>Ocimum basilicum</i>
<i>Anethum graveolens</i>	<i>Papaver somniferum var. somniferum</i>
<i>Avena sativa</i>	<i>Phaseolus vulgaris</i>
<i>Brassica oleracea</i>	<i>Phaseolus vulgaris</i>
<i>Citrullus lanatus</i>	<i>Prunus armeniaca</i>
<i>Cucumis melo</i>	<i>Secale cereale var. cereale</i>
<i>Cucurbita pepo</i>	<i>Sesamum indicum</i>
<i>Lagenaria siceraria</i>	<i>Solanum tuberosum</i>
<i>Lavandula angustifolia</i>	<i>Spinacia oleracea</i>
<i>Lycopersicon esculentum</i>	<i>Triticum durum</i>
<i>Malus sylvestris subsp. orientalis</i>	<i>Vigna unguiculata subsp. sesquipedalis</i>
<i>Nicotiana tabacum</i>	<i>Vitis vinifera</i>
<i>Nigella sativa</i>	<i>Zea mays subsp. mays</i>

Tabloya göre tespit edilen taksonları büyük bir çoğunluğunu doğal bitkiler oluşturmaktadır. Bu sonuç yerel halkın etrafında doğal yetişen ve hemen toplayabildiği bitkileri daha çok tercih ettiği görülmektedir.

Etnobotanik özellikleri belirlenen taksonlar, kullanım amaçlarına göre yedi ana başlık altında toplanmıştır: Gıda, tıbbi, el sanatları, hayvan yemi, arı bitkileri, yakacak ve diğer olarak belirlenmiştir. Ayrıca kendi içlerinde; tıbbi (insan ve hayvan hastalıkları), gıda (yemek, baharat, meyve, çay, yağ, pekmez/reçel), el sanatları (sepet, süpürge, nazarlık, mutfak malzemesi, oyun kaşığı/oyuncak, mobilya/ahşap

malzeme, süs vb.), yem, yakacak, arı bitkileri ve diğer (gübre yapımı, haşerat uzaklaştırma, güzel koku, tarla güvenliği vb.) şeklinde tasnif edilmiştir. (Tablo 5.2.)

Tablo 5.2: Taksonların kullanım amaçlarına göre dağılımı

Kullanım Şekli	Takson Sayısı	Kullanım Sayısı	Takson Sayısı	Kullanım Sayısı	
Tıbbi	72	132	İnsan Hastalıkları	67	123
			Hayvan Hastalıkları	8	9
Gıda	51	63	Yemek	22	23
			Meyve	21	21
			Baharat	7	7
			Çay	4	4
			Yağ	5	5
			Pekmez/Reçel	3	3
			El Sanatları	27	65
			Sepet	7	7
			Nazarlık	3	3
			Mutfak Malzemesi	6	12
			Mobilya/Ahşap Malzeme	13	30
			Süs	2	2
			Oyuncak/Oyun Kaşığı	6	6
Yakacak	11	11	Sobada Yakılır	11	11
Yem	9	9	Hayvan Yemi	9	9
Arı Bitkisi	9	9	Bal Üretimi	9	9
Diğer	6	8	Farklı Kullanımlar	6	8
TOPLAM	112	297		112	297

Etnobotanik özellikleri belirlenen 45 familyaya ait 112 taksonun toplam 297 farklı kullanımı tespit edilmiştir (Tablo 5.1.). Bu kullanımların takson şu şekildedir: Tıbbi (72), gıda (51), el sanatları (27), yakacak (11), yem (9), arı bitkileri (9) ve diğer (6). Belirlenen taksonların kullanım sayıları ise Tıbbi (132), gıda (63), el sanatları (65), yakacak (11), yem (9), arı bitkileri (9) ve diğer (8) şeklindedir.

Çalışmamız sonucunda tespit edilen taksonların; familyaları, bilimsel adları, yöresel adları, lokaliteleri, kullanılan kısımları, kullanım amaçları, hazırlanışları ve herbaryum numaraları Tablo 5.3.'de verilmiştir.

Tablo 5.3: Araştırma Alanında Kullanımı Tespit Edilen Taksonlar ve Kullanım Şekilleri

FAMİLYA	TAKSON	YÖRESEL	LOKALİTE	KULLANILAN KISIM	AMAÇ	KULLANIM ŞEKLİ	HERBARYUM NO
Anadaceae	<i>Sambucus nigra</i> L.	Kokar Ot Mürver Münevver	Alan Alfatalan	Meyve	Tıbbi	Şerbet, Haricen cilde yüzeysel olarak uygulanır, Yağı sürülür	GT-1047
Amaranthaceae	<i>Spinacia oleracea</i> L.	Ispanak	İskele Alfatalan	Yaprak	Tıbbi Gıda	Bölgeye bağlanır, Yemek	GT-1081
Anacardiaceae	<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>terebinthus</i>	Çitlembik Çetlemik	Hisarköy Çamköy İlyaslar Çağış	Dal Meyve	Tıbbi Gıda El Sanatları	Yağ, Nazarlık, Oyun kaşığı	GT-1105
Anacardiaceae	<i>Rhus coriaria</i> L.	Somak Somak Otu	Durasılar İskele	Meyve	Tıbbi Gıda	Baharat	GT-1020
Apiaceae	<i>Anethum graveolens</i> L.	Günnem Dere Otu	Kargın	Yaprak	Gıda	Baharat	GT-1040
Apiaceae	<i>Conium maculatum</i> L.	Baldıran	İlyaslar	Yaprak	Tıbbi	Yenir	GT-1016
Araceae	<i>Dracunculus vulgaris</i> Schott	Yılan Bıçağı Yılan Mısıırı	İlyaslar Durasılar	Meyve	Tıbbi	Hap gibi yutulur	GT-1101
Asparagaceae	<i>Asparagus acutifolius</i> L.	Kuşkonmaz	Aşağıgöcek Meyvalı Panayır	Sürgün	Gıda	Yemek yapılır	GT-1095

Asteraceae	<i>Achillea millefolium</i> L. subsp. <i>millefolium</i>	Ayvadana Civanperçem Akbaş Otu Göbek Otu	Alan Alfatalan Dağarcık	Çiçek Yaprak	Tıbbi	Çay, Bölgeye bağlama, Ezilerek uygulanır	GT-1041
Asteraceae	<i>Artemisia scoparia</i> Waldst. & Kit.	Süpürgelik Otu	İskele	Toprak Üstü	El Sanatları	Süpürge	GT-1082
Asteraceae	<i>Cichorium intybus</i> L.	Hindiba Acı Hindiba	Kargın İskele	Yaprak	Gıda	Yemek yapılır	GT-1111
Asteraceae	<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i>	Altınotu	Aşağıgöcek	Çiçek Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1027
Asteraceae	<i>Matricaria chamomilla</i> L. var. <i>chamomilla</i>	Papatya	Alfatalan Çeribaşı İlyaslar	Çiçek Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1017
Asteraceae	<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn. subsp. <i>marianum</i>	Çakırğa	Durasılar	Çiçek Tohum Toprak Üstü	Tıbbi Arı Bitkileri	Çay, Suyu hayvanlara içirilir, Arı konağı	GT-1063
Asteraceae	<i>Taraxacum microcephaloides</i> Soest	Karaindiba	Durasılar Kargın İskele	Yaprak	Gıda	Yemek yapılır	GT-1067
Betulaceae	<i>Alnus glutinosa</i> subsp. <i>barbata</i> (C.A.Mey.) Yalt.	Karaağaç	Alfatalan Adalı Çamköy, Durasılar Meyvalı	Gövde Dal	El Sanatları Yakacak	Ekmek Küreği, Baston, Sobada yakılır	GT-1048
Betulaceae	<i>Carpinus betulus</i> L.	Gürgen	Dağarcık Durasılar	Gövde Dal	El Sanatları Yakacak	Tokaç (Çamaşır dövücü), Sobada yakılır	GT-1097

Betulaceae	<i>Corylus avellana</i> L. var. <i>avellana</i>	Yabani Fındık	Aşağıçamlı Dağarcık Çamköy	Gövde Dal	El Sanatları	Sepet, Köfün, Çumak	GT-1029
Brassicaceae	<i>Brassica oleracea</i> L.	Dürülgen Kelem Lahana	Kargın Alfatalan İlyaslar	Yaprak	Gıda	Yemek	GT-1019
Brassicaceae	<i>Raphanus raphanistrum</i> L.	Turp Otu	İskele	Yaprak	Gıda	Yemek	GT-1096
Cistaceae	<i>Cistus laurifolius</i> L.	Murt	Salmanlı Durasılar Alan Yukarıgöcek	Çiçek Yaprak	Tıbbi Arı Bitkileri	Çay, Arı konağı	GT-1062
Cistaceae	<i>Cistus salviifolius</i> L.	Pamuk Otu	İlyaslar Durasılar	Çiçek	Arı Bitkileri	Arı konağı	GT-1015
Cornaceae	<i>Cornus mas</i> L.	Kızılcık	Çamköy Okçularyeri	Dal Meyve Gövde	Tıbbi El Sanatları	Meyve suyu, Baston	GT-1099
Cucurbitaceae	<i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai	Çömez Karpuz	Kargın Durasılar	Meyve	Gıda	Yenir	GT-1044
Cucurbitaceae	<i>Cucumis melo</i> L.	Serkele Topatan Kavun	Kargın Yukarıgöcek	Meyve	Gıda	Yenir	GT-1043
Cucurbitaceae	<i>Cucurbita pepo</i> L.	Aşkabağı (Kabak)	Alfatalan Durasılar	Meyve	Gıda	Yemek	GT-1049
Cucurbitaceae	<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. Rich	Eşek Hıyarı Şeytan Keleş	Durasılar Kargın	Meyve	Tıbbi	Buruna çekilir	GT-1068

Cucurbitaceae	<i>Lagenaria siceraria</i> (Mol.) Standl.	Su kabağı Süs Kabağı	Cami Panayır Salmanlı	Meyve	El Sanatları	Kepçe, Tas, İbrik, Süs	GT-1098
Dennstaedtiaceae	<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	Taş Eğreltisi Eğrelti Otu	Alfatalan, Aşağıçamlı İlyaslar Meyvalı Yukarıgöcek	Yaprak	Tıbbi Diğer	Çay, Sebze koruma	GT-1092
Ebenaceae	<i>Diospyros kaki</i> L.	Cennet Hurması	Alfatalan	Meyve	Tıbbi Gıda	Yenir	GT-1035
Elaeagnaceae	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L. var. <i>angustifolia</i>	İğde	Çeribaşı İlyaslar Dağarcık	Meyve	Tıbbi Gıda	Yenir	GT-1012
Equisetaceae	<i>Equisetum giganteum</i> L.	Kırkkilit Otu	Alan İskele	Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1083
Ericaceae	<i>Arbutus andrachne</i> L.	Davulga	İskele	Çiçek	Arı Bitkileri	Arı konağı	GT-1085
Fabaceae	<i>Dorycnium graecum</i> (L.) Ser.	Yonca	İlyaslar	Yaprak	Yem	Hayvan yemi	GT-1013
Fabaceae	<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Ak Fasülye Küçük Fasülye Ayşekadın Şeker Fasülye Sırık Fasülye	Yukarıgöcek Meyvalı Alan	Meyve	Gıda	Yemek	GT-1060
Fabaceae	<i>Spartium junceum</i> L.	Katırtırnağı	İlyaslar Kargın	Dal	El Sanatları	Süs, Süpürge	GT-1074

Fabaceae	<i>Vicia faba</i> L.	Bakla	Alan Alfatalan Panayır	Meyve	Tıbbi Gıda	Lapası yenir, Yemek	GT-1100
Fabaceae	<i>Vicia peregrina</i> L.	Efenk Efenk Samanı Samanlık	Durasılar İlyaslar Meyvalı	Toprak Üstü	Yem	Hayvan yemi	GT-1021
Fabaceae	<i>Vigna unguiculata</i> subsp. <i>sesquipedalis</i> (L.) Verdcourt	Börülce Çatak Börülcesi	Alan Yukarıgöcek Alfatalan	Meyve	Gıda	Yemek	GT-1051
Fagaceae	<i>Castanea sativa</i> Mill.	Kestane	Meyvalı	Dal Gövde Meyve	Gıda El Sanatları Yakacak	Meyvesi yenir, Ambar, Merdiven, Sobada yakılır	GT-1091
Fagaceae	<i>Fagus orientalis</i> Lipsky	Kayın	Meyvalı	Dal Gövde	El Sanatları Yakacak	Sapına (Bahçe Aleti), Sobada yakılır	GT-1090
Fagaceae	<i>Quercus cerris</i> L.	Meşe	Aşağıgöcek İlyaslar Meyvalı	Dal Gövde	Yakacak El Sanatları	Misket, Yapı malzemesi, Sobada yakılır	GT-1093
Fagaceae	<i>Quercus infectoria</i> Oliv. subsp. <i>infectoria</i>	Pelit	İlyaslar Bademli Yukarıgöcek	Dal Gövde Meyve	Yakacak Yem	Sobada yakılır, Hayvan yemi	GT-1061

Hypericaceae	<i>Hypericum perforatum</i> subsp. <i>veronense</i> (Schrank) H.Linb.	Sarı Kantaron	Alan İlyaslar Durasılar Meyvalı Kargın Bademli Çamköy İskele	Çiçek	Tıbbi	Çay, Yağ	GT-1009
Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz Çetin Ceviz	Adalı Balatlı Çamköy Dağarcık Kargın Meyvalı Panayır	Dal Gövde Meyve	Tıbbi Gıda El Sanatları Yakacak	Meyvesi yenir, Tarhana karıştırıcı, Mutfak tahtası, Balta sapı, Bıçak sapı, Yapı malzemesi, Baston, Oyun Kaşığı, Misket, Sobada yakılır	GT-1030
Juncaceae	<i>Juncus effusus</i> L. subsp. <i>effusus</i>	Çayır Otu	Alfatalan Aşağıçamlı Bademli	Toprak Üstü	El Sanatları	Sepet	GT-1054
Lamiaceae	<i>Lavandula angustifolia</i> Mill.	Lavanta	İskele	Çiçek	Arı Bitkileri	Arı konağı	GT-1084
Lamiaceae	<i>Lavandula stoechas</i> L. subsp. <i>stoechas</i>	Karabaş Otu Baş Otu	Alan İlyaslar İskele Kargın	Çiçek Yaprak	Tıbbi	Çay, Çiçeği çiğnenip yutulur	GT-1008

Lamiaceae	<i>Melissa officinalis</i> L. subsp. <i>officinalis</i>	Oğul Otu	İlyaslar Salmanlı	Yaprak	Tıbbi	Hayvanların ayaklarında şiş bölgeye bağlanır, Baharat	GT-1007
Lamiaceae	<i>Mentha aquatica</i> L.	Deli nane	Alan Dağarcık	Yaprak	Gıda, Tıbbi	Baharat, Çay	GT-1077
Lamiaceae	<i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>typhoides</i> (Briq.) Harley	Nane	Alan Durasılar Salmanlı Yağcılar Yukarıgöcek	Yaprak	Tıbbi Gıda	Çay, Baharat	GT-1045
Lamiaceae	<i>Micromeria myrtifolia</i> Boiss. & Hohen.	Ayaklı Kekik	Dağarcık Kargın	Çiçek Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1069
Lamiaceae	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Fesleğen	Durasılar İlyaslar Yukarıgöcek	Toprak Üstü	Diğer	Güzel koku, Sinek uzaklaştırma	GT-1102
Lamiaceae	<i>Origanum onites</i> L.	Taş kekiği Kekik Dağ kekiği Akbaş kekik	Alfatalan Durasılar Hisarköy	Toprak Üstü	Tıbbi Gıda	Çay, Baharat	GT-1112
Lamiaceae	<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>hirtum</i> (Link) Ietswaart	Nuz Otu Nuzlu Ot Kekik	Çamköy İlyaslar Durasılar Hisarköy	Çiçek Yaprak	Tıbbi Gıda	Çay, Yağ, Sebze koruma, Arı konağı	GT-1026

Lamiaceae	<i>Salvia tomentosa</i> Mill.	Ada Çayı Boşapla Boş Yaprığı Şapla Mezar Çayı	Aşağıçamlı Dağarcık Durasılar Meyvalı Kargın İskele	Yaprak	Tıbbi	Çay, Yağ	GT-1028
Lamiaceae	<i>Satureja cuneifolia</i> Ten.	Sivri kekik	Hisarköy Dağarcık Çamköy	Çiçekli dallar	Tıbbi	Çay	GT-1079
Lamiaceae	<i>Sideritis perfoliata</i> L.	Antalya Ada Çayı Ballıbaba Minare Otu	Alfatalan Dağarcık Kargın Panayır Salmanlı Cami Alan	Çiçek Yaprak	Tıbbi Gıda	Çay	GT-1031
Lamiaceae	<i>Teucrium chamaedrys</i> L. subsp. <i>chamaedrys</i>	Bodurca Mahmut Kısa Mahmut	Alan Dağarcık Kargın Salmanlı	Çiçek Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1034
Lamiaceae	<i>Teucrium polium</i> L. subsp. <i>polium</i>	Hacıyavşan	Dağarcık	Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1080
Lamiaceae	<i>Thymus zygoides</i> Griseb.	Gargıfesleğen Kekik	Alfatalan Cami Çeribaşı, Salmanlı	Çiçek Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1033

Lamiaceae	<i>Vitex agnus-castus</i> L.	Hayıt	Aşağıçamlı İlyaslar Bademli Alfatalan Kargın	Çiçek Yaprak Dal	Tıbbi El Sanatları Arı Bitkileri	Kaynatılır, Süpürge, Sepet, Arı konağı	GT-1001
Lamiaceae	<i>Ziziphora taurica</i> M.Bieb. subsp. <i>taurica</i>	Nane Ruhü	Alan İlyaslar	Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1002
Malvaceae	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench	Bamya	Alan Alfatalan Okçularyeri Balatlı Çamköy Bademli	Meyve	Gıda	Yemek	GT-1075
Malvaceae	<i>Malva sylvestris</i> L.	Ebegümeçi	İskele	Yaprak	Tıbbi Gıda	Rahatsız olan bölgeye bağlanır, Yemek	GT-1086
Malvaceae	<i>Tilia argentea</i> Desf. ex DC.	İhlamur	Cami Durasılar Meyvalı Kargın Salmanlı	Çiçek Yaprak	Tıbbi Gıda El Sanatları Arı Bitkileri	Çay, Balta sapı, Baston, Arı konağı	GT-1022
Moraceae	<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>carica</i>	İncir	Bademli İlyaslar Kargın Yukarıgöcek	Meyve	Tıbbi El Sanatları Gıda	Yaraya sürülür, Yenir, Oyuncak araba	GT-1011

Moraceae	<i>Morus alba</i> L.	Dut	Adalı, Aşağıçamlı Kargın Yağcılar	Dal Gövde Meyve	Gıda El Sanatları	Meyvesi yenir, Tarhana karıştırıcı	GT-1036
Moraceae	<i>Morus nigra</i> L.	Karadut	Aşağıçamlı İlyaslar Okçularyeri Panayır	Meyve	Tıbbi Gıda	Bölgeye sürülür, Meyvesi yenir, Meyve suyu	GT-1046
Nitrariaceae	<i>Peganum harmala</i> L.	Üzerlik	Alan İskele	Tohum	Tıbbi El Sanatları	Buharı solunur, Nazarlık	GT-1087
Oleaceae	<i>Phillyrea latifolia</i> L.	Pıynar	Alfatalan Çamköy Durasılar İlyaslar	Gövde Dal	El Sanatları Yakacak	Süpürge, Oyun kaşığı, Sobada yakılır	GT-1053
Padaliceae	<i>Sesamum indicum</i> L.	Susam	Adalı Balatlı Durasılar İlyaslar Çağış	Tohum	Tıbbi Gıda Yem	Yağ, Bigadiç helvası, Hayvan yemi	GT-1078
Papaveraceae	<i>Papaver rhoeas</i> L.	Gelincik	Alfatalan Kargın	Yaprak	Gıda	Yemek yapılır	GT-1042
Papaveraceae	<i>Papaver somniferum</i> L. var. <i>somniferum</i>	Afyan Ayfan Haşhaş	Çağış Kargın	Tohum	Tıbbi Gıda	Yağ, Poğaç, Borek	GT-1037

Pinaceae	<i>Pinus brutia</i> Ten. var. <i>brutia</i>	Çam	Adalı Aşağıçamlı Alfatalan Çamköy Dağarcık İlyaslar İskele Meyvalı Panayır Yağcılar	Dal Gövde Meyve	Tıbbi Yakacak El Sanatları	Çay, Sakızı yutulur, Merhem, Pekmez, Ekmek küreği, Sini, Tokaç, Sepet, Testi kapağı, Yapı malzemesi, Külbür, Odun eşegi, Ekmek teknesi, Baston, Balta sapı	GT-1023
Plantaceae	<i>Platanus orientalis</i> L.	Çınar	Alan Adalı Kargın Yağcılar Salmanlı Meyvalı	Gövde Dal	El Sanatları Yakacak	Baston, Tokaç, Sobada yakılır	GT-1038
Plantaginaceae	<i>Plantago lanceolata</i> L.	Sinir Otu	İlyaslar Kargın	Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1110
Plantaginaceae	<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i>	Sinir Otu	İlyaslar Durasılar Kargın	Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1005
Poaceae	<i>Avena sativa</i> L.	Yulaf	İlyaslar Durasılar Salmanlı	Toprak Üstü	Yem	Hayvan yemi	GT-1018

Poaceae	<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud.	Kamış	Aşağıçamlı Dağarcık Kargın	Gövde Dal	El Sanatları	Sepet	GT-1070
Poaceae	<i>Secale cereale</i> L. var. <i>cereale</i>	Çavdar	Adalı Kargın Yağcılar	Toprak Üstü	Yem	Hayvan yemi	GT-1039
Poaceae	<i>Triticum durum</i> Desf.	Karakılçık Buğdayı Kılıçıklı	Adalı Bademli Balatlı Çağış	Toprak Üstü	Gıda Diğer	Yemek, Un, Keşkek, Domuzları uzaklaştırma	GT-1076
Poaceae	<i>Zea mays</i> L. subsp. <i>mays</i>	Mısır Darı	İlyaslar Durasılar Kargın Yağcılar	Toprak Üstü Meyve	Tıbbi Gıda Yem	Püskülleri kaynatılır, Hayvan yemi	GT-1025
Polygonaceae	<i>Polygonum aviculare</i> L.	Kuş Ekmeği	Kargın	Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1071
Polygonaceae	<i>Rumex acetosella</i> L.	Kuzu Kulağı	İskele Kargın	Yaprak	Tıbbi Gıda	Yenir	GT-1088
Polygonaceae	<i>Rumex patientia</i> L.	Alabada Efelek	Bademli İlyaslar Durasılar Panayır	Yaprak	Tıbbi Gıda	Yaprakları kaynatılır, Yemek	GT-1064
Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i> L.	Semiz Otu Semizlik	İskele	Yaprak	Tıbbi Gıda	Bölgeye bağlanır, Yemek	GT-1089
Primulaceae	<i>Anagallis arvensis</i> L.	Bağırsak Otu	Alfatalan	Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1103
Ranunculaceae	<i>Helleborus orientalis</i> Lam.	Karacalüle	İlyaslar Durasılar	Çiçek Yaprak	Tıbbi	Kaynatılır	GT-1010

Ranunculaceae	<i>Nigella sativa</i> L.	Bayır Çöhür Otu Çörek Otu Çör Otu	Kargın Çağış İskele	Tohum	Tıbbi Gıda Yem	Yağ, Baharat, Börek, Poğaç, Hayvan yemi	GT-1072
Rhamnaceae	<i>Paliurus spina-christi</i> Mill.	Çaltı	İlyaslar Durasılar Panayır Alan Çamköy Hisarköy Kargın Alfatalan Panayır Salmanlı	Çiçek Dal	Tıbbi El Sanatları Arı Bitkileri	Çomağı yakılır, Nazarlık, Süpürge	GT-1006
Rhamnaceae	<i>Zizyphus jujuba</i> Mill.	Hünnap	Çeribaşı Salmanlı, Yağcılar	Meyve	Tıbbi Gıda	Yenir	GT-1024
Rosaceae	<i>Crataegus orientalis</i> Pall. ex M.Bieb.	Alıç	Alan Çeribaşı	Çiçek	Tıbbi	Çay	GT-1106
Rosaceae	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Ayva	İlyaslar	Meyve Yaprak	Tıbbi Gıda	Çay, Meyvesi yenir	GT-1014
Rosaceae	<i>Malus sylvestris</i> (L.) Mill. subsp. <i>orientalis</i> (Uglitzk.) Browicz	Ağa Alma Almat Saray Elması Şer Elması Şıkırdaklı Şeytan Elması Elma	Alfatalan Durasılar Yukarıgöcek	Meyve	Tıbbi Gıda	Yenir	GT-1057

Rosaceae	<i>Prunus armeniaca</i> L.	Kayısı	Cami İlyaslar Salmanlı	Meyve	Tıbbi Gıda	Meyve suyu, Meyvesi Yenir	GT-1004
Rosaceae	<i>Prunus divaricata</i> Ledeb. var. <i>divaricata</i>	Hırsız Almaz Yeşil Erik	Alfatalan Yukarıgöcek Çamköy	Meyve	Tıbbi Gıda	Yenir	GT-1056
Rosaceae	<i>Prunus domestica</i> L.	Mürdüm Eriği Mürdümük	Alfatalan Yukarıgöcek	Meyve	Tıbbi Gıda	Şerbet, Kurutulup yenir	GT-1050
Rosaceae	<i>Prunus spinosa</i> L.	Güvem Keçi Eriği	Alfatalan Durasılar Çeribaşı	Meyve	Tıbbi Gıda	Meyvesi yenir, Meyve suyu, Bez ile sürülür	GT-1055
Rosaceae	<i>Rosa phoenicia</i> Boiss.	Kuşburnu	Alan Alfatalan Okçularyeri Balatlı Çamköy Bademli	Meyve	Tıbbi Gıda	Marmelat, Çay, Mevesi yenir	GT-1058
Rosaceae	<i>Rubus sanctus</i> Schreb.	Bayır Kırantısı Bögürtlen Kırantı	Alan Okçularyeri Çeribaşı	Meyve	Tıbbi Gıda	Meyvesi yenir, Meyve suyu	GT-1104
Rubiaceae	<i>Galium verum</i> L. subsp. <i>verum</i>	Yapışık Otu	Alan Alfatalan	Yaprak	Tıbbi	Çay	GT-1109

Salicaceae	<i>Populus nigra</i> L. subsp. <i>nigra</i>	Kavak	Adalı Çamköy Durasılar Meyvalı	Gövde Dal	El Sanatları	Ekmek tahtası, Salça karıştırıcı, Binet, Merdane, Oyun kaşığı, Kovan, Baston, Dirgen	GT-1094
Salicaceae	<i>Salix caprea</i> L.	Sorgun	Bademli Adalı Aşağıçamlı	Gövde Dal	El Sanatları	Sepet	GT-1107
Santalaceae	<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>album</i>	Burç Ökse Otu	Alfatalan Alan Çamköy Durasılar İskele Yukarıgöcek	Dal Gövde Meyve	Tıbbi El Sanatları	Çay, Sepet	GT-1052
Solanaceae	<i>Datura stramonium</i> L.	Uyutan Ot Tatala	Balatlı Durasılar	Tohum	Tıbbi	Çiğnenir	GT-1065
Solanaceae	<i>Hyoscyamus niger</i> L.	Gülbecik	Alan	Tohum	Tıbbi	Gözlere buhar uygulaması	GT-1108
Solanaceae	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	İyişibalcan Domates	Kargın Durasılar Adalı	Meyve	Gıda	Yemek, Salata	GT-1073
Solanaceae	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	Tütün	Durasılar Kargın	Yaprak	Tıbbi	Bölgeye uygulanır, Ticaret, Sigaralık	GT-1066

Solanaceae	<i>Solanum tuberosum</i> L.	Kumpur Patates	Alfatalan İlyaslar İskele Durasılar Meyvalı	Gövde	Tıbbi Gıda Yem	Hayvanlara çiğ yedirilir, Şiş bölgeye bağlanır, Yemek, Hayvan yemi	GT-1032
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>dioica</i>	Gıcirgen İstirgan İsirgan Otu Cıcirgen	İlyaslar Kargın Çamköy Balatlı İskele	Yaprak	Tıbbi Gıda Diğer	Bölgeye bağlanır, Yemek, Gübre yapımı	GT-1003
Vitaceae	<i>Vitis vinifera</i> L.	Üzüm	Panayır Alfatalan Salmanlı Aşağıçamlı	Meyve	Tıbbi Gıda	Pekmez, Meyvesi yenir	GT-1059

Çalışma alanımız ile alanımıza yakın bölgelerde yapılan etnobotanik çalışmalarda bitkilerin geleneksel kullanımlarına yönelik elde edilen sonuçlar Tablo 5.4'te verilmiştir. Çalışma sonuçlarımız bölgeye nispeten yakın ve benzer iklim yapısına sahip olan Alaçam Dağları sonuçlarına kısmen benzerlik göstermektedir (Alkaç 2013).

Ayrıca araştırma alanımızda arı bitkisi ayırımı da diğer çalışmalardan farklılık göstermektedir.

Tablo 5.4: Tespit edilen taksonların kullanım amaçlarının yakın çevre çalışmaları ile karşılaştırılması

Kullanım Amaçları	Burhaniye Havran (Polat 2010)	Savaştepe Kepsut (Nath 2016)	Alaçam Dağları (Alkaç 2013)	Kazdağı (Satıl ve ark. 2007)	Madra Dağı (Satıl ve ark. 2008)	Manyas (Kayabaşı 2011)	Bandırma (Onar, 2006)	Bigadiç (Tanaydın 2021)
Tıbbi	118	245	44	130	46	80	65	72
Gıda	140	120	53	153	52	79	41	51
El Sanatları	46	-	-	41	14	17	-	26
Yakacak	20	-	11	16	-	14	4	11
Yem	30	47	-	25	19	36	-	9
Süs	34	-	-	-	10	28	6	2
Boya	-	28	-	-	-	9	4	-
Arı Bitkisi	-	-	-	-	-	-	-	9
Diğer	40	57	8	66	12	19	15	8
Toplam Takson	239	304	75	243	115	173	98	112

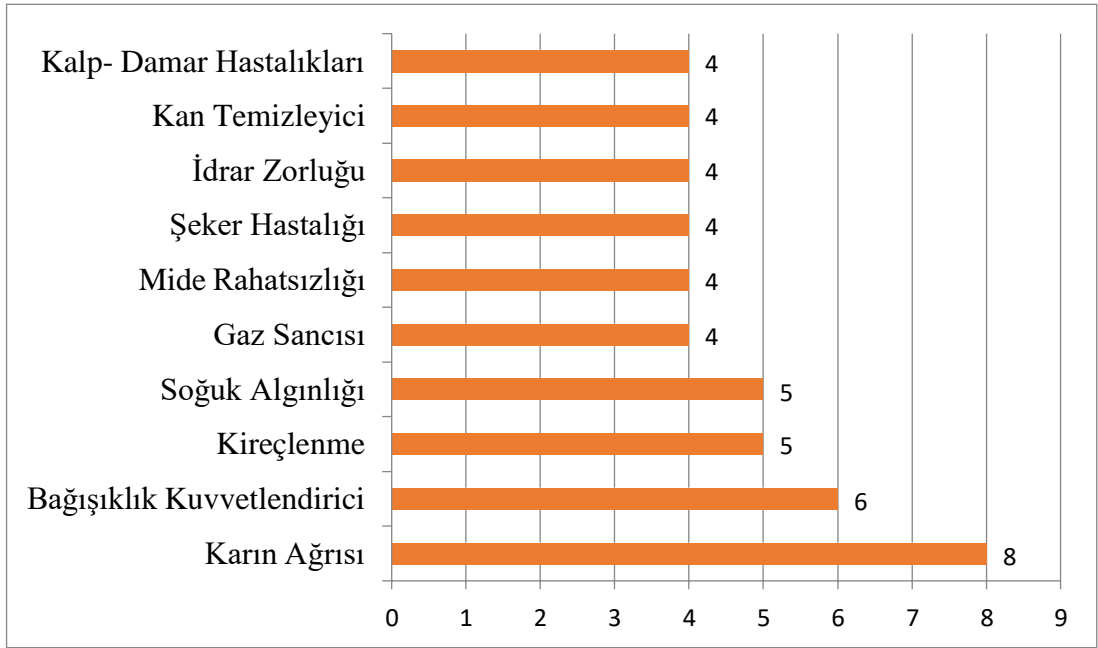
Çevrede yapılan çalışmalarda sınıflandırmalar benzerlik göstermektedir. Bu çalışmalarda kullanım amaçlarına göre değerlendirdiğimizde gıda amaçlı kullanılan takson sayılarının daha çok olduğunu görüyoruz. Fakat çalışmamızda tıbbi amaçlı sonuçlar daha fazladır. Çevre çalışmaların birkaçında görülmesine rağmen bizim çalışmamızda boya bitkisine rastlanmamıştır. Son olarak çalışmamızda arı bitkilerine de özellikle yer verilmiştir.

5.1 Tıbbi Amaçlı Kullanılan Bitkiler

Çalışmamız neticesinde 72 taksonun 132 tıbbi amaçlı kullanımı tespit edilmiştir. Bu tıbbi kullanımların 123'ünün insan hastalıkları ve 9'unun da hayvan hastalıkları tedavisinde kullanıldığı belirlenmiştir.

İnsan Hastalıklarında Kullanılanı Tespit Edilen Taksonlar

Kırsal mahalleler başta olmak üzere tedavi amaçlı bitki kullanımı yörede oldukça yaygındır. Hem insan hastalıkları hem de hayvan hastalıkları tedavisinde aktif şekilde bitki kullanımı göze çarpmaktadır. İnsan hastalıklarında bitki kullanımı genellikle karın ağrısı (8), bağışıklık kuvvetlendirici (6), kireçlenme (5), soğuk algınlığı (5), astım-bronşit (4), gaz sancısı (4), mide rahatsızlığı (4), şeker hastalığı (4), idrar zorluğu (4), kan temizleyici (4) ve kalp- damar hastalıkları (4) tedavisi amaçlı yoğunlaşmaktadır (Şekil 5.2.).

Şekil 5.2: Çalışma alanında tedavi amaçlı bitki kullanımı tespit edilen hastalıklar

Yöre halkı doğadan topladığı yabani bitkileri doğrudan tedavi amaçlı kullanmaktadır. Bu sonuçlara göre bitkilerin genellikle sindirim sistemi rahatsızlıklarının tedavisinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Nath (2016), Savaştape ve Kepsut bölgesinde yapmış oldukları çalışmada en çok mide rahatsızlığı tedavisinde kullanılan takson tespit

etmiştir. Ayrıca Polat (2010)'ın Havran ve Burhaniye ilçelerinde yaptığı çalışma sonuçlarına göre karın ağrısı, gaz sancısı ve midevi hastalık tedavilerinde 39 kullanım belirlenmiştir.

İnsan hatalıkları tedavisinde diğerlerine göre daha çok kullanılan bitkiler: *Pinus brutia* var. *brutia* (7), *Hypericum perforatum* subsp. *veronense* (5), *Malva sylvestris* (5) ve *Salvia. tomentosa* (4). Diğer taksonlar ise 3 veya daha fazla kullanıma sahiptir.

Salvia tomentosa çevrede yapılmış çalışmalarda soğuk algınlığı (Satıl 2007, Polat 2010, Nath 2016) ve boğaz ağrısında (Alkaç 2013, Kayabaşı 2011) kullanıldığı belirlenmiştir. Bigadiç ilçesinde yapılan çalışmamızda bu bulgulara ek olarak bel fitiği tedavisinde kullanımı tespit edilmiştir.

Malva sylvestris kireçlenme, eklem ağrısı, kabız ve erkek cinsel rahatsızlıkları tedavisinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Yakın çevrede yapılan çalışmalarda ise karın ağrısı (Polat 2010, Nath 2016), ağız içi yara (Polat 2010) ve rahim hastalıkları (Onar 2006) tedavisinde kullanıldığı belirtilmiştir.

Sambucus nigra yakın çevre çalışmalarında yara (Alkaç 2013), mide bulantısı (Polat 2010), öksürük (Polat 2010), baş dönmesi (Polat 2010) ve kabızlık (Nath 2016) tedavileri için kullanıldığına rastlanmıştır. Bu çalışmada ise bağışıklık kuvvetlendirici ve yanık tedavisinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmamız neticesinde *Polygonum aviculare*' nin kadınların adet dönemlerinde karın ağrısı ve adet sancısı tedavisinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Hayvan Hastalıklarında Kullanılanı Tespit Edilen Taksonlar

Bölgede hayvan hastalıkları tedavisinde *Helleborus orientalis* idrar zorluğu, *Melissa officinalis* subsp. *officinalis* bacakta şişlik incinme ve iltihap, *Prunus spinosa* eklem rahatsızlığı, *Rumex patientia* ishal, *Silybum marianum* subsp. *marianum* idrar zorluğu, *Solanum tuberosum* ishal ve şeker hastalığı, *Vitex agnus-castus* ishal, *Zea mays* subsp. *mays* idrar zorluğu tedavisinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Bölgede hayvan hastalıkları tedavisi için de bitki kullanımı yaygın durumdadır. Özellikle merkeze uzak kırsal mahallelerde hayvan hastalıkları için veterinerler dahi bitki kullanımı önermektedir. Hayvancılıkla uğraşanlar özellikle hayvanların ishal olması veya idrar zorluğu çekmesi durumunda bitkilere başvurmaktadır.

Çalışmada tıbbi kullanım amaçları belirlenen bitki taksonları için UV (Kullanım Değeri) hesaplanmıştır. (Tablo 5.5)

Tablo 5.6: Tıbbi amaçlı kullanılan taksonların kullanım değeri (UV)

TAKSON	TIBBİ ATIF SAYISI	UV
<i>Salvia tomentosa</i>	21	0,16
<i>Pinus brutia</i> var. <i>brutia</i>	17	0,13
<i>Sesamum indicum</i>	15	0,12
<i>Hypericum perforatum</i> subsp. <i>veronense</i>	14	0,11
<i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>typhoides</i>	13	0,10
<i>Malva sylvestris</i>	12	0,09
<i>Achillea millefolium</i> subsp. <i>millefolium</i>	12	0,09
<i>Solanum tuberosum</i>	10	0,08
<i>Sambucus nigra</i>	8	0,06
<i>Rhus coriaria</i>	8	0,06
<i>Equisetum giganteum</i>	7	0,05

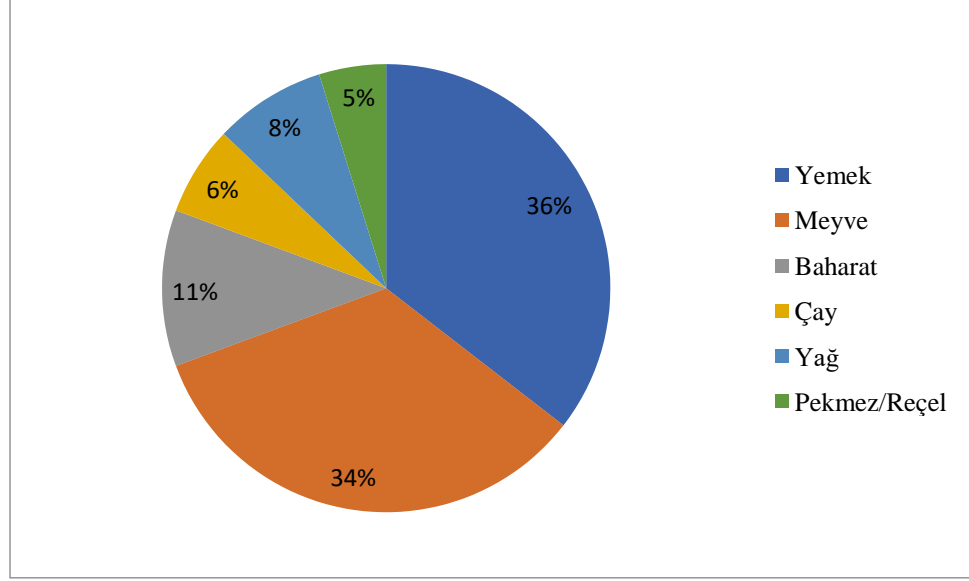
5.2 Gıda Olarak Kullanılan Bitkiler

Bigadiç ilçesinde yapılan araştırmada bitkilerin gıda olarak kullanımını geleneksel bir durumdur. Günün her öğününde olduğu gibi ara öğünlerde de bitki kaynaklı gıdalar tüketilmektedir. Gıda olarak kullanılan bitkilerin kullanım şekilleri de çeşitlilik gösterir.

Doğadan toplanan bitkiler yöre halkı tarafından gıda olarak yaygın bir kullanım göstermektedir. Bu kullanımlar bitkiler arasında farklılık göstermektedir. Gıda olarak kullanılan bitkilerin kullanım şekilleri şöyle sıralanabilir:

- Yemeği yapılır
- Baharat olarak kullanılır
- Çay olarak tüketilir
- Pekmez, reçel veya marmeladı yapılır
- Meyvesi yenir ve suyu sıkılır
- Yağı çıkartılır

Çalışma sonucunda gıda olarak kullanılan 51 taksonun 63 farklı hazırlanışı belirlenmiştir. Hazırlanışlarına göre yemeği yapılan 22 takson, meyvesi yenen ve suyu sıkılan 21 takson, baharat olarak kullanılan 7 takson, yağı çıkarılan 5 takson, çay olarak demlenen 4 takson, pekmez/reçel yapılan 3 takson tespit edilmiştir (Şekil 5.3.).

Şekil 5.3: Gıda olarak yararlanılan taksonların kullanışlarına göre dağılımı

Gıda olarak kullanılan bu bitkilerin gelenekselliği diğerlerinden farklı olarak ilçenin kültürel bir değeri olmuştur. Yıllardan beri süre gelen gelenekleri devam ettirmek üzere *Triticum durum*, *Sesamum indicum* ve *Vitis vinifera* bitkilerinden elde edilen gıda ürünleri geleneksel yöntemler ile elde edilmektedir.

Triticum durum kullanılarak yapılan keşkek yemeği yörede önemli bir geleneğin örneğidir. Osmanlı döneminden bu günlere kalan köklü bir mirastır. Geleneksel bir yemek olan keşkek araştırma alanımız olan Bigadiç'te yapılan hayırlarda, düğünlerde, cenazelerde veya okumalarda misafirlere ikram edilmektedir (Şekil 5.4.).

Şekil 5.4: Keşkek ve köy hayırı

Çalışma alanımızda halk tarafından susam (*Sesamum indicum*) bitkisinden yoğun bir şekilde yararlanılmaktadır. Susam hem çiğ ve kavrulmuş olarak hem de yağı çıkartılarak kahvaltılarda tüketilmektedir. Ayrıca susam bitkisi Bigadiç'in meşhur helvasının üretiminde kullanılmaktadır. Bu amaçla susam taneleri iki kez kavrulur sonrasında çöven suyuyla yoğrulur ve şekerle tatlandırılır. Böylece Bigadiç ilçesine özgü olan yöresel bir helva yapılır. 1860'lı yıllardan bu yana aynı usul ile yapılmaktadır (www.bigadic.bel.tr). İlçe merkezlerine atla geldikleri zamandan bu yana yenilen Bigadiç helvası, dönüş yolunda seyahat eden halkın enerji kaynağı olmuştur. (Şekil 5.5.)

Şekil 5.5: Bigadiç helvası

Bölgede yaygın olarak kullanılan bir başka bitki olan üzüm (*Vitis vinifera*) suyu elle veya ağaçlardan yapılmış presler ile sıkılır. Sadece pekmez yapımı için kullanılan kazanlarda kaynatılır. Kaynama sırasında yabani fındık (*Corylus avellana* var. *avellana*) ucuna su kabağı (*Lagenaria siceraria*) bağlanmış doğal yapım bir kepçe ile karıştırılır. Özellikle dağ köylerinde birkaç gün boyunca yöre halkı bir araya gelerek pekmez üretirler. (Şekil 5.6.)

Şekil 5.6: Üzüm pekmezi yapımı

Çalışmada tıbbi kullanım amaçları belirlenen bitki taksonları için UV (Kullanım Değeri) hesaplanmıştır. (Tablo 5.6)

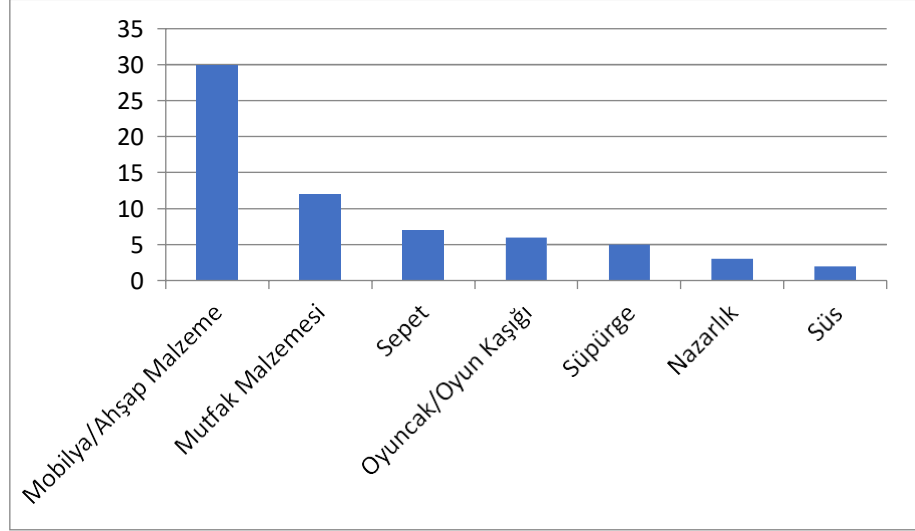
Tablo 5.5: Gıda amaçlı kullanılan taksonların kullanım değeri (UV)

TAKSON	GIDA ATIF SAYISI	UV
<i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>hirtum</i>	30	0,23
<i>Juglans regia</i>	26	0,20
<i>Sesamum indicum</i>	18	0,14
<i>Triticum durum</i>	14	0,11
<i>Nigella sativa</i>	12	0,09
<i>Zea mays</i> subsp. <i>mays</i>	11	0,08
<i>Vitis vinifera</i>	10	0,08
<i>Rosa canina</i>	9	0,07
<i>Rubus sanctus</i>	9	0,07
<i>Papaver somniferum</i> var. <i>somniferum</i>	7	0,05

5.3 El Sanatlarında Kullanılan Bitkiler

Bigadiç halkı günlük hayatta bitkiler el sanatı malzemeleri yapımında yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Özellikle kırsal mahallelerde yaygın kullanım gözlenmektedir. Bu mahalleler arasında en belirgin olarak ormancılıkla geçimini sağlayanlar göze çarpmaktadır. Bitki kullanılarak el sanatları amaçlı; sepet, süpürge, nazarlık, mutfak malzemesi, oyun kaşığı/oyuncak, mobilya/ahşap malzeme ve süs eşyaları yapılır (Şekil 5.7).

Şekil 5.7: El Sanatları amaçlı kullanım

Sepet yapımı ve kullanımını kırsal mahalle ve köylerde daha çok yaygındır. Sepet yapımında; *Pinus brutia* var. *brutia*, *Salix caprea*, *Viscum album* subsp. *album*, *Juncus effusus* subsp. *effusus*, *Vitex agnus-castus*, *Phragmites australis* ve *Corylus avellana* var. *avellana* türleri yaygın olarak kullanılmaktadır. Dağ ve çayırlarda yabani meyveleri veya bahçelerinde ürettikleri ürünleri toplamak için yanlarında sepet bulundururlar. Toplanan meyve ve sebzelerin sepetin sert yapısından veya sepeti örerken kullanılan dallardaki kıymıklardan etkilenmemesi için sepetin tabanına *Pteridium aquilinum* yaprakları konulmaktadır. Örülen sepetler yöre halkı tarafından kullanımın yanında semt pazarlarında da satılmaktadır. Bu sayede şehir merkezlerinde yaşayan insanlar tarafından da sepetlerin temin edilmesi geleneksel üretimin unutulmamasını sağlamaktadır.

Geleneksel Bigadiç Sepeti 2016 yılında başlatılan bir projenin konusu olmuştur. Proje Birleşmiş Milletler GEF Küçük Destek Programı tarafından desteklenmiştir (www.tr.undp.org). ‘Bigadiç Sepeti’ adlı proje Yaşam Alanlarını Koruma ve Yaşatma Derneği koordinatörlüğünde Beylikdüzü Belediyesi ve Balıkesir Üniversitesi ortaklığında uygulanmaktadır. Proje kapsamında Bigadiç Sepeti ve yöresel ürünler tanıtılmakta ve satılmaktadır.

Süpürge yapımında kullanılan bitkiler; *Paliurus spina-christi*, *Artemisia scoparia*, *Vitex agnus-castus*, *Spartium junceum* ve *Phillyrea latifolia*. Bölgede süpürgeler genellikle kadınlar tarafından yapılmakta ve kullanılmaktadır. Bu bitkiler daha çok

yerleşim yerlerine yakın yerlerde yetişmektedir. İhtiyaç halinde hemen toplanarak süpürge yapılmaktadır.

Nazarlık olarak kullanılan bitkilerin kullanımı da farklılık göstermektedir. Bu kullanımlardan ilki bitkinin toprak üstü kısmının kurutulup direk olarak bahçe girişlerine veya bebek odalarına asılmasıdır. Bu şekilde kullanılan bitki *Peganum harmala*'dır. Diğer bir kullanım ise kişilerin nazardan korunmak için kıyafetlerinin veya bebeklerin beşiklerinin içine görülmeyecek şekilde takılmasıdır. Bu tür nazarlıklar bitkilerin dallarından yapılır. Bu şekilde hazırlanan nazarlıkların yapımında *Paliurus spina-christi* ve *Pistacia terebinthus* subsp. *terebinthus* kullanılmaktadır. Bölge halkının inanışına göre başlarına kaza veya bela gelmemesi için nazarlık takmaktadırlar. Nazarın özellikle hamile kadın ve çocuklara olduğuna inanılmaktadır.

Mutfak malzemeleri olarak; binet (hamur teknesi), tarhana karıştırıcı, salça karıştırıcı, ekmek küreği, mutfak tahtası, merdane, kepçe ve sinidir (sofra) gibi malzemeler bölgede halen kullanılmaktadır.

Taş ocaklarda yapılan ekmeklerin hamurunu ocağa yerleştirmek ve pişen ekmekleri ocaktan almak için kullanılır. Ekmek küreği yapımında *Alnus glutinosa* subsp. *barbata* gövdesi ve dalları kullanılmaktadır.

Ekmek hamurlarını hazırladıktan sonra taş ocaklara taşımak için yararlanılır. Hamur teknesi de denilmektedir. Yöresel adı ise binettir. Ekmek teknesi yapımında *Pinus brutia* var. *brutia* ve *Populus nigra* subsp. *nigra* kullanılmaktadır.

Hamur açmak için kullanılan merdane kalın *Populus nigra* subsp. *nigra* dallarından yapılmaktadır.

Evlerde üzerinde gıdaların kesme işlemlerinin yapıldığı tahtalardır. Yapımında *Pinus brutia* var. *brutia* ve *Populus nigra* subsp. *nigra* kullanılmaktadır.

Evlerde yemek yenilirken tüm ailenin etrafında toplandığı siniler bir diğer adıyla sofralar geleneksel kullanımın bir örneğidir. *Pinus brutia* var. *brutia* gövdesi kullanılarak yapılır.

Salça yapımında kaynatılan kazanları karıştırmak için kullanılan karıştırıcılar *Populus nigra* subsp. *nigra* kullanılarak yapılır. Tarhana yapımında hamuru

kariştirmek için kullanılan kariştiricilar *Juglans regia* ve *Morus alba* kullanilarak yapilir.

Lagenaria siceraria meyveleri yorede kepçe yapiminda kullanilmaktadir. Pekmez yapiminda yaygin olarak kullanilmaktadir.

Merdiven yapiminda dayanikli olmaları nedeniyle *Castanea sativa* kullanilarak yapilmaktadir.

Oyun Kaşığı/ Oyuncak eski geleneklerin yaşatildiği Bigadiç yerel halkı için önemli bir yere sahiptir. Özellikle eskiler düğün, kına ve yerel eğlencelerde oynadıkları oyunlara kaşığı eklemektedirler. Oyun kaşığı yapiminda daha çok *Juglans regia*, *Pistacia terebinthus* subsp. *terebinthus*, *Populus nigra* subsp. *nigra* ve *Phillyrea latifolia* kullanilmaktadir. Kullanilan ham maddeye göre renk ve şaklatmalarda ses farkı vardır.

Oyun kaşıkları Bigadiç yoresine ait bir oyun olan “Aşağı Yoldan” oyunu olarak oynanmaktadır (www.bigadic.bel.tr). Yorede kadınlar tarafından oynana bu oyun her düğün, kına gecesi ve asker uğurlamasında oynanmaktadır.

Yorede ocuklar *Juglans regia* ve *Quercus cerris* meyvelerini misket olarak kullanarak oyun oynamaktadır. Ayrıca *Ficus carica* subsp. *carica* 3 tane meyvesi saplarından birleştirilerek oyuncak araba yapilmaktadır.

Mobilya/Ahşap Malzeme olarak; baston, umak, tokaç (amaşır dövücü), testi kapağı, dirgen (saman kariştirici), sapina (bahçe aleti), külbür (taş ocak temizleyici), odun eşeği, arı kovanı, yapı ve çatı malzemesi, ambar, balta ve bıçak sapı yapında bitki kullanımı tespit edilmiştir.

Yore halkı baston yapımını kendi sağlamakta ve hazır baston kullanımı yok denecek kadar az seviyededir. Kırsal mahalle ve köylerde baston yapımı olmakla birlikte bu sanat dalında en gelişmiş olan ormancılıkla uğraşan Meyvalı, Alfatalan ve Alan mahalleleridir. Yorede baston yapiminda kullanılan bitkiler: *Alnus glutinosa* subsp. *barbata*, *Cornus mas*, *Fagus orientalis*, *Juglans regia*, *Pinus brutia* var. *brutia*, *Platanus orientalis*, *Populus nigra* subsp. *nigra* ve *Tilia argentea*.

Kırsal mahalle ve köylerde yaşayanlar evlerinin dışına araç gereçlerini, gıda malzemelerini veya hayvan yemlerini saklamak amacıyla ambar yapmaktadırlar. Ambar yapiminda *Castanea sativa* odunu kullanilmaktadır.

Arıcılıkla uğraşanların bir kısmı kovanlarını kendileri imal etmektedir. Köylerine yakın yerlerdeki bitkileri kullanarak kovan maliyetinden kurtulmaktadırlar. Arıkovanı yapımında *Carpinus betulus*, *Pinus brutia* var. *brutia* ve *Platanus orientalis* kullanılmaktadır.

Yörede balta sapı yapımında *Fagus orientalis*, *Juglans regia*, *Pinus brutia* var. *brutia* ve *Tilia argentea*; bıçak sapı yapımında *Juglans regia* kullanılmaktadır.

Geleneksel olarak dere veya göl kenarlarında çamaşır yıkamada kullanılan tokaçlar eskisi kadar yoğun olarak olmasa da kullanımı devam etmektedir. Semt pazarlarında satılmaktadır. Tokaç yapımında *Carpinus betulus*, *Pinus brutia* var. *brutia* ve *Platanus orientalis* kullanılmaktadır.

Samanlıkta otları karıştırmak veya taşımak için kullanılan bu alete “Dirgen” denir. İki başlı çatal biçimindeki dallar kullanılarak yapılır. *Populus nigra* subsp. *nigra* kullanılarak yapılır.

Pinus brutia var. *brutia* dalları kesilerek uçlarına bez bağlanır. Taş ocakları temizlemek için kullanılan alete külbür denir.

Hamur açmak için kullanılan merdane kalın *Populus nigra* subsp. *nigra* dallarından yapılmaktadır.

Kalın bir gövde kenarlarına 4 parça çakılır. Odun keserken parçaları sabitlemek için kullanılan alete odun eşeği denir. *Pinus brutia* var. *brutia* kullanılarak yapılmaktadır.

Pinus brutia var. *brutia* kozalaklarının pullarının bir kısmı koparılarak testilere kapak olarak kullanılır.

Tomruk ve kesilmiş ağaçları yerinden oynatmak için kullanılır. Dalların ucuna ucu sivri bir demir parçası takılır. Bu alete dirgen denir. Yapımında *Fagus orientalis* dalları kullanılmaktadır.

Düz olan dallar seçilerek uçtan uca ip gerdirilir. *Nicotiana tabacum* yaprakları bu ipe dizilerek kurutulur. Yapılan bu alete tütün çumağı denir. *Corylus avellana* var. *avellana* kullanılarak yapılmaktadır.

Evlerin dış cephesi, pencere kenarı, kapı kenarı, kapıları ve çatı yapımında yörede bulunan bitkilerden yapı malzemesi olarak faydalanılmaktadır. Bu yapımlar için

Fagus orientalis, *Ficus carica* subsp. *carica*, *Juglans regia* ve *Pinus brutia* var. *brutia* kullanılmaktadır.

Süs amaçlı olarak *Lagenaria siceraria* meyveleri kullanılmaktadır. Bu amaçla süs kabakları kurutularak el işçiliği ile süs eşyası yapılır. Ayrıca *Spartium junceum* 'un çiçekli dalları bahçe duvarlarına asılarak süs olarak kullanılır.

5.4 Yakacak Olarak Kullanılan Bitkiler

Bigadiç ilçesi kırsal mahalleler ve köyler başta olmak üzere yörede olan bitkilerin halk tarafından yakacak olarak kullanımı yaygındır. Bu bitkilerin gövde ve dalları uygun parçalara kesilerek yakacak haline getirilmektedir. Yörede yakacak olarak kullanılan bitkiler şunlardır: *Alnus glutinosa* subsp. *barbata*, *Carpinus betulus*, *Castanea sativa*, *Fagus orientalis*, *Juglans regia*, *Phillyrea latifolia*, *Pinus brutia* var. *brutia*, *Platanus orientalis*, *Populus nigra* subsp. *nigra*, *Quercus cerris* ve *Quercus infectoria* subsp. *infectoria*.

Populus nigra subsp. *nigra* ve *Pinus brutia* var. *brutia* daha çok ateş yakmak için kullanılmaktadır. Uzun süre yandığından dolayı kazanları kaynatırken *Quercus cerris* ve *Quercus infectoria* subsp. *infectoria* odunları tercih edilir.

5.5 Hayvan Yemi Olarak Kullanılan Bitkiler

Hayvan yemleri farklı şekillerde hazırlanarak veya direk olarak hayvanlara verilmektedir. Hazırlama yöntemleri kurutularak, bulamaç haline getirilerek, silaj yapılarak hayvanlara yedirilmektedir. Bu bitkilerden *Avena sativa*, *Secale cereale* var. *cereale*, *Zea mays* subsp. *mays*, *Sesamum indicum*, *Vicia peregrina* kurutularak; *Quercus infectoria* subsp. *infectoria* meyveleri suyla karıştırılıp bulamaç halinde; *Zea mays* subsp. *mays* slajı yapılarak; *Nigella sativa* yağ çıkarma işleminden sora küspe şeklinde ve *Dorycnium graecum*, *Vicia peregrina* ve *Solanum tuberosum* işlem görmeden direk olarak hayvanlara yedirilmektedir.

Hayvan yemi olarak kullanılan bitkilerin hepsi gıda amaçlı besicilikte değerlendirilmektedir. Lakin *Dorycnium graecum*, *Zea mays* subsp. *mays* slajı ve

Nigella sativa küspesi hayvancılıkta süt verimini arttırmak için de kullanılmaktadır. Enerji verici olarak en çok *Zea mays* subsp. *mays* slajı kullanılırken *Avena sativa* da enerji verici olarak kullanılır. İştahsızlığı olan hayvanlara daha çok yem tüketmeleri için *Secale cereale* var. *cereale* kullanılır. *Nigella sativa* küspesi protein kaynağı olarak da kullanılmaktadır.

5.6 Arı Bitkileri

Yörede yerel halk kendi imkânları ile ticari faaliyetlere girecek kadar çok olmasa da kendi ihtiyaçlarını gidermek için bal üretmektedirler. Yöre halkı kovanlarını hazır almakta veya *Populus nigra* subsp. *nigra* ve *Pinus brutia* var. *brutia* bitkilerinden kendileri yapmaktadır. Bu bitkilerin kovan yapımında kullanılma nedenleri ise ham maddesinin yakında bulunması, ucuz olması ve uzun süre kullanıma uygun olmasıdır. Bal üretimi için etrafına kovan yerleştirilen bitki türleri ve yöresel isimleri şunlardır: *Arbutus andrachne* (Davulga), *Cistus laurifolius* (Murt), *Cistus salviifolius* (Pamuk Otu), *Lavandula angustifolia* (Lavanta), *Origanum vulgare* subsp. *hirtum* (Kekik), *Paliurus spina-christi* (Çaltı), *Silybum marianum* subsp. *marianum* (Çakırğa), *Tilia argentea* (Ihlamur) ve *Vitex agnus-castus* (Hayıt).

5.7 Diğer Amaçlarla Kullanılan Bitkiler

Bigadiç ilçesinde bazı taksonlarda az sayıda olsa da farklı amaçlarla için kullanılmaktadır. Diğer amaçlar için kullanılan bitkiler önceki kullanım çeşitlerine göre daha kısıtlı sayıdadır. Bu alanda tespit edilen kullanım amaçları böcek uzaklaştırma, ticari, güzel koku, sebze koruma, gübre yapımı ve tarla güvenliği şeklinde sıralanabilir.

Haşerat uzaklaştırmak veya korunmak amaçlı kullanılan bitkilerden *O. vulgare* subsp. *hirtum* sebzelerin ve meyvelerin üzerine konularak kullanılır. Diğer bir takson olan *Ocimum basilicum* ise sineklerin uzaklaştırılması için pencere önlerine veya bahçede oturlan yerlere konulmaktadır.

Tarlalara domuz girmesini engellemek için ise tarla kenarlarına *Triticum durum* ekilir. Kılçıklı yapısından dolayı domuzları rahatsız eder ve yönlerine değiştirmesine neden olur.

Yörede bazı köylerde *Nicotiana tabacum* kullanılarak sigara yapılmaktadır. Ayrıca köylere gelen firmalara satılmasından dolayı ticari bir değer taşımaktadır.

10 litre suya 1 kg *Urtica dioica* subsp. *dioica* olacak oranda karışırılır. 40 gün bekletilir. Bitki diplerine serpiştirilir. Böylece bitki gübresi olarak kullanılmaktadır.

Sebzelerin ortam şartlarından veya sepetlerden etkilenmemesi için açıkta bulunan sebzelerin üzerini kapatmak veya sepetlerin tabanına *Pteridium aquilinum* kullanılır.

Özellikle evlerde etrafa güzel koku yaması için *Ocimum basilicum* kullanılmaktadır.

5.8 Kaynak Kişiler ve Anket Uygulaması

Balıkesir ili Bigadiç ilçesinde yapılan araştırmada geleneksel bitki kullanımının ait bilgiler için toplam 130 kaynak kişi ile görüşme yapılmıştır. Kaynak kişiler yaşları 28-89 arasındadır. Bu kişilerin 32'si kadın 98'i de erkektir. Kaynak kişilerin mesleklere göre dağılımına bakacak olursak; belediye başkanı (1), ilçe tarım müdürü (1), ilçe belediye meclis üyesi (2), muhtar (7), muhtar azası (6), memur (5) imam (4), pazarcı (9), arıcı (7), ormancı (4), çoban (2), halk hekimi (3), tarımcı (31), el sanatları ustası (2), yağ üreticisi (2), helvacı (2), ev hanımı (15) ve hayvancılık yapan (27) kişilerdir. Tablo 3.1'de toplu okarak verilen bu bilgilere göre kişilerin yaşam koşulları bitki kullanımına yatkın olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 3.2'de kaynak kişilerin yaşadığu mahallelerin özellikleri verilmiştir. Bu tabloya göre Bigadiç ilçesinde genel olarak Manav ve Yörük kökenli kişilerin yaşadığu dörölmektedir. Bitki kullanım kültürlerinde ortak bir paydada bulunduğu görölmektedir. İlçenin iki önemli değerinden biri olan keşkeğin Manav kültürüne helvanın ise Yörük kültürüne ait olduğu gözlemlenmiştir (Duvarcı, 2017). Böylece iki kökene ait değerler ilçede simge haline gelmiştir.

Çalışma yapılan köylerde ortaokul öğrencilerine geleneksel bitki kullanımına dair anket uygulaması yapılmıştır. Anket çalışması; Eti Maden İmam Hatip Ortaokulu, İlyaslar Şehit Niyazi Elçin Ortaokulu, Yağcılar Yatılı Bölge Ortaokulu ve Yunus

Emre İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerine uygulanmıştır. Bu okullarda eğitim gören öğrencilerden 164 öğrenci anketimizi doldurmuştur.

Anket sonuçlarına göre UV ve FIC değerlerine bakılmıştır. Bitkiyi kullanan kişi sayısının toplam kişi sayısına bölümüyle UV değeri belirlenmiştir (Tablo 5.7.).

Tablo 5.7: Anket sonucu kullanım değerleri (UV)

YÖRESEL ADI	TAKSON	UV
Boş Yaprığı, Boşapla, Ada Çayı	<i>Salvia tomentosa</i>	0,50
Ihlamur	<i>Tilia argentea</i>	0,48
Kekik, Nuz Otu	<i>Origanum vulgare</i>	0,15
Nane	<i>Mentha longifolia</i>	0,12
Çay	<i>Camellia sinensis</i>	0,06
Zeytin	<i>Olea europaea</i>	0,05
Buğday	<i>Triticum durum</i>	0,04
Domates	<i>Lycopersicon esculentum</i>	0,04
Sarı Kantaron, Kantaron Otu	<i>Hypericum perforatum</i>	0,04
Papatya	<i>Matricaria chamomilla</i>	0,04
Çiçek, Ballıbaba, Dağ Otu	<i>Sideritis perfoliata</i>	0,04
Havuç	<i>Daucus carota</i>	0,04
Kuşburnu, Köpek Gülü	<i>Rosa phoenicia</i>	0,04

Bu tablonun verilerini değerlendirdiğimizde anket uygulamasına katılan kişilerin yarısı (82) yörede boşapla olarak söylenen *Salvia tomentosa* kullanmaktadır. *Salvia tomentosa* en yakın sayıda atıf alan *Tilia argentea* (78). Tablo 5.3'e bakıldığında doğada yabancı olarak yetişen bitkilerin kullanımının daha yaygın olduğunu söyleyebiliriz.

Informant Consensus Factor (FIC) elde edilen verilerde kaynak kişilerin üzerine görüş birliği yaptığı oranı vermektedir. Anket sonuçlarında kaynak kişilerin bitki kullanımını konusunda görüş birliği sağladığı hastalıklar istatistik veri halinde sunulmuştur (Tablo 5.8.)

Tablo 5.8:Tıbbi kullanım atfı beşten büyük olan hastalıkların FIC değeri

HASTALIK	BİTKİ SAYISI	KAYNAK KİŞİ	FIC DEĞERİ
Soğuk Algınlığı	8	122	0,94
Boğaz Ağrısı	3	30	0,93
Grip	9	107	0,92
Hastalıktan Korunma	9	30	0,72
Karın Ağrısı	5	13	0,67
Öksürük	9	19	0,56
Baş Ağrısı	5	9	0,50
Eklem Ağrısı	4	6	0,40
Halsizlik	4	6	0,40
Kanser	5	6	0,20

Tabloda hastalık, hastalık tedavisinde kullanılan bitki sayısı ve bu bitkileri tedavide kullandığını belirten toplam kişi sayısı verilmiştir. Örneğin soğuk algınlığı tedavisinde 122 kişi 8 farklı bitki kullanıldığını belirtmiştir. Böylece soğuk algınlığı tedavisinde kullanılan 8 bitki üzerine görüş birliği yaptıkları ortaya çıkmaktadır. Bu tablomuzda bir hastalık tedavisinde beşten daha fazla kişinin görüş bildirdiği sonuçlar belirtilmiştir.

Bu çalışma Bigadiç ilçesinin etnobotanik özelliklerini belirlemek için yapılmıştır. Çalışmada yapılan çalışmaları değerlendirdiğimizde yöre halkının bitki kullanım kültürünün zengin olduğunu görüyoruz. Kullandıkları bazı bitkilerin adlandırmasında farklı yöresel isimleri de kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca yöre halkı bitki kullanımlarının büyük kısmını tıbbi amaçlı kullanımlar oluşturmaktadır. Fakat bu zenginliğe rağmen bazı bölgelerde bitki toplanması gelişi güzel yapılmaktadır. Bu nedenle halk bu konuda bilgilendirilerek türlerin devamlılığı sağlanmalıdır. Oluşturulabilecek bir etnobotanik müzesi bu korumaya katkı sağlayabilir.

Bigadiç yöresinde farklı medeniyetlerin yaşamış olması birçok kültürel mirasında çeşitli olmasına yol açmıştır. Yörede tarihi değeri olan eserler göze çarpmaktadır. Lakin eserler dağınık ve korumasız durumdadır. Bu eserlerin bir etnografya müzesi oluşturularak sergilenmesi tarihi mirasın değerini ön plana çıkaracaktır.

6. KAYNAKLAR (APA)

- Açar, M., Satıl, F. 2014. Flora of Akdağ (Balıkesir, Dursunbey/Turkey). *Biological Diversity and Conservation*, 7 (2): 38-56.
- Ahiskalı, Ç.S. Arı, S. Selvi, 2012. Edible wild plants and their consumption during winter in a rural village on Mount İda (Kazdağı), Boccone, 195-198.
- Akan, H. An Ethnobotanical Investigation on The Baskets of Mardin, South East Anatolia. *Adıyaman Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve Arazi Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi*. 2013, 1(1), 21-30.
- Akan, H., Pekmez, H., Öz, A. Ortaca (Muğla) Yöresinde Halk Arasında Kullanılan Bazı Bitkiler. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*. 2018, 6(9), 1168-1174.
- Akgül, A. Midyat (Mardin) Civarında Etnobotanik. *Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, İzmir*, 2008, 187 s. (Yüksek Lisans Tezi).
- Akkavak Zurnacı, Y. *Denizli ilinin bazı ilçelerinin etnobotanik özellikleri üzerine bir araştırma*. MS thesis. Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Aktan, T. (2011). Yenişehir (Bursa) köylerinin etnobotanik özellikleri. *Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Manisa*, (Danışman: Prof. Dr. Yasin Altan)
- Aktan, T., Altan, Y. Yenişehir (Bursa) Mezarlıklarının Doğal Süs Bitkileri. *Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Dergisi*. 2011, 7(2), 31-39.
- Akyol, Y., Altan, Y. Ethnobotanical studies in the Maldan Village (Province Manisa, Turkey). *Marmara Pharmaceutical Journal*. 2013, 17, 21-25.
- Aladı, H., Satıl F., and Selvi S. "Wild fruits sold in the public bazaars of Edremit Gulf (Balıkesir) and their medicinal uses." *Biological Diversity And Conservation* 12.1 (2019): 89-99.
- Albayrak, N. B. (2019). *Orhaneli ve Büyükorhan (Bursa) ilçelerinde etnobotanik bir araştırma* (Master's thesis, Bursa Uludağ Üniversitesi).
- Alkaç, S., (Alaçam Dağları (Balıkesir) Bigadiç İlçesi Bölümündeki Ekonomik Önemi Olan Bazı Bitkiler ve Etnobotanik Özellikleri, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2013
- Altan, Y. Alçıtepe, E. 2000, Kuşadası (Aydın)'ın Etnobotanik Özellikleri, Geçmişten Geleceğe Kuşadası Sempozyumu, Bildiri Kitabı, s. 499-506, İzmir, 2000

- Altay, V., & Karahan, F. (2012). Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve çevresinde bulunan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 3(2), 13-28.
- Ar, S., Kargioğlu, M., Yıldırım, H. İ., & Konuk, M. (2018). An Ethnobotanical approach to animal diseases and biological control in Antalya: Southern Turkey.
- Arasan, Ş. Savur (Mardin) Yöresinde Halk Hekimliğinde Kullanılan Bitkiler Ve Kullanım Alanları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bitki Koruma Anabilim Dalı, Van, 2014, 303 s. (Yüksek Lisans Tezi).
- Arı, S. Afyonkarahisar ve Civarında Halk Tarafından Kullanılan Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Moleküler Biyoloji ve Genetik Anabilim Dalı, Afyonkarahisar, 2014, 232 s. (Doktora Tezi).
- Arıtuluk, Z. C., & Nurten, E. Z. E. R. (2012). Halk Arasında Diyabete Karşı Kullanılan Bitkiler Türkiye-II. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, (2), 179-208.
- Bağcı, Y., Savran, A., & Dural, H. (2006). Pozantı (Adana) ve çevresindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri. *Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Dergisi*, 2(27), 77-82.
- Balick, J. M., Plants, People and Culture, The science of Ethnobotany, Scientific American Library, Sec ond printing (1999).
- Balos, M.M. (2007). Zeytinbahçe ile Akarçay arasında kalan (Birecik) bölgenin florası ve etnobotanik özellikleri. Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, (Danışman: Doç. Dr. Hasan AKAN)
- Baser, K. H. C. (2002). Aromatic biodiversity among the flowering plant taxa of Turkey. *Pure and Applied Chemistry*, 74(4), 527-545.
- Baykal, H. (2015). “Başhemşin (Çamlıhemşin/Rize)'in florası, fitosoyolojisi ve etnobotanik özellikleri”, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı (Doktora Tezi)
- Baykal, H., Yıldız, G., & Yüksek, T. (2011, September). The Medicinal and Aromatic Plants Distrubiton of Rize Flora. In *2nd International Non-Wood Products Symposium* (p. 283).
- Baytop, A., 1977, Farmasötik Botanik, Baha matbaası, İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 2311, Eczacılık Fakültesi Yayınları No. 25, İstanbul, 1977.
- Baytop, T. (1999). *Türkiye’de Bitkilerle Tedavi Geçmişte ve Bugün*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

- Bulut, E.G. ve Tuzlacı, E. (2006). An ethnobotanical study in Bozcaada (Çanakkale-Turkey). Ed. Ertuğ F. *Proceedings of the IV. International Congress of Ethnobotany (ICEB 2005)*, 201-204, İstanbul.
- Bulut, G.E. (2008). Bayramiç (Çanakkale) yöresinde etnobotanik bir araştırma. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Ertan Tuzlacı).
- Bulut, Y. (2006). Manavgat (Antalya) yöresinin faydalı bitkileri. Süleyman Demirel Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, (Danışman: Prof. Dr. Hasan Özçelik).
- Bulut, Y. (2006). Manavgat (Antalya) yöresinin faydalı bitkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, (Danışman: Prof. Dr. Hasan Özçelik).
- Cotton, C.M. (1996). *Ethnobotany Principles and Applications*. John Wiley & Sons. Chichester.
- Çakılcıoğlu, U., Khatun, S., Turkoglu, I. ve Hayta, S. (2011). Ethnopharmacological survey of medicinal plants in Maden (Elazığ-Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 137, 469-486.
- Çakılcıoğlu, U., Türkoğlu, H., Kürşat, M. Harput (Elazığ) Ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları. 2007, 22-28.
- Dağlı, M. Şanlıurfa Merkez ve Bağlı Köylerde Etnobotanik Bir Araştırma. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Şanlıurfa, 2015, 90 s. (Yüksek Lisans Tezi).
- Davis P, Mill RR, Tan K (1988) *Flora of Turkey and East Aegean Islands (Supplements I)*, Vol. 10, Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Davis, P.H. (1965-1985). *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. Edinburgh: Vol.1-9, Edinburgh University Press.
- Demir, B., Şahin, M., Akaçık, A. G., Aydoğan, S., Hamzaoğlu, S., Güçbilmez, Ç. M., Türköz, M. (2019). Sulu ve Kuru Koşullarda Yetiştirilen Makarnalık Buğday (*Triticum durum* L.) Genotiplerinde Bazı Kalite Özelliklerinin Miksograf Cihazı ile Değerlendirilmesi. *ANADOLU Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 29(2), 121-139.
- Demirci, B., K. H. C. Baser y H. Duman. 2009. The essential oil composition of *Gnaphalium luteo-album*. *Chemistry of Natural Compounds* 45: 446-447.
- Deniz, B. (1999). Sındırgı (Balıkesir) Yöresi Yağcıbedir Halıları. *Erdem*, 10(28), 111-124.

- Deniz, L. (2008). Uşak Üniversitesi 1 Eylül Kampüsü (Uşak) Florası Ve Etnobotanik Açından Değerlendirilmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi) 124s.
- Deniz, L., Serteser, A., & Kargıoğlu, M. (2010). Uşak Üniversitesi ve yakın çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özellikleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 10(1), 57-72.
- Dirmenci, T. 2006. Gölcük (Dursunbey-Balıkesir) florası üzerine bir çalışma. *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, 13(1):97-124.
- Dogan, A., Bulut, G., Senkardes, I., & Tuzlacı, E. (2016). An ethnopharmacological analysis of Rosaceae taxa in Turkey. In *WEI International Academic Conference Proceedings. Boston. USA* (pp. 44-51).
- Doğan, A. Pertek (Tunceli) Yöresinde Etnobotanik Araştırmalar. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul, 2014, 459 s. (Doktora Tezi).
- Doğan, G., & Bağcı, E. (2011). Elazığ'ın Bazı Yerleşim Alanlarında Halkın Geleneksel Ekolojik Bilgisine Dayanarak Kullandığı Bitkiler ve Etnobotanik Özellikleri. *Firat University Journal of Science*, 23(2).
- Duran, A., Satıl, F., & Tümen, G. (2001). Balıkesir yöresinde yenen yabancı meyveler ve etnobotanik özellikleri.
- Duvarcı, A. (1809). Divanü Lügati't Türk'teki Yeme-İçme Kültürünün Kocaeli Manav Türkmenlerindeki Yansımaları. *Uluslararası Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu-IV Bildirileri (24-26 Mart 2017, Kocaeli)*. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 1819.Ekim, T., Koyuncu, M., Vural, M., Duman, H., Aytaç, Z. and Adıgüzel N., Red Data Book of Turkish Plants, Turkish Association for the Conservation of Nature, Ankara, (2000), 246s
- Elçi, B., Erik, S. Güdül (Ankara) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikler. Hacettepe Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi Dergisi. 2006, 26(2), 57-64.
- Erbay, Ş.M., Anıl, S., Melikoğlu, G. Plants used in traditional treatment against anemia in Turkey. *Marmara Pharmaceutical Journal*. 2016, 20, 164-171.
- Erbay, Ş.M., Sarı, A. Plants used in traditional treatment against hemorrhoids in Turkey. *Marmara Pharmaceutical Journal*. 2018, 22 (2), 110-132.
- Erden, M. 1992. Balya-Gökçeyazı-Ovacık (Balıkesir) arasında kalan bölgenin florası. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 52 s, Balıkesir.
- Erdoğan, R. (2011). Sarıveliler (Karaman) ve çevresinde yetişen bitkilerin etnobotanik özellikleri. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya (Danışman: Doç. Dr. Yavuz Bağcı).

- Ertuğ, F. (1996). Contemporary Plant Gathering in Central Anatolia: An Ethnoarchaeological and Ethnobotanical Study. Şu eserde: Öztürk, M., Seçmen, Ö. ve Görk G. (edlr.). Proceedings of the 4. Plant Life in Southwest Asia Symposium, 945-962, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir
- Ertuğ, F. 2003 Etnobotanik Fiş Örneği ve Çerçeve Soruları. *Türkiye Kültür Envanteri Kılavuzu*, s.101-110, İstanbul, TÜBA- TÜKSEK Yayınları.
- Ertuğ, F. (2004). Bodrum Yöresi Halk Tıbbında Yararlanılan Bitkiler. İçinde 14. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı (29-31 Mayıs, 2002, Eskişehir) Bildiri Kitabı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi, 76-93.
- Ertuğ, F., Tümen, G., Çelik, A., & Dirmenci, T. (2004). Buldan Denizli Etnobotanik Alan Araştırması 2003. *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (2), 187-218.
- Ertuğ, F., Wild Edible Plants of Bodrum Area (Muğla, Turkey), *Turk J. Bot*, (2004b), 28: 161-174.
- Ferit, Ö., Yıldız, G., & Çamlıca, M. (2017). Allelopathic Effects of Some Aromatic Plants Essential Oils in Weed Control. *Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi*, 3(1), 40-48.
- Furkan, K. M. Adıyaman İlinde Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Adıyaman Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Adıyaman, 2016, 263 s. (Yüksek Lisans Tezi).
- Gençay, A. Cizre (Şırnak)'nin Etnobotanik Özellikleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Van, 2007, 267 s. (Yüksek Lisans Tezi).
- Guner, A., Özhatay, N., Ekim, T. and Başer K.H.C., Flora of Turkey, vol. 11, Edinburg University Pres. Edinburgh, (2000).
- Güner, A., Aslan, S., Ekim, T., Vural, M., Babaç, M.T., (Eds.), *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)*, Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırma Derneği Yayını, İstanbul, (2012)
- Güner, Ö., & Selvi, S. (2016). Wild medicinal plants sold in Balıkesir/Turkey herbal markets and their using properties.
- Güner, Ö., Akçiçek, E. 2013. Flora of Ulus Mountain (Balıkesir /Turkey). *Biological Diversity and Conservation*, 6 (1): 101-113.
- Güneş, S. (2010). Karaisalı (Adana) ve köylerinde halkın kullandığı doğal bitkilerin etnobotanik yönden araştırılması. Niğde Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Niğde (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ahmet Savran).

<http://www.bigadic.gov.tr>

<https://bizimbitkiler.org.tr/yeni/demos/technical>

<http://www.sindirgi.bel.tr>

<https://www.bigadic.bel.tr>

<https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/presscenter/articles/2020/03/Bigadic-sepeti.html>

Hürkul, M. M., & Köroğlu, A. (2019). Etnobotanik Bir Derleme: Amygdaloideae (Rosaceae) Alt Familyası. *FABAD Journal of Pharmaceutical Sciences*, 44(1), 35-46.

Kalankan, G., Özkan, Z. C., & Akbulut, S. (2015). Medicinal and aromatic wild plants and traditional usage of them in Mount Ida (Balıkesir/Turkey). *Journal of Applied Biological Sciences*, 9(3), 25-33.

Karaca, A. (2008) “Aydın yöresinde bal arılarının (apis milliferal.) yararlanabileceği bitkiler ve bazı özellikleri. *Journal of Adnan Menderes University, Agricultural Faculty*, 2008,5,2.

Kayabaşı, N. P., Tümen, G., & Polat, R. (2016). Ethnobotanical studies on useful plants in Manyas (Balıkesir/Turkey) Region.

Kayabaşı, N.P. (2011). Manyas ve köylerinde etnobotanik bir çalışma. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, (Danışmanı: Prof. Dr. Gülendamar Tümen).

Kendir, G. ve Güvenç, A. (2010). Etnobotanik ve Türkiye’de yapılmış etnobotanik çalışmalara genel bir bakış. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi* 30(1): 49-80

Keskin, L. (2011). Kadınhanı (Konya) ve çevresinde yetişen bitkilerin etnobotanik özellikleri. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Doç. Dr. Yavuz Bağcı).

Kılıç M, Artuklu (Mardin) Yöresinde Yetişen Bitkiler Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Botanik Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2019

Kılıç, M., (2019) Artuklu (Mardin) Yöresinde Yetişen Bitkiler Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Manisa, (Danışman: Prof. Dr. Kemal Yıldız)

Kılıç, T., Paşa, C., Selvi, S., Sağır Z.Ö., 2015. An investigation on the determination of diurnal and ontogenetic variations of essential oil content and composition in *Sideritis trojana* growing in Mount Ida (Edremit-Balıkesir). International Conference “Agriculture for life, Life for Agriculture” Bucharest, 2015. Book of Abstract Section 1 Agronomy, pp: 66.

- Kır A., Tan A., Adanacıoğlu, N., Karabak, S., & Güzelsoy, N. A. (2017). A Traditional underutilized crop of Turkey: Cowpea [*Vigna unguiculata* (L.) Walp.] landraces. *ANADOLU Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 27(2), 62-68.
- Kızıllarslan, Ç. İzmit Körfezi'nin Güney Kesiminde Etnobotanik Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul, 2008, 291 s. (Yüksek Lisans Tezi).
- Koçyiğit, M., Yalova İlinde Etnobotanik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Özhatay, N., İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (2005)
- Korkmaz, M. (2014). Kelkit (Gümüşhane) aktarlarında satılan tıbbi bitkilerin etnobotanik özellikleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 18(3), 60-80.
- Korkmaz, M., & Alpaslan, Z. (2015). Ergen Dağı Erzincan-Türkiye'nin etnobotanik özellikleri. *Bağbahçe Bilim Dergisi*, 1(3), 1-31.
- Korkut, M. M. (2006). *Arat dağı florası ve etnobotanik özellikleri/The flora and ethnobotany of Arat mountain (Şanlıurfa)* Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hasan Akan)
- Koyuncu, O., 2005. Geyve (Sakarya) ve çevresinin floristik ve etnobotanik açıdan incelenmesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir, (Danışmanı: Prof. Dr. Süleyman Tokur). 2005.
- Koyuncu, O., Yaylacı, Ö. K., & Tokur, S. (2009). Geyve (Sakarya) ve çevresinin etnobotanik açıdan incelenmesi. *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, 16(1), 123-142.
- Kökçü, Bahar, E. S. E. N. Onur, and İ smet Uysal. "Çanakkale kent merkezindeki aktarlarda satılan tıbbi bitkiler." *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma* 8.3 (2015): 80-91.
- Malek, M., Safa, B., Nabil, N., & Nelly, A. A. (2016). Chemical Composition and Evaluation of Antimicrobial Activity of Essential Oils Isolated from *Achillea kotschyi* Boiss. subsp. *kotschyi* (Asteraceae) of Lebanon. *The Pharmaceutical and Chemical Journal*, 3(2), 91-98.
- Metin, A., 2009, Mut ve Çevresinde Yetişen Bitkilerin (Mersin) Etnobotanik Özellikleri, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, Yüksek Lisans Tezi, (Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Küçüködük)
- Nath, E.Ö., 2016, Savaşep ve Kepsut (BALIKESİR) Yörelerinde Etnobotanik Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Birimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Danışman: Doç. Dr. Şükran Kültür

- Onar, S. (2006). Bandırma (A1 (A) Balıkesir) ve çevresinin etnobotaniği, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. İsmet Uysal).
- Özen, R., & Doğan, G. (2017)Elazığ Yöresinde Veteriner Hekimliği Folklorunda Kullanılan Bitkisel İlaç Ham Maddeleri. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 7(3), 166-177.
- Özüdoğru, B., Akaydın, G., Erik, S. ve Yesilada, E. (2011). Inferences from an ethnobotanical field expedition in the selected locations of Sivas and Yozgat provinces (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 137, 85-98.
- Özüdoğru, B., Akaydın, G., Erik, S. ve Yesilada, E. (2011). Inferences from an ethnobotanical field expedition in the selected locations of Sivas and Yozgat provinces (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 137, 85-98.
- Özüdoğru, B., Akaydın, G., Erik, S., Yeşilada, E. Inferences from an ethnobotanical field expedition in the selected locations of Sivas and Yozgat provinces (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*. 2011, 137, 85-98.
- Paşa C., Z.Ö.Sağır, S. Selvi 2014. Kazdağlarında Yayılış Gösteren "Thymus pulvinatus Celak" Türünde Uçucu Yağ Oranı ve Uçucu Yağ Bileşenlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, II. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu 23-25 Eylül 2014 Yalova, s. 62.
- Polat R., S. Selvi 2011. A Research on Bee plants of Edremit Gulf (Balıkesir), II. International Non-Wood Forest Products Symposium, 8-10 September, Isparta, Turkey, p:96.
- Polat, R. Satıl, F. Burhaniye ve Havran Yörelerinde Zeytin ve Zeytin Ürünlerinin Kullanım Alanları. *Zeytin Bilimi* 1(1): 23-2 (2010).
- Polat, R. Satıl, F. Havran ve Burhaniye’de (Balıkesir) Etnobotanik Araştırmaları. *TUBA Kültür Envanter Dergisi (TÜBA-KED)* 8: 65-100 (2010).
- Polat, R., & Satıl, F. (2016). Havran VE Burhaniye’de (BALIKESİR) Etnobotanik Araştırmaları. *KÜLTÜR ENVANTERİ*, 8(8).
- Polat, R., 2010. Havran ve Burhaniye (Balıkesir) Çevresinde Tarımsal Biyoçeşitlilik ve Etnobotanik Araştırmaları. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Balıkesir. (Danışman: Doç. Dr. Fatih Satıl).
- Polat, R., and Fatih Satıl. "An ethnobotanical survey of medicinal plants in Edremit Gulf (Balıkesir–Turkey)." *Journal of Ethnopharmacology* 139.2 (2012): 626-641.
- Polat, R., and Satıl F. "Research on some medicinal plants commercially sold in the Havran and Burhaniye region (Balıkesir-Turkey)." *Bocconea* 24 (2012): 311-317.

- Polat, R., Çakılcıoğlu, U., Ertuğ, F., Satıl, F. An evaluation of ethnobotanical studies in Eastern Anatolia. *Biological Diversity and Conservation*. 2012, 5(2), 23-40.
- Polat, R., Çakılcıoğlu, U. ve Satıl, F. (2013). Traditional uses of medicinal plants in Solhan (Bingöl-Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 148, 951-963.
- Polat, R., Satıl, F., ve Selvi, S. (2013). Havran ve Burhaniye (Balıkesir) yörelerinde el sanatlarında yararlanılan bitkiler üzerine etnobotanik araştırmalar. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi*, 29(1), 1-6.
- R. N. Chopra, S. L. Nayar, and I. C. Chopra, Glossary of Indian Medicinal Plants, Council of Scientific and Industrial Research, New Delhi, 1986
- Saday, H. (2009). Güzeloluk Köyü ve çevresinin (Erdemli/Mersin) etnobotanik özellikleri. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Osman Tugay).
- Sadıkoglu, N. Cumhuriyet Dönemi Türk Etnobotanik Araştırmalar Arşivi. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul, 1998, 80 s. (Yüksek Lisans Tezi).
- Sağiroğlu, M., Arslantürk, A., Akdemir, Z.K. ve Turna, M. (2012). An ethnobotanical survey from Hayrat (Trabzon) and Kalkandere (Rize/Turkey). *Biological Diversity and Conservation* 5/1, 31-43.
- Sahu, T. R. (1984). Less known uses of weeds as medicinal plants. *Ancient science of life*, 3(4), 245.
- Sanön, B., Özen, F. 2001. Balıkesir Üniversitesi Çağış Kampüsü ve çevresinin florası. *Ot Sistemik Botanik Dergisi*, 8(2):47-67.
- Saraç, D. U., Özkan, Z. C., & Akbulut, S. (2013). Rize İlinin Etnobotanik Özellikleri. *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 6(3), 57-66.
- Sargın, S.A. Alaşehir ve Çevresinde (Manisa) Tarımsal Biyoçeşitlilik Ve Etnobotanik Araştırmaları. Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Balıkesir, 2013, 483 s. (Doktora Tezi).
- Sarı, O.A., Oğuz, B., Bilgiç, A., Tort, N., Güvensen, A., Şenol, G.S. BATI Anadolu'da Halk İlacı Olarak Kullanılan Lamiaceae Türleri. *Anadolu, Journal of AARI*. 2006, 16 (2), 50-67.
- Satıl F., et al. "Kazdağı Milli Parkı ve Çevresinde (Balıkesir) Etnobotanik Envanter Çalışması 2004-2006." *KÜLTÜR ENVANTERİ* 5.5 (2006).
- Satıl, F. (2011, September). Some Species (*Salvia sp.*, *Sideritis sp.*) Which Used as Herbal Tea and Distributed in the Balıkesir Forests and Production Potentials. In *2nd International Non-Wood Products Symposium* (p. 157).

- Satıl, F., Selvi, S., Polat, R. Ethnic uses of pine resin production from *Pinus brutia* by native people on the Kazdağ Mountain (Mt. Ida) in Western Turkey. *Journal of Food, Agriculture & Environment*, 9(3-4): 1059-1063 (2011).
- Satıl, F., Akçiçek, E., and Selvi, S. "Madra Dağı (Balıkesir/İzmir) ve çevresinde etnobotanik bir çalışma." *Research Journal of Biology Sciences* 1.1 (2008): 31-36.
- Satıl, F., Dirmenci, T., & Tümen, G. (2006). The trade of wild plants are named as thyme (kekik) collected from Kazdağ. In *Proceedings of the IVth International Congress of Ethnobotany (ICEB 2005)* (pp. 201-204).
- Satıl, F., Selvi, S., & Tümen, G. (2020). Balıkesir Florasında İstilacı Karaktere Sahip Yerli Bitki Taksonları Üzerine Bir Araştırma. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 23(4), 928-946.
- Satıl, F., Tümen, G., & Selvi, S. (2016). Balıkesir Üniversitesi Botanik Bahçesi ve Florası. *Research Journal of Biology Sciences*, 9(2), 26-32.
- Satıl, F., Tümen, G., Dirmenci, T., Çelik, A., Arı, Y., Malyer, H., Kazdağı Milli Parkı ve Çevresinde (Balıkesir) Etnobotanik Envanter Çalışması 2004-2006 TUBA Kültür Envanter Dergisi, (2007), 5:171-203.
- Satıl, Fatih, Gülendamar Tümen, and Selami Selvi. "Ethnobotanical features of parasitic plants distributed in Balıkesir/Turkey." (2017).
- Selvi S. , C. Paşa, Z. Sağır, 2012. Edremit (Balıkesir) ve beldelerinde yaşayan yöre halkının Tıp II diyabet tedavisinde kullandığı tıbbi bitkiler ve kullanım şekilleri üzerine araştırma, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu, 13-15 Eylül 2012, Tokat, s:270-275.
- Selvi S. , S. Kalkan 2014. Altınoluk (Edremit/Balıkesir) Park ve Bahçelerinde Yayılış Gösteren Zehirli Süs Bitkileri Üzerine Bir Araştırma, II. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu 23-25 Eylül 2014 Yalova, s. 159.
- Selvi S., A. Dağdelen, F. Satıl, 2013. Black Mulberry Syrup and Jam Production in the District of Havran (Balıkesir/Turkey) 2nd International Symposium on Traditional Foods From Adriatic to Caucasus 24-26 October, 2013, Struga /(Ohrid Lake).
- Selvi S., F. Satıl, R. Polat, U. Çakılcıoğlu, 2012. Kazdağlarından (Balıkesir-Edremit) Toplanan Ve Bölgedeki Aktarlarda Satılan Tıbbi Bitkiler Üzerine Bir Araştırma, Kazdağları III. Ulusal Sempozyumu, 24-26 Mayıs 2012, Edremit Balıkesir, s: 505-513.
- Selvi S., Satıl, F., Tümen, G. (2018). Edremit Körfezi'nin (Balıkesir) sofralarda kullanılan yabancı otları. 4th International Non-wood Forest Product Symposium, October 4-6 2018, Bursa-Turkey.

- Selvi, S., Dağdelen, A., Kara, S. 2013. Kazdağlarından (Balıkesir-Edremit) toplanan ve çay olarak tüketilen tıbbi ve aromatik bitkiler. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi. 10/2:26-33.
- Sevgi, E., Kızıllarslan-Hançer, Ç., Akkaya, M., Altundağ-Çakır, E. Biga'da (Çanakale) Geleneksel Kullanımı Olan Bitkilerin Yöresel Adları ve Adlandırma Yaklaşımları. Avrasya Terim Dergisi. 2018, 6 (1), 35-47.
- Sevinç, Ö. Altan, Y., 1995, Demirci (Manisa) Yöresinde Halkın Çeşitli Amaçlar İçin Yararlandığı Bazı Bitkiler, I. Spil Fen Bilimleri Kongresi, Manisa, s. 24-36, 1995.
- Şahin, B., (2019) Kemalpaşa (İzmir) Kırsalında Etnobotanik, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir (Danışman: Serdar Gökhan Şenol)
- Şekeroğlu, N., Koca, U., Meraler, A.S. Geleneksel Bir Halk İlacı: İksüt. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi. 2012, 22(1), 56-61.
- Şenkardeş, İ. ve Tuzlacı, E. (2014). Some Ethnobotanical Notes from Gündoğmuş District (Antalya/Turkey). *Journal of Marmara University Institute of Health Sciences*. 4 (2), 63-75.
- Şenkardeş, İ., & Tuzlacı, E. (2014). Gündoğmuş (Antalya/Türkiye) yöresinden bazı etnobotanik bilgiler. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 4(2), 63-75.
- Strid A, Tan K. (eds.) (1991) Mountain flora of Greece. Vol. 2., Edinburgh University Press. Edinburgh, UK.
- Trotter R, Logan M. Informant consensus: a new approach for identifying potentially effective medicinal plants.in plants in indigenous Medicine and Diet: Biobehavioral Approaches, ed. Nina L. Etkin, Redgrave publishers, Bedford Hills, NY; 1986. pp.91-112.
- Tutin TG, Heywood VH, Burges NA, Valentine DH, Walters SM, Webb DA (1964-1980) Flora Europae, Vol: 1-5, Cambridge at Univ. Press, Cambridge.
- Tutuş, A., Çiçekler, M., Özdemir, F., Yılmaz, U., (2014) Kahramanmaraş Koşullarında Yetişen Trabzon Hurma Ağacı (*Diospyros kaki*)'nin Kağıt Hamuru ve Kağıt Üretiminde Değerlendirilmesi, II, Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu, 2014, 22-24.
- Tuzlacı, E., Aymaz, P.E., 2001, Turkish folk medicinal plants, Part IV: Fitoterapia, 72:323-343. 2001.
- Tümen, G., Malyer, H., Başer, K. H. C., & Öz Aydın, S. (2006). Plants used in Anatolia for wound healing. In *Proceedings of the IVth international congress of ethnobotany (ICEB 2005)* (Vol. 217, p. 221).

- Türkan, Ş., Malyer, H., Özaydın, S., & Tümen, G. (2006). Ordu ili ve çevresinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(2).
- Tütenocaklı, T. Yenice (Çanakkale) Ve Çevresinde Tarımsal Bitki Biyoçeşitliliği Ve Etnobotanik Araştırmalar. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Çanakkale, 2014, 290 s. (Doktora Tezi).
- Urhan, Y., Ege, M. A., Öztürk, B., & Cebe, G. E. (2016). Turkish food plants database. *Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, 40(2), 43-57.
- Uysal, G. (2008). Köyceğiz (Muğla) ilçesinin etnobotaniği. Muğla Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla, (Danışman: Yrd.Doç Dr. Çiğdem Görk, Prof .Dr. Güven Görk).
- Uysal, İ., Onar, S., Karabacak, E., & Çelik, S. (2010). Ethnobotanical aspects of Kapıdağ Peninsula (Turkey). *Biological Diversity and Conservation*, 3(3), 15-22.
- Uysal, İ., Sinan, O. N. A. R., KARABACAK, E., & ÇELİK, S. (2008). Kapıdağ Yarımadası'nın Türkiye etnobotanik özellikleri. *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 3(3), 15-22.
- Wang YH, Wang C. Common Ethnobotany Research Methods. Hangzhou: Zhejiang Education Publishing House; 2017.
- Yapıcı, İ.Ü., Hoşgören, H. ve Saya Ö. (2009). Kurtalan (Siirt) ilçesinin etnobotanik özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 12: 191-196
- Yeşil, Y. Kürecik (Akçadağ/Malatya) Bucağında Etnobotanik Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul, 2007, 275 s. (Yüksek Lisans Tezi).
- Yılmaz, F., Satıl, F., & Mizan, A. (2011, September). Non-Wood Forest Products and Evaluation Facilities Spreading in Balıkesir Forests. In *2nd International Non-Wood Products Symposium* (p. 141).

EKLER

EK-1 Anket Soruları

13.01.2021 Etnobotanik YL Anketi

Etnobotanik YL Anketi

AİLENİZDE KULLANILAN BİTKİLERİN (ŞİFA, GIDA,VB.) KULLANIM AMAÇLARINI BELİRLEYİP KAYIT ALTINA ALMAK İÇİN YAPILMAKTADIR

* Gerekli

1. Okulunuzun Adı *
2. Hangi Sınıftasınız *
3. Yaşadığınız Mahalle/Köyün Adı *
4. Bilgiyi Aldığınız Aile Büyüğünüzün Yaşı *
5. 1. Bitkinin Yöresel Adı *

https://docs.google.com/forms/d/1stN62K2p4a_sY146Fhyu_BOe4a/7Go493uOck2gjhQ/edit 1/5

6. 1. Bitkinin hangi kısmı kullanılıyor? *

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Tamamı
 Kökü
 Gövde ve Dalları
 Yaprakları
 Çiçekleri
 Meyveleri
 Tohumları

Diğer: _____

7. 1. Bitkinin kullanım amacı (Birden çok seçenek işaretlenebilir) *

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- YENİR(GIDA)
 ŞİFALI
 YAKACAK
 KAŞIK, SEPET, SÜS EŞYASI, OYUNCAK VB. YAPIMI

8. 1. Bitki şifalı ise hangi hastalıklarda kullanılıyor?

_____

9. 1. Bitki Nasıl Hazırlanır/Kullanılır ? *

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Demlenerek
 Kaynatılarak
 Çiğ Olarak
 Merhem Yapılarak
 Yağda Kavrulup Pişirilerek

Diğer: _____

10. 2. Bitkinin Yöresel Adı

---

11. 2. Bitkinin hangi kısmı kullanılıyor?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Tamamı
 Kökü
 Gövde ve Dalları
 Yaprakları
 Çiçekleri
 Meyveleri
 Tohumları

Diğer:

---

12. 2. Bitkinin kullanım amacı (Birden çok seçenek işaretlenebilir)

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- YENİR(GIDA)
 ŞİFALI
 YAKACAK
 KAŞIK, SEPET, SÜS EŞYASI, OYUNCAK VB. YAPIMI

13. 2. Bitki şifalı ise hangi hastalıklarda kullanılıyor?

---

14. 2. Bitki Nasıl Hazırlanır/Kullanılır ?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Demlenerek
 Kaynatılarak
 Çiğ Olarak
 Merhem Yapılarak
 Yağda Kavrulup Pişirilerek

Diğer: _____

15. 3. Bitki Yöresel Adı

_____

16. 3. Bitkinin hangi kısmı kullanılıyor?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Tamamı
 Kökü
 Gövde ve Dalları
 Yaprakları
 Çiçekleri
 Meyveleri
 Tohumları

Diğer: _____

17. 3. Bitkinin kullanım amacı (Birden çok seçenek işaretlenebilir)

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- YENİR(GIDA)
 ŞİFALI
 YAKACAK
 KAŞIK, SEPET, SÜS EŞYASI, OYUNCAK VB. YAPIMI

18. 3. Bitki şifalı ise hangi hastalıklarda kullanılıyor?

---

19. 3. Bitki Nasıl Hazırlanır/Kullanılır ?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Demlenerek
 Kaynatılarak
 Çiğ Olarak
 Merhem Yapılarak
 Yağda Kavrulup Pişirilerek

Diğer: _____

Bu içerik Google tarafından oluşturulmamış veya onaylanmamıştır.

Google Formlar

EK-2 ÇERÇEVE SORULAR

Ev sohbetlerinde:

Bu ay toplanan (bu mevsimde) hangi yenebilen ot/meyva/mantar biliyor? Adları?

Bunların hepsini toplar mı? Pazardan alır mı? (Sırasıyla sonraki mevsimler/ aylar sorulmalı)

En çok hangi otları topluyor? Hangi meyvaları/mantarları? kökleri? neden?

Toplayıp kuruttukları? Ot, meyva, mantar? Örneğin meşe palamutu toplayıp yerler mi?

Turşu yaptığı ya da şerbet, reçel vb şeklinde sakladığı neler var?

Yendiğini bildiği halde toplamadıkları var mı?

Kendisinin toplayıp başkalarının toplamadığı bitki?

Eskiden bu yörede çok topladıkları, ama artık bulamadıkları ya da azalan bitki var mı?

Hangi aylarda toplama yapıyor? Eşi, çocukları da kendisiyle birlikte toplar mı?

Kendisinin köyünde herkes ot/mantar toplar mıydı? En çok nereye giderlerdi?

Kadınlar kadar erkeklerde toplar mı? Onlar ne toplar?

Çocukken en sevdiği meyva, ot, kök, yumru neydi?

Bugün en çok hangi otu, meyveyi seviyor?

Evde/pazarda kaynak kişilere sorulabilecek sorular:

Gösterdiği/sattığı bitkinin yerel adı?

Başka adını biliyor mu? Bu adı kimler kullanır?

Bitkiyi kendi mi toplamış?

Nereden? (Yeri önemli, mevki adı, bulunulan yere mesafesi)

Nasıl hazırlıyor? (Yıkadıktan sonra haşlıyor mu, doğruyor mu? Neresini atıyor?)

Nasıl pişiriyor? (kendi özel tarifini alın) çiğ de yenir mi?

Başka bitkilerle bir arada pişirilir mi?

Herkes aynı bitkiyi toplar/kullanır mı?

Bu bilgiyi kimden edinmiş/öğrenmiş? (annesinden, geldiği yerdeki insanlardan vb)

Kaç ay bulunur? (ilk hangi ayda toplar? En son hangi ayda?)

Şifalı bitkilerle ilgili sorular:

Şifalı olarak tanıdığı bitkilerin adları?

Bunların her biri neye iyidir?

Kendisi hangilerini toplar? Hangilerini kendisinde kullanır?

Hangi ayda?

Nereden? (yeri önemli, mevki adı, bulunulan yere mesafesi)

Bitkilerin hangi kısmı kullanılır?

Herbiri nasıl hazırlanır? (çay gibi demliyor mu? Kaynatıyor mu? Lapa mı hazırlıyor?)

Kaç kez içilir/uygulanır? (Aç karnına mı? Ne miktarda ve süreyle?)

Bu bilgileri kimden/kimlerden öğrenmiş? Annesinden ya da anneannesinden ise onlarda aynı köyde mi/yöreden mi sorulmalı.

Ebe kadınlara sorulabilecek sorular:

Doğumu kolaylaştırmak için hamile kadın neler yemeli. İçmeli?

Özellikle doğumu kolaylaştıran bir meyva, or, mantar yemeği var mıdır?

Hamilenin neleri yemesi/içmesi zararlıdır?

Doğumda kullandığı, kolaylaştırıcı bir ot, dal, tütsü vb. var mı?

Muska hazırlanır mı?

Sütü arttırmak için lohusanın neler yemesi, içmesi gerek? Çay, şerbet?

Kanamayı durdurmak için bildiği bir bitki var mı?

Çocuğu olmayan kadınlara önerileri neler? (Bitkilerle banyo, buharına oturtma vb.)

Çocuk düşürmede eskiden kullanılan bitkiler ve uygulamalar hangileri?

Aybaşı kanamalarında ağrı kesici uygulamalar?

Ocak/sağaltıcılara sorulabilecek sorular:

Hangi hastalar gelir?

Kimden el almış? (kimi kadın ocakların babasından ya da bir akrabasından el aldığı da saptandı)

Sağaltımda bir bitki kullanıyor mu?

Hangi bitki? Hangi bölümü? (mümkünse örnek alınmalı)

Nasıl kullanıyor?

Bitkiyi kendisi mi topluyor? Nereden topluyor/ alıyor?

Toplarken özellikle dikkat ettiği bir şeyler var mı? (topladı yer, saat, mevsim)

Hastalarına neleri yemelerini/ içmelerini, nelerden uzak durmalarını öğütler? (her bir farklı hastalık için ayrı yiyecekler olabilir)

Önerilen miktar? Yapılış ve uygulama biçimi?

Kırık çıkıklarda ağrı kesici olarak hangi tür lapa iyidir?

Siğillerde ne yapılır?

Karın ağrısına ne iyi gelir?

Böbrek kumu ve taş düşürmede kullanılan bir bitki biliyor mu?

(Not: Özellikle ocak kişilerle konuşmalarda onların sizi bir devlet görevlisi olarak görüp çekinmemesi için çok dikkatli olmak gerekir. Mutlaka o kişiyi tanıyan ve onunda tanıdığı biriyle gitmek yararlı olur. Muhtar vb. gibi görevli kişiler aracı edilmemeli. En iyi teknik o hastalığı çeken biriyle gitmek ya da bir yakınınızın onun sağalttığı hastalıktan sorunu olduğunu belirtmek.)

Halk hekimlerine/bitki çayları satıcılarına/aktarlara sorulabilecek sorular:

Aşağıdaki hastalıklarda hangi bitkileri önerir? Nasıl uygulanır? Bunlar arasında kendi topladıkları hangileri? Nereden, hangi ayda toplamış? Hastalarına yeme-içmeyle ilgili diğer önerileri?

İshalde?

Ateş düşürücü?

Mide rahatsızlıklarında (örn. ülser)?

Gaz, hazımsızlık?

Ağrı giderici?

Tansiyon?

Şeker?

Sarılık?

Öksürük, bronşit, balgam sökücü?

İdrar yolu hastalıkları?

Kabızlık?

Yaralarda ve cilt hastalıklarında?

İştah açıcı?

Uyku verici, rahatlatıcı?

Boya bitkileri ve dokumayla ilgili sorulabilecek sorular:

Hangi bitkilerden boyamada yararlanır? (Soğan kabuğu, ceviz, asma yaprağı vb gibi ekilen bitkileri de anımsatmak gerek)

Bitkinin adı? Toplandığı yer? Ne zaman topluyor? Hangi kısmı kullanır?

Bitki boyamayı yılda bir kez mi yapar, hangi ayda?

Boyamadan önce yünü şapla ya da başka bir madde ile hazırlıyor mu?
Şapı/göztaşını vb. bitkiyle birlikte mi katıyor? Hangi renk için ne kadar?
Kaynatma işlemi ne kadar sürüyor?
Bu bitkiyle ilgili bilgiyi kimden öğrenmiş?
Annesi de ip/yün boyar, dokuma yapar mıymış?
Eskiden kullanıp artık kullanmadığı bir boyar madde var mı?
Dokumada keten/kenevir/hint keneviri (çedene) kullanır mıydı?
Bunlarla ne dokurdu?
Ne ile tarardı? Eğirirdi? (tarak/ kirman/öreke vb. var mı? Varsa göstermesi istenmeli)
Hangi tezgahta dokurdu?
Bu lifleri de boyar mıydı? Neyle?
Çıkırıkları, tarakları kim yapardı?
Erkekler nişanlılarına kirman vb. yapıp armağan eder miydi?
Hasır/Sepet/Nazarlık dokuyucuları/örücülerine yöneltebilecek sorular:
Kullandığı bitkinin adı?
Hasır dokunan/sepet örülen bitkiyi hangi ayda nereden topluyor?
Bitkinin bir süre kurutulması gerekir mi?
Hangi aylarda dokur/örer?
Dokumadan önce bir işlemden geçirir mi? (dövme, ezme, suya basıp yumuşatma, vb.)
Biçmede, kesmede hangi aleti kullanır?
Hasır dokumada kullanılan tezgahın adı?
Başka kullandığı alet var mı?
Kargı/Kamış ne ile yarılr? Aletin adı? (resmi de çekilmeli)
Yapılan hasırın boyutları? Kendi kullandıkları ölçü birimi? (örn. ayak)
Nerede kullanılır? Kaç boy olur? Her birini kaç satar? Nerede satar?
Belirli bir boyu yapması ne kadar sürer? Günde kaç tane üretir? Ayda? Yılda?
Sepetlerin boyutları, farklı adları, işlevleri?
Bu işi yapmayı kimden öğrendi? Kaç yaşında öğrendi?
Kendisinin eklediği bir şey var mı?

Ekmek için yapılan ayaklı seleyi dokurken bir araç kullanılır mı? Bu seleyi kimler kullanır, hangi bölgeler/köyler? Ne zaman kullanılır?

Yakacak olarak toplanan otlara ilişkin sorular:

Yakacak ya da tutuşturma için hangi bitkileri/çalıları toplar?

Hangi tür ağaçlar eskiden yakacak olarak toplanırdı? Bugün azalmış mı?

Bunlardan hangileri iyi yanar? (uzun, issiz vb.)

Topladıklarını nereye yığar? (özellikle avlulardaki Ocak ve fırın çevreleri gözlenmeli)

Ne zaman toplar? Nereden?

Odun kömürü yaparlar mıydı? Alırlar mıydı? Kim yapardı?

Hayvancılıkla ilgili sorular (özellikle çobanlık yapanlara):

Koyunun/keçinin en sevdiği otlar?

Koyunu/keçiyi zehirleyen otlar?

İnekleri sevdiği otlar?

Süt arttırıcı/güzel kokmasını sağlayıcı otlar?

Hastalandıklarında iyi gelen otlar?

Sütü kötü koktuğu için yenilmesi istenmeyen otlar?

Küçük/büyük baş hayvanların yemeyip eşeklerin yiyebildiği otlar/dikenler?

Hayvanlar için toplanıp getirilenler?

Hayvanlara verilen bahçe/tarla ürünleri?

Yonca, fiğ, burçak, yulaf, arpa ekiyorlar mı?

Ne kadar ekmiş-kaç hayvan için?

Köyde hayvanların hastalıklarını otlarla tedavi eden kimse var mı?

Bu kişi hangi hayvan hastalıklarını tedavi eder?

Hayvanların ayağı kırıldığında ne yaparlar?

hayvanların doğumu zor olursa kimi çağırırlar?

Doğumu kolaylaştırıcı bir uygulama var mı?

Sütü artsın diye yeni kuzulayan/buzağılayan hayvana ne verirler?

Yeni doğan buzağıyı/kuzuyu kaç ay emzirtirler?

İlk hangi gıdayı verirler? Hangi ayda? (kuzu ve buzağı için ayrı ayrı sorulmalı)

Sütten kesmeyi nasıl yaparlar?

Hayvanlarına nazar değmesin diye ne takarlar?

Ağaçtan yapılma nazarlık takar mı? Bu nazarlığa ne denir, kimden alır?

Tarımı yapılan bitkilere ilişkin sorular:

Eskiden ekip de artık ekmediğiniz bitkiler hangileri? (keten, hint keneviri vb.)

.....'in ekimi neden durdu?

Hangi ayda ekerdiniz? Nasıl ekilirdi?

Çapa, yolma vb. yapar mıydınız?

Harman ne zaman yapılırdı? Neyle? (düvenle, sopalarla döverek vb.)

Harman sonrası işlemleri nasıl olurdu? (ip/lif yapımı varsa dokuma sorularına bak)

Tohumluğu ne kadar ayırırdı?

Çocuk oyunları:

Çocukken oyuncak olarak bitkilerden yararlanır mıydınız? Meşe palamutu vb.

Oyunlarda yere konan, sopa olarak kullanılan, başa takılan bitkiler var mıydı?

Top, bebek olarak neler kullanılırdı?

Yumru toplamaya gidilir miydi? (çiğdem, salep)

Bitkilerle ilgili genel sorular:

Size gösterilen, adı verilen bir bitkiye bu adın neden verildiğini, hikayesini sorun. Bazı bitkiler çocuk oyunlarında kullanıldıkları için ya da belirli bir şeye benzetildiği için ad almakta. Bu adların gerisindeki nedenleri de bulmaya, kaydetmeye çalışın.

Ot toplamayı seven kadınlara neden sevdiklerini sorun. Hangi otu en çok seviyorlar, neden? (acı, baharatlı, tatlı vb. gibi tadı açıklamasını da isteyin).

Ot toplayıp satan kadınlarla alana gidin, kendisinin topladığı ancak pazara götürmediği otların/mantarların hangileri olduğunu sorun, neden satışa götürmüyor?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Gökhan TANAYDIN

21.01.1990 / Balıkesir

gokhantanaydin@hotmail.com

Öğrenim Bilgileri

Derece	Okul/Program	Yıl
Lisans	Bilecik Üniversitesi/ Moleküler Biyoloji ve Genetik	2015
Yüksek Lisans	Balıkesir Üniversitesi/ Biyoloji ABD	2021